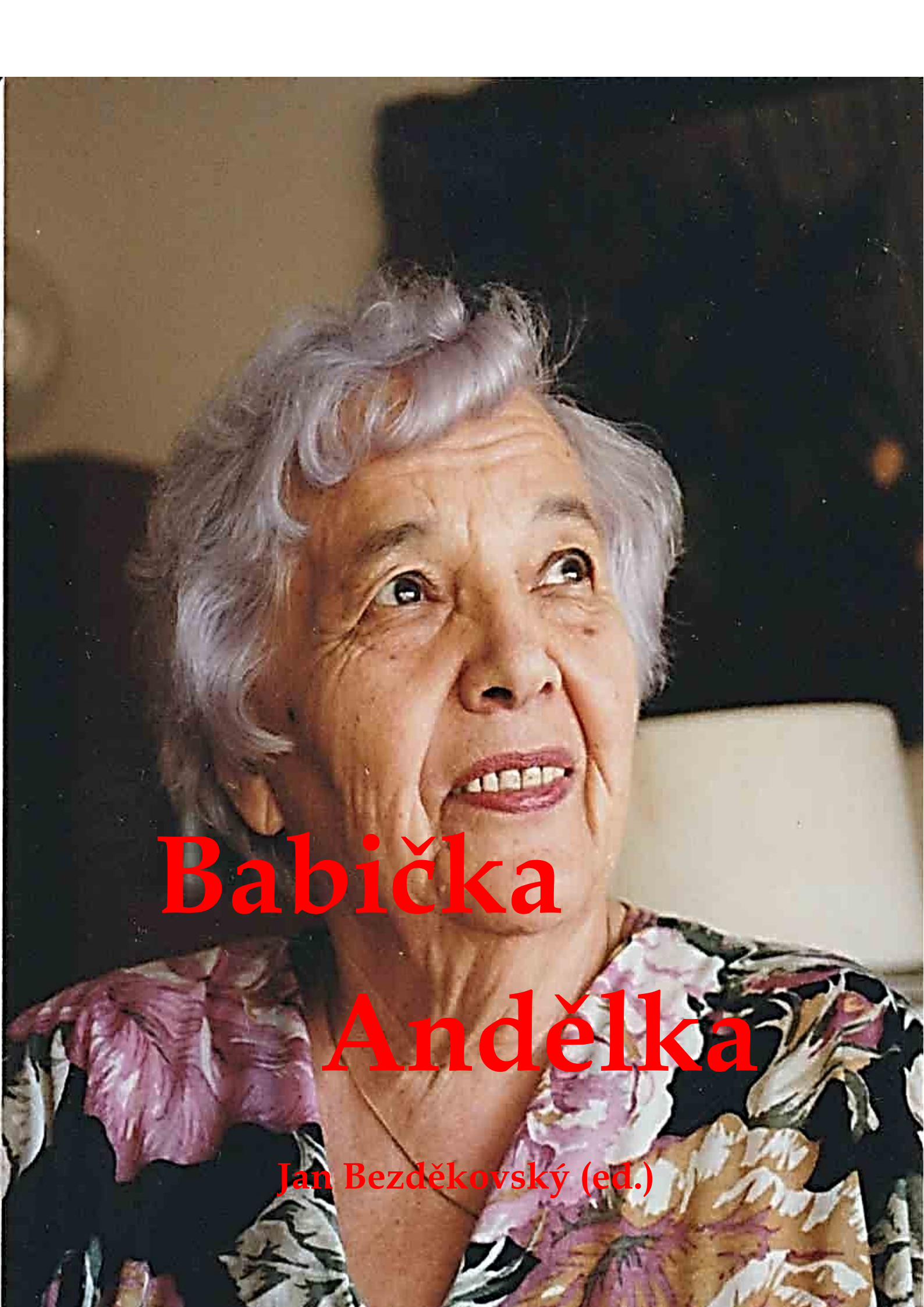

Babička Andělka

Jan Bezděkovský (ed.)

Babička

Andělka

Jan Bezděkovský (ed.)

Jan Bezděkovský (ed.) © 2021

Vector portrait made by saratm (India)

Obsah

Poděkování	6
Slovo úvodem.....	7
1. Babiččini předci aneb Stručná historie rodu Franků	9
1.1. Frankové z Kouřimi	9
1.2. Anna a Antonín Frankovi – rodiče babičky.....	9
1.3. Rodokmen rodiny Franků (a Zaoralů)	16
1.4. Mapa důležitých míst spojených s rodem Franků	17
2. Babička Andělka vypravuje	18
2.1. Můj život	18
2.2 Jak jsme se dostali k adventistům	23
3. Babiččin život ve zkratce	24
3.1. Bydliště a stěhování.....	24
3.2. Pracovní kariéra	25
3.3. Babiččiny nemoci.....	27
1966 – 1. operace ledvin (resekce dolního pólu pravé ledviny)	27
1970 – 2. operace ledvin (pyelotomie vlevo)	27
v 70. letech – opakované koliky ledvin a infekce močových cest.....	27
3.4. Zajímavé letopočty	27
3.5. Osobní záliby	28
3.6. Babička na cestách	28
3.7. Babiččini přátelé a známí	29
3.8. Babička kuchařka.....	29
4. Moje nejmilovanější babička aneb Vzpomínky, které nikdy nevyblednou	30
5. Další vzpomínky	35
5.1. Vzpomínky dědečka Karla	35
5.2. Vzpomínka dcery Ivy Bezděkové	36
5.3. Vzpomínka vnuka Romana Zaoralu	39
5.4. Krátká vzpomínka vnuka Martina Zaoralu	44
5.5. Vzpomínkový rozhovor s vnukem Petrem Bezděkovským.....	44
5.5. Krátká vzpomínka Lídy Jeřábkové	50
5.6. Vzpomínka kazatele Josefa Hrdinky	51
5.7. Krátká vzpomínka Aleny Dvořákové	52
5.8. Vzpomínka kazatele Radomíra Jonczyho	52
5.9. Krátká vzpomínka Věry Voženílkové	53
5.10. Krátká vzpomínka Anežky Kinské	54

5.11. Vzpomínka Nadi Charvátové	54
5.12 Vzpomínka Martiny Oplatkové.....	55
6. Co odhalily dopisy aneb výtah z babiččiny korespondence.....	56
6.1. Milá Anděl.....	56
6.2. Milý Karloušku, drahoušku, tatko	57
6.3. Z lázeňských a nemocničních pobytů.....	61
6.4. Dramatický srpen 1968	63
6.5. Dopis do porodnice.....	64
6.6. Sourozenecká anabáze	65
Přílohy.....	
I. Úřední doklady	
I. 1. Úřední doklady o narození babičky Andělky	
I. 2. Vysvědčení babičky z první třídy obecné školy ve Slatině.....	
I. 3. Vysvědčení babičky z měšťanské školy v Libochovicích	
I. 4. Vysvědčení babičky z obchodní akademie Tomáše Bati ve Zlíně.....	
I. 5. Domovské listy	
I. 6. Oddací list babičky Andělky a dědečka Karla	
I. 7. Jiná úřední potvrzení	
I. 8. Cestovní dokumenty (pas/žádost o pobytové vízum)	
I. 9. Křestní list do Církve adventistů sedmého dne	
I. 10. Úmrtní list babičky.....	
II. Z babiččiny pozůstalosti	
II. 2. „Můj den“ – zapsaná modlitba.....	
II. 2. Přání babičky Václavu Havlovi k narozeninám	
II. 3. Výroční zpráva o činnosti klubu důchodců Karpatská	
II. 4. Přání babičky k 77. narozeninám „dědečka libeňského“	
II. 5. „Jak aktivně prožívali senioři ze sboru Smíchov plánovaný týdenní pobyt“ - koncept ústního referátu.....	
II. 6 Přání babičce k jejím 79. narozeninám od br. Karla Špinara	
II. 7. „Až do krajnosti“ – kázání kazatele Radomíra Jonczyho u příležitosti diamantové svatby Andělky a Karla Zaoralových	
III. Fotografická příloha.....	
III. 1. Fotografie z babiččiny pozůstalosti	
III. 2. Fotografie z rodinného alba mých rodičů	
III. 3 Z vlastního fotoalba	

Poděkování

Tato vzpomínková „knížka“ by patrně nevznikla, nebýt celé řady lidí, kterým chci tímto osobně poděkovat.

V první řadě moc děkuji mému tatínkovi za příklad, který mi dal svým zájmem o historii svého rodu Bezděkovských/Puchtů. Jsem si jistý, že v tomto směru mě velmi pozitivně ovlivnil. „Klobouk dolů“ rovněž před jeho obětavým badatelským pátráním v různých online matrikách, díky čemuž se podařilo získat základní informace o rodu Franků, ze kterého babička pochází.

Chci poděkovat i mé mamince za to, že i když zdaleka není tak zapálená do rodové historie jako já, že mi pomohla při hledání po dokumentech v babiččině pozůstalosti a upozornila mě přitom i na některé zvláště zajímavé zdroje.

Děkuji i všem, kdo byli ochotni obětovat trochu svého volného času a buď mi svoji vzpomínku na moji babičku sepsali, nebo ji sdělili alespoň ústně. Velkou „studnicí“ vzpomínek byl určitě můj bratr Petr, ale cením si i té sebekratší vzpomínky, kterou jsem obdržel, ať už jde o bratrance Martina Zaorala či „tetu“ Lídu Jeřábkovou. Téměř „za minutu dvanáct“ jsem obdržel poměrně rozsáhlou vzpomínku od mého druhého bratrance Romana Zaorala. Až si ji přečtete, uznáte, že by bylo škoda, kdyby nebyla součástí této „knížky“. Na jeho textu je totiž vidět, že si s tím dal evidentně docela hodně práce.

Potěšilo mě též, že se mi podařilo nakonec shromáždit poměrně hodně vzpomínek od lidí, kteří si mou babičku pamatují z doby, kdy chodila do Církve adventistů s. d. na Smíchově. Chodila sem moc ráda a měla ráda i ty, kteří teď na ni zavzpomínali. Každopádně to vše, co se mi podařilo nakonec nashromáždit, jsou takové pěkné střípky, které dohromady tvoří, věřím, zajímavou mozaiku demonstrující, kým moje babička Andělka doopravdy byla.

Moc chci poděkovat též mé dlouholeté kamarádce Martině Oplatkové za ochotu udělat mi korekturu mého literárního snažení. Bez její pomoci by tato knížka byla žel plná různých překlepů a patrně i pravopisných chyb.

V neposlední řadě děkuji svému synu Jirkovi za technickou podporu (nejen) při skenování všech použitých materiálů, mým kamarádům Martinu Maruškově a Járovi Bartošovi za drobné rady technického rázu spojené s přípravou obálky a celkovou grafickou úpravou „knížky“ a též mé ženě Jitce za toleranci v období, kdy jsem se celé večery nevěnoval ničemu jinému než sestavování této „knihy“.

Slovo úvodem

Na svoji babičku asi každý rád vzpomíná... Ale asi ne každý tak moc, aby to chtěl nějakým způsobem literárně zpracovat. Nemám a ani mít nemohu takové ambice jako Božena Němcová se svojí legendární Babičkou. Přesto jsem v posledním roce došel k závěru, že výročí 100 let od narození Andělky Zaoralové, mé milované babičky, stojí za to, pokusit se sestavit o ní nějakou kratší vzpomínkovou „knížku“.

Motivace, proč tak činím, je přitom zřejmá. Mám totiž pocit, že jestli někdo ovlivnil můj život opravdu mírou vrchovatou, tak to byla právě „babička vršovická“, jak jsme jí jako děti říkali. Stačí vzpomenout na její mimořádný organizační talent, který jsem měl možnost poměrně zblízka sledovat, když v 90. letech minulého století organizovala na Praze 10 klub důchodců. Nebo na její velmi vřelý a bezprostřední vztah k lidem, k nimž se díky své sangvinické povaze dokázala přiblížit, jak se říká, „dřív než bys řekl švec“. Zažil jsem mnohokrát, jak se hned dala do řeči s někým, koho potkala třeba někde v metru či ve vlaku. Nemohu opomenout zmínit ani to, jak ráda a naprosto spontánně mluvila na veřejnosti. Ať už to bylo třeba po skončení mých koncertů v hudebce, kde si vždy stoupla, aby přede všemi poděkovala mé třídní, paní učitelce Věře Svárovské, nebo třeba v našem smíchovském sboru Církve adventistů, kde při odpoledních vzpomínkových programech na prázdniny neměla sebemenší problém hovořit o tom, co prožila společně s tamější skupinou seniorů. Podle mě i to svědčí o tom, že měla ráda druhé lidi, a ti zase měli rádi ji. V neposlední řadě nelze nezmínit její široký kulturní přehled, a lásku k vážné hudbě a ke knihám a literatuře vůbec¹. S tím trošku souvisela i schopnost a snad i radost z toho, když mohla třeba k narozeninám druhých v rodině sepsat nějakou básničku nebo hezké přání.

Nejsem samozřejmě čistá babička Andělka, a to ať už díky svému hendikepu s mluvením nebo vlastnostem, co jsem zdědil po jiných předcích. Přesto když mnohdy něco dělám, organizuji či někde vystupuji (a v poslední době i třeba kážu ve sboru), tak si říkám nejen, jak moc by na mě asi byla babička hrdá, ale především jak moc je tohle všechno možné hlavně díky tomu, co jsem zkrátka od ní dostal do vínku. „Jsem Ti babičko za tohle všechno moc vděčný,“ chce se mi křičet z plných plic... A strašně moc mě mrzí, že jsem neměl čas ji tohle říct, dokud žila. Ač ona vždy věděla, jak moc ji mám rád a myslím, že mě za hodně věcí i oceňovala. Jak mi třeba napsala v jednom přání: *„Že tě máme rádi víc než dost, víš, protože i ty jsi nám mnohokrát udělal radosti dost...“*

A babička takto uměla chválit nejen mě (a to někdy až tak moc, že jí můj tatka často říkával, ať to nedělá, aby mi to „nestouplo do hlavy“), ale i další členy domácnosti. „*Děkujeme ti za vše, co jsi pro nás i celou tvoji rodinu vykonal. Budiž ti čest i chvála, upřímný dík,*“ napsala třeba k narozeninám právě mému tatínkovi, který ji docela roztomile vždy říkával „matinko“. I já rád chválím druhé a píšu jim často do e-mailů či SMS různě dlouhá či krátká

¹ Pamatuji si, že si ráda zapisovala třeba i různé zajímavé citáty od některých známých spisovatelů. Milovala třeba Miloslava Horníčka, se kterým se snad i v lázních osobně setkala. V její pozůstalosti jsem narazil na jeden hezký citát od Viktora Huga, který si vypsala: *„Jsi s tím, kdo tě má rád. Milovat neznámá jen mít rád, milovat je věřit a pravdu znát, milovat je odpustit a znovu podat ruce, milovat je rozdělit duši a srdce.“*

poděkování. Po kom to asi tak mám, ptám se a směji se přitom, jak ty geny prostě člověk nezapře, i kdyby stokrát chtěl.

Babička byla pro mě rozhodně výjimečná i tím, jak se s ní dalo bavit naprosto otevřeně a skoro o všem. Ať už to bylo ještě u ní v Ruské, když jsem si k ní, i jako už relativně větší, šel často lehnout po ránu tzv. „do pelíšku“. Nebo to bylo později v Sámově ulici, kde si vybavuji, jak jsme seděli společně u stolu či na pohovce a bavili se třeba i o takových ožehavých tématech jako je sex či obecněji chození s děvčaty. Sám se snažím mít blízko ke generaci mladých a chovat se k nim tak, aby mě „vykopávku“ stále tak nějak brali. I zde bych řekl, že jsem celá babička...

Když jsem začal sestavovat tuto vzpomínkovou knížku, měl jsem ze začátku pocit, že mám v případě babičky Andělky k dispozici relativně málo pramenů, zejména v porovnání s dědečkem Karlem Zaoralem, který po sobě zanechal poměrně obsáhlé paměti, byť ty jsou věnovány spíše jeho pracovnímu životu. Patrně někde u mě doma leží zahrabaná kazeta s nahrávkou jejích vzpomínek, co jsem někdy v devadesátých letech inicioval. Bohužel ji nemohu nikde najít, a tak jsem rád, že jsem v její pozůstalosti našel alespoň krátké vzpomínky, k jejichž napsání se odhodlala, jestli si to dobře pamatuji, opět na můj popud. Žel už tehdy byla nemocná, a tak na to neměla dost sil. *„Dost toho znáte již z vyprávění, i když také něco zůstane navždy skryto v koutku mé duše...Slzy mně nedovolí pokračovat,“* stojí na konci té nejsouvislejší části jejího krátkého rukopisu.

Tohle vyprávění jsem se snažil tzv. kriticky zpracovat, tj. obohatit jej, jak nás na vysoké škole učili, o tzv. poznámkový aparát, a do něj přitom vložit různé zajímavé informace k babiččinu životu, ač už vyplývají z různých primárních zdrojů (dokumentů z jejího života) nebo z již zmiňovaných pamětí mého dědečka Karla. Později jsem ale zjistil, a moc mě to hned potěšilo, že se dochovala (v krabici u mamky uložená) obsáhlá korespondence, kterou jednak psala babička sama, ale taky ta, kterou dostávala od svého muže nebo od své maminky, mé prababičky Anny. Tu jsem sice neznal, ale po pročtení těchto jejích dopisů mám pocit, že už vím, proč byla babička tak báječná, jak si pamatuji. Snad se z této knížky něco dozvíte i o této, jak pevně věřím, též vzácné ženě a vůbec něco málo i o celém rodu Franků, ze kterého babička Andělka pocházela.

Od babiččiny smrti uplynulo víc jak 20 let a čas tak odvál nejen většinu vzpomínek, ale odeslal již i většinu pamětníků, kteří babičku znali, do „věčných lovišť“. Přesto jsem se snažil oslovit několik lidí, kteří si na babičku ještě pamatují, aby na ni alespoň krátce zavzpomínali. I tak se obávám, že toho zůstane poměrně hodně „skryto“, jak sama napsalo. Přesto věřím, že se mi tímto alespoň trochu podařilo naplnit to, co jsem si na začátku předsevzal. Totiž zanechat tu pro generace budoucí určitou elementární vzpomínku na někoho tak výjimečného, kým byla Anděla Zaoralová. Doufám, že k tomu závěru dojdete i vy, čtenáři této „knížky“.

Jan Bezděkovský

1. Babiččini předci aneb Stručná historie rodu Franků

1.1. Frankové z Kouřimi

O babiččiných rodičích či předchozích generacích jejího rodu Franků se toho čtenář z jejích vlastních vzpomínek moc nedozví. Vlastně jen tolik, že byli oba „*velcí čtenáři i šachisti a pěstitelé králíků*“. Je tak opravdu velké štěstí, že se dochovaly alespoň dopisy babiččiny maminky Anny, ze kterých lze řadu informací dovodit. Díky obětavému pátrání mého tatínka v matrikách se ale podařilo i zrekonstruovat rodokmen rodu Franků, a to až do poloviny 18. století.

Babiččini předci, tedy rod Franků, pochází z Kouřimi na Kolínsku ve středních Čechách. Patrně nešlo o zcela bezvýznamnou rodinu, tedy minimálně na tehdejší místní poměry. Přeci jen měšťanem v Kouřimi jako Ignác Frank (nar. 29. 5. 1784), jehož otec Jan Frank se dožil na tu dobu úctyhodných 86 let, a jehož syn Václav Frank (18. 6. 1828) se coby hospodář mohl oženit s dcerou „gruntovníka“ z Miškovic (tedy sedláka), asi nemohl být někdo bez alespoň určitého společenského postavení.

Úplně prvním nám známým Frankem z okolí Kouřimi (ač není jisté o jak vzdálenou či blízkou příbuznost se jedná) je ale jistý Matěj Frank (Dobruský), písař a správce na statku Kovanice. Dle soupisu poddaných podle víry z roku 1651 pro kraj kouřimský mu tehdy bylo 31 let, měl manželku Kateřinu, již tehdy bylo 31, syna Matěje, který ve svých 10 letech byl na učení v Praze, a dále pak syna Mikoláše (1/2 roku) a dcery Alžbětu (8 let), Johanu a Dorotu (obě 5 let).

Ještě babiččin dědeček František (nar. 23. 4. 1855) musel mít jako šafář určitý společenský status a patrně tedy i určitý majetek. Přesto samotný fakt, že si za manželku vzal toliko dceru poštovního výpravčího z Plaňan, svědčí o tom, že rodina Franků svůj zmiňovaný status postupem času poněkud ztrácela.

1.2. Anna a Antonín Frankovi – rodiče babičky

O babiččině otci (nar. 27. 10. 1892) toho z doby před babiččiným narozením víme relativně málo. Dochoval se ale třeba jeho výuční list (bez jasné datace jeho vydání) psaný německy, z něhož vyplývá, že se v mládí vyučil holičem. A pak je zde pohlednice z 15. 5. 1914 psaná jeho švagrovi Aloisi Pollackovi, též holiči žijícím ve Vösendorfu na předměstí Vídně, v němž ho Antonín jednak žádá o zaslání patrně profesního časopisu pro holiče „*Friseur Zeitung*“, a dále ho informuje o jeho jistých zdravotních problémech, jakož i o problémech s hledáním zaměstnání. „*Nastydl jsem, moje bolesti se zhoršily, nyní se léčím a zároveň hledám místo,*“ stojí zde napsáno, a celá zpráva na pohlednici pak končí konstatováním, že „*před dvěma měsíci mě odvedli k vojsku.*“

O tom, jak prožíval Antonín boje za světové války, nevíme zhora nic. Vzhledem k tomu, že měl posléze nárok na status válečného vysloužilce a pobíral jistou rentu, je však zřejmé, že musel být v průběhu této války patrně vážněji raněn. V jednom dopise rodině svého syna Káji pak sice můj dědeček Karel ještě uvádí něco v tom smyslu, že jeho tchán Antonín byl nejen válečný invalida, ale celkově „neměl hezké mládí“, těžko však říct, co měl tímto vlastně na mysli ².

² Viz dopis z 24. 8. 1986 adresovaný rodině svého syna Káji, kde se dědeček, jak ještě uvidíme, celkově vyjadřuje o rodičích Frankových. Uvádí to jako ilustraci toho, aby vysvětlil, proč se i on s babičkou Andělkou nechovali vždy úplně ideálně k jejím vlastním rodičům.

Nic netušíme ani o tom, proč se Antonín odstěhoval z „rodového“ městečka Kouřimi, a proč v době babiččina narození vykonával v Pístech poblíž Roudnice n. Labem (tedy téměř 100 km od Kouřimi) funkci obecního strážníka. Čistě spekulovat tak můžeme třeba nad tím, zda to nemohlo nějak souviset s tím, že se v květnu 1919 oženil³ s Annou Kvasničkovou (nar. 9. 1. 1896) pocházející na tu dobu z poměrně vzdálené Prostřední Lhoty na Příbramsku. Přeci jen všechny předchozí generace Franků si své nevěsty volily spíše z bližšího okolí. To však na druhou stranu může také souviset čistě s tím, že byla poněkud jiná doba a třeba i jiné možnosti cestování. Vzhledem k tomu, že měl Antonín patrně jen dvě sestry, které se nakonec obě odstěhovaly do Rakouska,⁴ se ale nabízí i teorie, že se v době Antonínova dětství mohla v jeho rodné Kouřimi udát nějaká vážná rodinná katastrofa typu vyhoření celého jejich stavení nebo předčasného úmrtí v rodině, čemuž by třeba mohlo nasvědčovat to, že ve zjištěném rodokmenu Franků chybí datum úmrtí Antonínova otce Františka (narozen 23. 4. 1855), a po takovém neštěstí byl tedy Antonín nucen z rodiště odejít. Možná by to celé i vysvětlovalo onu již zmiňovanou záhadnou zmínku o „těžkém mládí“ pradědečka v dopise dědečka Karla. Ovšem bez potvrzení této teorie např. v archivu Regionálního muzea v Kolíně (resp. jeho pobočky v samotné Kouřimi) jde jen o čirou spekulaci.

Na druhou stranu Antonín Frank v době po babiččině narození asi nebyl úplně chudý, když si mohl v srpnu roku 1924 dovolit zaplatit manželům Františkovi a Kristíně Zemanovým částku 4 520 Kč za koupi parcely čk. 86/3 v obci Slatina též poblíž Roudnice n. Labem⁵. Jak dlouho trvalo, než si zde manželé Frankovi dokázali postavit rodinný domek, jehož odhadní cena po druhé světové válce činila 40 tisíc Kč⁶, těžko říct. Faktem však je, že minimálně v roce 1928 zde, jak vyplývá z prodávacího povolení, provozoval Antonín prodej „veškeré tuzemské tiskoviny“⁷, a patrně, jak uváděla později i babička ve svých profesních

³ Dle křestního a rodného listu Antonína Franka (opis z roku 1946) víme, že dotyční se vzali 21. 5. 1919, tedy téměř rok a půl před babiččíným narozením. Odpadá tak spekulace, že by se Antonín s Annou brát prostě „museli“.

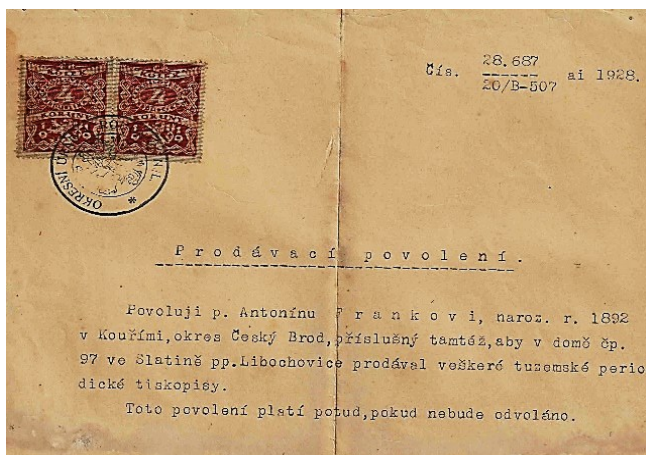
⁴ První z nich, Ludmila Sýkorová, nakonec zemřela ve Vídni patrně v roce 1957. Druhá Anna (viz pohlednice psaná pradědečkem Antonínem po narození syna babičky Káji), provdaná za již zmiňovaného Aloise Pollacka, pak zemřela ve svých 88 letech roku 1962. Svědčí o tom dopis prababičky Anny své dceři z 19. 11. 1962, v němž si stěžuje, že se o jejím úmrtí (od paní Hettychové – známé „tety“ Pollackové) dozvěděli až týden po pohřbu. „Udělal to chytře. Poslal nám ho (smuteční oznámení) až za týden po pohřbu. Kdyby byla poslala telegram, byl by tam děda jel na pohřeb, protože byl až 6. den po úmrtí. Jí se to ale zřejmě nehodilo, protože musela stěhování zařízení po tetě, které ji odkázala. Mimo nábytku tam ale bylo hodně peřin a ložního prádla, prý hezkého, protože teta mívala nájemníky. Zlato a peníze tam byly také, když děda odjížděl, měla ještě peníz na 20 měsíců.“ Antonín Frank zde přitom, podle oznámení pasového oddělení ČEDOK z 12. 1. 1961 obsahujícího sdělení, že „Ministerstvo zahraničí vyhovělo Vaší žádosti o vystavení cestovního dokladu pro cestu do Rakouska trvající max. 10 dní“, musel být někdy v první polovině roku 1961.

⁵ Viz smlouva tržová z 19. 8. 1924 (úředně ověřená 23. 8.) a následné usnesení Okresního soudu v Libochovicích z 28. 8. téhož roku, kde se uvádí, že se povoluje, „aby podle smlouvy tržové ze dne 19. 8. 1924 ve vložce čis. 43 pozemkové knihy kat. obce Slatina odepsána byla jako závadprostá pp. č.k. 86/3, aby zapsána byla do vložky čis. 438 téže pozemkové knihy a v ní na tuto parcelu vloženo právo vlastnické Antonínu Frankovi.“

⁶ V babiččině pozůstalosti jsem téměř náhodou (mezi kupou dopisů její maminky Anny) našel kvitanci z 9. února 1947, v níž se píše o tom, že manželé Zaoralovi vyplatili sestře Anděly Zaoralové Ludmile Frankové polovičku odhadní ceny domku jejich rodičů ve Slatině, a to ve výši 20 tisíc. „Prohlašuji, že z toho titulu nemám proti p. Zaoralové žádného dalšího pohledávání,“ stojí na konci tohoto zajímavého dokumentu.

⁷ Viz doklad z babiččiny pozůstalosti datovaný dne 29. 12. 1928 (obrázek protější straně), v němž se uvádí, že Antonín Frank dostal povolení, aby v domě č. p. 97 ve Slatině „prodával veškeré tuzemské tiskoviny“.

životopisech, a jak vyplývá i dochovaného dlužního úpisu z roku 1948, také prodej tabákových produktů.⁸ V daném dlužním úpisu je také zmínka o „zaopatření“, které Antonín Frank v tu dobu pobíral od Státního úřadu pro válečné poškozence. Kolik tento jakýsi invalidní důchod činil v uvedeném roce, nevíme. S jistotou však můžeme říct, že roku 1942 to činilo 1 410 Kč, a že později, konkrétně v roce 1954, to mému

pradědečkovi jako dostatečný příjem nepřišlo⁹, a tak si zažádal na Státní úřad důchodového zabezpečení o přiznání vyššího stupně válečné invalidity, a tedy i vyšší dávky. Bohužel však se svou žádostí ani na základě odvolání neuspěl, a tak se v roce 1958 musel spokojit s přiznaným starobním důchodem ve výši 315 Kč.

I další kusé zprávy ze života mého pradědečka Antonína se tak trošku týkají financí. Celý příběh, k němuž existuje v babiččině pozůstalosti poměrně hodně dokladů, začal tím, že pradědeček odcestoval v roce 1957 do Vídně, a to patrně na pohřeb své tragicky zesnulé sestry Ludmily Sýkorové. Při celní kontrole po cestě zpět do Československa došlo dne 8. května téhož roku ze strany celních orgánů v Českých Velenicích k patrně neoprávněnému odebrání 5 750 rakouských šilinků. Zdůvodňováno to tehdy bylo tím, že pradědeček Antonín danou částku při celní a devizové kontrole zatajil a byla u něj nalezena až při tělesné prohlídce¹⁰. Trestní komise ze 4. 1. 1958 tak rozhodla o odebrání celé uvedené částky, s čímž se však pradědeček nehodlal smířit, a celou záležitost tak nakonec hnál v roce 1963 až na Hlavní prokuraturu. „*Peníze ukryty nebyly, měl jsem je v přední kase kabátu,*“ hájil se v dopise tomuto orgánu ze dne 7. 11. 1963 a s odkazem na vyhlášenou amnestii žádal, aby „*nebylo vůči mně tak tvrdě zakročeno*“¹¹. Další průběh této svým způsobem fascinující kauzy pak můžeme sledovat díky rozhodnutím nejprve Finančního odboru Okresního národního výboru v Litoměřicích, a poté Statní banky československé z roku 1966. Z nich je zřejmé, že pradědeček nejen že získal zpět jistou finanční náhradu za zabavené šilinky¹², ale že nakonec dosáhl i uznání toho, že mu tyto prostředky byly zabaveny neoprávněně, a tudíž by mu měla být přiznána i vyšší náhrada, než jakou mu stát původně vyplatil¹³. Docela hezká ilustrace toho, jak asi tak fungovaly české úřady koncem padesátých a v polovině

⁸ V dlužním úpisu z 8. září 1948 Antonín Frank svým podpisem potvrzuje, že „obdržel od č.s. tabákového monopolu prostřednictvím hlavního skladu tabáku tabákové výrobky podle úvěrové objednávky v kupní ceně na 15 000 Kč“.

⁹ Je možné, že v mezidobí žila rodina Frankových i z prostředků uložených na vkladní knížce Anny v místní kampeličce, kde ještě v roce 1947 bylo 5 000, zatímco v roce 1950 už jen pár něco málo přes 100 Kč (za úroky).

¹⁰ Viz vyjádření Ústřední celní správy Ministerstva zahraničního obchodu, v němž se uvádí, že zabavené prostředky byly celníci odeslány finančnímu odboru Rady ONV v Třeboni.

¹¹ Viz vlastnoručně psaný dopis, který končí poměrně pateticky: „*Můj případ je do nebe volající. Ve Vídni mi zabili sestru a v Čechách mně zabavili vše, co po ní zbylo*“.

¹² Viz vyjádření prvního ze zmiňovaných úřadů z 22. 3. 1966, na základě kterého byla A. Frankovi jako protihodnota za zabavené šilinky uhrazena částka 1 587 Kč.

¹³ Viz vyjádření druhého ze zmiňovaných úřadů ze 7. 7. 1966, v němž se uvádí, že vzhledem tomu, že ono odebrání šilinků bylo protiprávní, měl být přepočet při vrácení těchto hodnot proveden jiným způsobem, než jak byl původně proveden, a dotyčný má právo zažádat o pobočku ČNB v Litoměřicích o nový propočet.

šedesátých let (tedy v době jistého uvolnění režimu), a také hezký doklad toho, že můj pradědeček uměl, když šlo o něco zásadního, „bojovat“ a jen tak se nevzdávat.

Pokud jde o jiné charakterové vlastnosti Antonína Franka, zajímavé je jistě svědectví jeho manželky, prababičky Anny, která si v několika dopisech psaných své dceři Andělce stěžuje, že je na ni „děda“ hrubý¹⁴. Moje maminka pak na svého dědečka vzpomíná takto: *„Děda dost brblal, a tak tam moje maminka nechtěla dlouho být. Říkala, že děda nemá rád děti.“*

Zajímavé je i svědectví mého dědečka Karla, když v dopise rodině svého syna Káji (viz již poznámka pod čarou č. 2) na svého tchána vzpomíná jako na „sobce“, zatímco sama prababička Anna prý „nic nerozhodovala“. Z uvedených dopisů Anny pak vyplývá to, že to byl pradědeček Antonín, kdo tzv. „seděl na penězích“ a raději třeba i sám chodil na nákupy, jen aby se víc ušetřilo na jídle¹⁵. Jistým paradoxem přitom bylo že, možná někdy, jak píše Anna své dceři, utrácel i za zbytečnosti¹⁶.

Sama Anna byla patrně velmi skromná a snažila se ušetřit rodinné výdaje třeba i tím, že si sama, jak vzpomíná v jednom z dopisů, opravila staré bačkory, jen aby nemusela kupovat nové. Jindy zas žádá dceru Andělku, aby se jim v nějakém obchodu se staršími rozhlasovými přijímači u nich v Praze podívala po nějakém starším rádiu, ne dražším než 200 Kč.¹⁷

Co dalšího se z prababiččiných dopisů dozvídáme o ní samotné? Zdá se, že před důchodem pracovala v podniku Pramen v Lovosicích patrně coby pokladní v trafice (viz třeba zmínka v dopise pradědečka Antonína z 50. let – pozn. pod čarou 24), a že zde o její služby měli zájem i později. To ale ona odmítla, možná i při vzpomínce na problémy s inventurami, které občas zažívala¹⁸. Anebo když si vybavila nepříjemnost s mankem 200 Kč v době, když byla 6 dní v nemocnici. *„Jsem tam 8. měsíc a stále jsem tam měla pořádek. Když jsem šla do nemocnice, už jsem to neměla čas předat,“* líčí své dceři v dopise patrně staršího data (psaném ještě na malých lístkách). *„To víš, děda neznal dobře ceny a té paní Humlové se vůbec nedá věřit... A tak já, jelikož za to učím, to musím nahradit. Budu dělat 14 dní zadarmo“*.

Pokud jde o soukromý život prababičky a nějaké záliby, už z babiččiných vzpomínek je zřejmé, že její maminka milovala knihy. Občas byla přitom i ráda, když jí dcera Andělka nějaké poslala z Prahy. Taky patrně ráda pletla či šila, a to nejen pro sebe, ale i pro manžela a svou dceru.

¹⁴ Viz třeba dopis, v němž píše: *„Nejvíce zlobí děda, nevím, proč musí být stále tak hrubý. Jenom se nesmí říct ani slovo, třeba v dobrém.“*

¹⁵ V jednom dopise prababička Anna píše: *„Když někdy přijde do krámu něco, děda mi řekne, že jsem mlsná koza a že do hubené mrchy je škoda fedrovat. Chodí sám nakupovat a má radost, že málo utratí, prostě škoda. Peněz má i dost, ale je to prostě škoda.“*

¹⁶ Na korespondenčním lístku z 15. 6. 1968 Anna píše: *„Děda mě překvapil s jeho nakupováním. On rád nakupuje věci hodně laciné, třeba zbytečné.“*

¹⁷ Tu svou potřebu po novém rádiu přitom celkem vtipně komentuje: *„Nám už půl roku nehraje, a přeci jen je denně potřeba zjistit, kolik je hodin, i na zprávy různé jsme byli zvyklí.“*

¹⁸ Viz následující Annina vzpomínka: *„Věřím, že ti inventura ničí zdraví, já jsem to zažila 7 let v Lovosicích vždycky několikrát za rok. Podnikoví inventurníci to ledabyly odbyli, kolikrát nám vyčíslili manko. Já pak třebas týden všechno přepočítávala doma po nich, až jsem chybu našla. Jednou až do 2 hodin v noci, to mě ale pak přišlo tak zle, že jsem zvracela, byla jsem nervově zhroucená. Mohli jsme tam v té trafice být dodnes, ale ty inventury by mě zničily.“*

Zaujalo mě také, když píše, jak v zimě občas chodila k sousedům do šesti rodin drát peří. „*Ono je to v kolektivu veselejší než doma,*“ vysvětluje, a my tak můžeme tušit, že jestli po někom zdělila babička Andělka společenskou povahu, tak to bylo patrně právě po její matce Anně. V dopisech se třeba zmiňuje o p. Čejkové, díky níž „*mám občas trochu styku se světem.*“

Finančně na tom rodiče Frankovi na stáří asi nebyli zrovna nejlépe, zvláště když měli někdy jistá větší vydání spojená se svým domkem. Někdy tak třeba ani nebylo na to, aby se Anna mohla vypravit za svou dcerou Andělkou do Prahy. O to více ji ale psala, a z těch dopisů je cítit, že měla oproti svému manželovi mnohem vřelejší a srdečnější povahu.

Za skutečností, že do Prahy za rodinou jezdil čím dál více spíš „děda“ Antonín, který, ač o čtyři roky starší než Anna, se i začátkem roku 1968 „cítil stále stěží“¹⁹, mohlo být patrně i to, že Anna byla již v tomto čase nemocná. Jak moc a s čím konkrétně z dopisů přesně soudit nelze. Každopádně na jednu stranu víme, že dostávala nějaké injekce, které měly patrně řešit jisté její problémy s krvinkami, a také, že jí třeba její druhá dcera Lída poslala nějaké léky z Holandska. Přesto, jak Anna sama píše, už moc nevěří, že jí „*bude někdy úplně dobře*“. Stěžuje si jednak na to, že málo jí, ale také, že to vše je „*hodně nervové*“ a že jí hodně bolí hlava. Každopádně i frekvence jejích návštěv do Teplic za druhou z dcer v druhé polovině 60. let postupem času klesala. V jednom z dopisů se také zmiňuje, že měla velké problémy se zuby. „*V pátek mi vytrhli 3 zuby a ještě 8 jich půjde. Mám z toho hrůzu.*“ Ještě smutnější je čtení jiného jejího dopisu (patrně z konce roku 1968), kde Anna vzpomíná na rentgenové vyšetření, po němž se dozvěděla, že má „něco na dvanácterníku“ a že by to chtělo operaci, kterou ale už v jejím věku lékaři neradi dělají. Byla to snad nakonec rakovina, na kterou umřela i babička Andělka? Z dochovaných dopisů to s určitostí říct nelze²⁰. Faktem však je, že její pozdější dopisy jsou psány již méně úhledným písmem, což asi také svědčí o postupující zdravotní nepohodě. „*Vždyť já už nemohu ani vylézt do autobusu,*“ stěžuje si.

Přesto však i v tomto čase chodí prababička Anna, jak píše své dceři, celý měsíc do JZD přebírat brambory. Proč? Možná proto, aby do přeci jen skromnějšího rodinného rozpočtu přinesla nějaký ten peníz navíc. Ale možná i proto, aby byla alespoň trochu mezi lidmi, když doma se jí mnoha vřelých slov patrně nedostávalo. A nešlo jen o přebírání brambor. Moje mamka zas vzpomíná, že prababička Anna chodila v létě do JZD přebírat též meruňky.

V této činnosti jí přitom někdy měla údajně pomáhat též moje babička Andělka. Sběr meruněk, případně i jiného ovoce ze zahrádky, tak byl často i jedním z důvodů, proč rodina Zaoralových do Slatiny zavítala.

Nakolik vřelé byly obecně vztahy mezi rodiči Frankovými a mojí babičkou (případně i dědečkem) těžko přesně říct. Komplikovanější vztah měla babička, jak třeba vyplývá z již citované vzpomínky mojí mamky, patrně se svým otcem. Ze zmiňovaných dopisů prababičky Anny její dceři bych naopak soudil, že obě měly spolu docela hezký vztah. Ona

¹⁹ Čas napsání dopisu lze vyvodit z toho, že v něm Anna píše o tom, Antonín „*už počítá, že za 16 měsíců oslavíme zlatou svatbu.*“ Tohle výročí přitom spadalo na květen 1969.

²⁰ V babiččině pozůstalosti jsem až téměř na konci psaní této „knížky“ narazil na její lékařskou zprávu z roku 1979, kde i stručná zmínka o rodinné anamnéze. Vyplývá z ní, že Anna zemřela na rakovinu jícnu.

Anna byla asi obecně tím, kdo zajišťoval hlavní komunikační „kanál“ vůči oběma svým dcerám. Její dopisy jsou, jak už jsem naznačil, plné vřelosti a upřímného zájmu o dění v celé Andělčině rodině. Zajímá se tak nejen o dceřino zdraví, ale i komentuje některé události v její rodině a není ji ani lhostejné, jak se mají její vnoučata²¹ či jaká bude jejich budoucnost. Velmi ji přitom vždy potěšil nějaký ten obsáhlejší dopis od dcery, ale třeba i to, když jí k Vánocům od ní přišel nějaký ten sladký balíček²². Na oplátku pak do Prahy odesílala celkem pravidelně třeba balík s ovocem z jejich zahrádky.²³

Pak jsou tu ale ještě informace v již zmiňovaném dopise dědečka Karla rodině syna Káji, v němž sám přiznává, že zde jisté spory s rodiči Frankovými v minulosti patrně byly, a to kvůli jejich vlastní neochotě přestěhovat se zpátky do Slatiny, jak jim Frankovi nabízeli, a starat se zde o tamější domek. Druhá strana, rodiče Frankovi, zas prý odmítali jakékoliv návrhy, aby domek ve Slatině prodali²⁴ a přestěhovali se tak blíž Praze²⁵. A to i přesto, že život zde musel být zejména v zimním období docela náročný. „*Sice práce v zimě moc není, ale zase nás moří zima. V pokoji, v chodbě nám mrzne, pumpa nám zamrzla, máme potíže s vodou, té je tu vůbec nedostatek, přes půl roku nepršelo, studny vysychají,*“ svěčuje se o některých z těchto potíží prababička v jednom ze svých četných dopisů²⁶. Těžkosti spojené se zimou ve Slatině (třeba kvůli špatnému uhlí) pak zmiňuje dokonce opakovaně.

Přes rok však mohl být život na Slatině vcelku normální. Dejme opět slovo mojí mamince: „*Měli tam velkou předsíň, ze které se chodilo vpravo do kuchyně, kde spali děda s babičkou a byla tam velká kamna, na kterých se vařilo. Nalevo byl parádní pokoj zařízený jako ložnice se zrcadlem, kde jsme spaly my s mamkou. Naposledy jsem tam asi byla v roce 1968 a zažila zde tak smutné chvíle, kdy přijeli Rusáci.*“

Anabáze rodiny Franků ve Slatině však končí ještě o pár let později, a to úmrtím prababičky Anny 12. 9. 1971, kdy po odchodu Antonína Franka do domova důchodců nakonec dochází k prodeji tohoto domku místnímu JZD.

²¹ V několika dopisech jsem narazil na prosbu, aby jí dcera Andělka poslala fotku Ivanky, případně i jejího chlapce Ládi.

²² „*Děkujeme pěkně za balíček dobrot, vše došlo v pořádku. Až mě dojala Vaše milá pozornost. Je člověku hned nějak lépe, když ví, že na něj ještě někdo vzpomene,*“ stojí v dopise prababičky Anny z 10. 1. 1964.

²³ V jednom dopise popisuje Anna docela bizarní příhodu, kdy poslala do Prahy balík s masem, jablky, hruškami, ořechy a česnekem, ale že na poštu ve Strašnicích došla jen průvodka bez samotného balíku.

²⁴ V babiččině pozůstalosti existuje dopis ze dne 22. 3. 1970, adresovaný dědečkovi od Jednotného zemědělského družstva Slatina, kde je na základě předchozího jednání s předsedou tohoto družstva vybízen, aby písemně sdělil cenu, kterou požaduje za zdejší rodinný domek. Později babička mému bratru Petrovi vyprávěla, že je zdejší JZD k prodeji jejich domku více méně přinutilo, a to nakonec za cenu nižší, než jakou si představovali. Žádný doklad však k tomuto v babiččině pozůstalosti není.

²⁵ Přesto o odchodu ze Slatiny Antonín Frank minimálně jednou zauvažoval. Vyplývá to z dochovaného dopisu, který možná překvapivě píše on sám 13. 6. 1954. Informuje v něm rodinu své dcery Andělky, že byli i s manželkou Annou navštívit dům manželů Dvořákových v Děčíně – Oldřichově, který je asi 10 minut od nádraží trolejbusem č. 10. „*Je tu ideální letní sídlo,*“ hodnotí dané místo, i když se následně zmiňuje i o některých potížích „*V domku je všechno, ale zanedbané, takže by mohl ještě jeden slevit, protože nás by tam čekalo hodně práce, než bychom to tam dali do pořádku. Všechno by to ale šlo, i ta práce, jen ten vrch nám vadí. Ten se nedá předělat, jinak kdyby to bylo na rovině, tak by to mělo větší cenu.*“ Z dopisu plyne, že tehdy existovala i varianta, že by se tam přestěhovali i mladí Zaoralovi. „*Napište, koupíte to vy, ten Děčín – Oldřichov... Jak jste se rozhodli vy v těch Lovosicích? Kdyby se nám to nepodařilo, zde, nám by to stačilo i malé i tam, ale Vám by to nevyhovovalo a na tom nejvíce záleží.*“ V závěru dopisu Antonín vše shrnuje: „*Okolí Děčína je krásné, moc se nám tam líbilo až na ten vrch. Ten domek by se do pořádku dal, místa je tam hodně jen mít mladší nohy.*“

²⁶ V jiném z dopisů si zas stěžuje, že zejména „zima mezi čtyřmi stěnami je nekonečná“.

Samotný čas strávený v domově důchodců již patrně pro mého pradědečka Antonína moc veselý nebyl. „*Někdy si myslím, že to nevydržím a byl bych rád, aby byl už konec mého života,*“ píše v jediném dochovaném dopise z toho období (patrně z roku 1972). Nakolik to souviselo s ne příliš příjemným prostředím zdejšího domova, a nakolik při těchto slovech myslel i na to, že se nějak výrazně nepohodl se svým zetěm a manželem babičky Andělky Karlem, který jej, jak píše pradědeček, „velmi urazil“, dnes už nezjistíme. Každopádně to druhé bylo důvodem, proč v uvedeném dopise odmítá pozvání do Prahy na Vánoce. V lednu 1973 pak ještě napíše své dceři korespondenční lístek s přáním k jejím narozeninám a apeluje v něm na ni, že mu má brzo napsat, aby se jinak „nezbláznil“. O svém zdraví sice tehdy píše, že jeho bolesti jsou „ještě snesitelné“, konec se už však kvapem blíží. V případě Antonína Franka nastal dne 7. března téhož roku. Příčinou smrti byla rakovina konečníku.²⁷

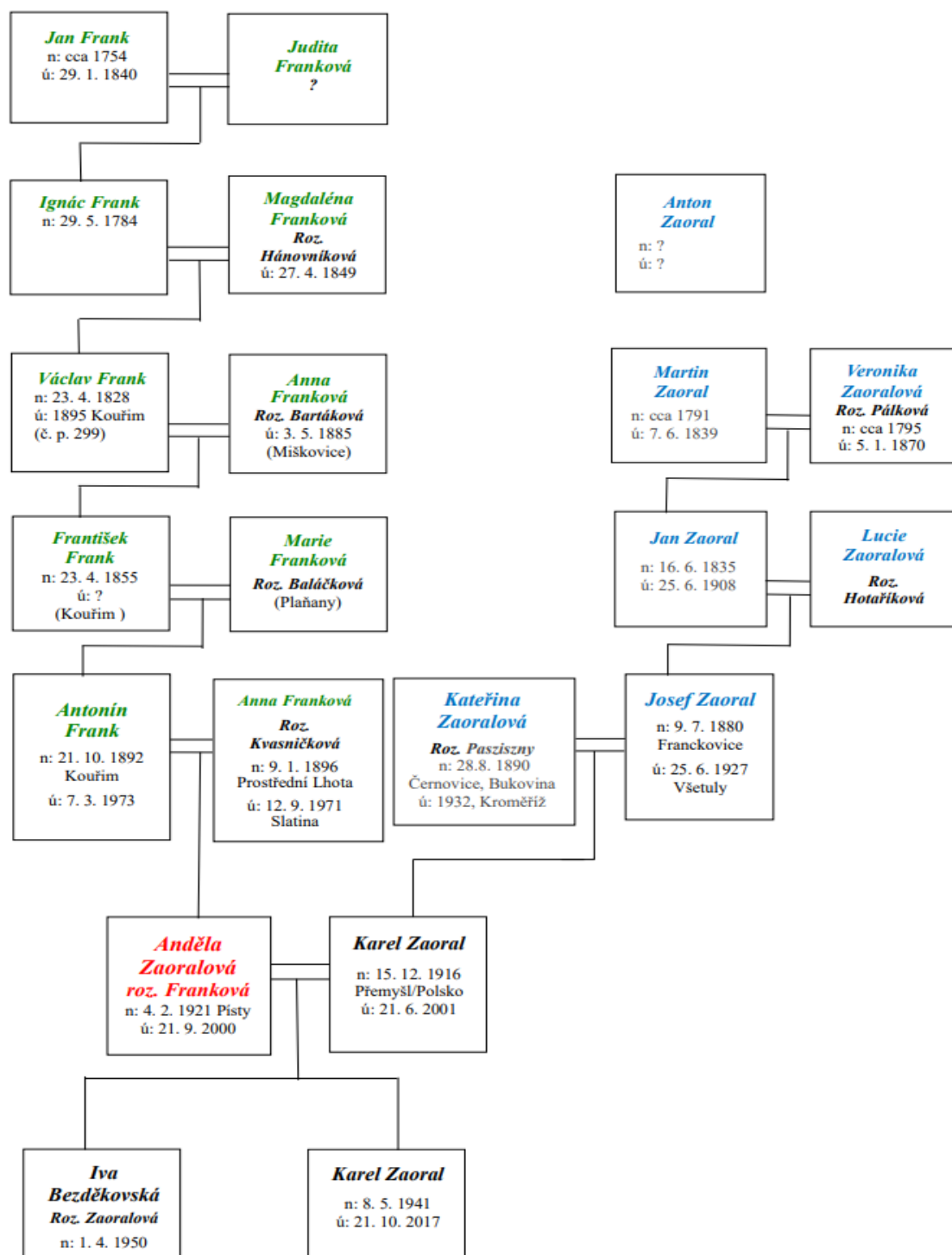
Docela smutný konec téhle rodinné historie, co říkáte? Ještě smutnější je ale čtení dopisu, který měla údajně napsat (na stroji) svému otci v březnu 1972 sama babička. V kapitole 6.6 se budeme věnovat tomu, jak tento dopis ovlivnil následný vztah mezi babičkou a její sestrou Ludmilou. Ani v této kapitole však nelze tento patrně nejkontroverznější dokument z babiččiny pozůstalosti zcela opomenout. Z dopisu vyplývá, že po smrti Anny Frankové a následném prodeji domku ve Slatině vznikl v rodině mého pradědečka Antonína nějaký vážný konflikt o majetek a že věc byla dokonce řešena soudem. „*To, co Karel napsal u soudu, s tím plně souhlasím,*“ píše se v dopise, z něhož jinak číší dosti neosobní tón. Pozornému čtenáři tak asi neunikne poněkud jiný styl psaní, než na jaký jsme zvyklí z jiných babiččinych dopisů, a který se naopak více podobá stylu psaní různých dědečkových dopisů, v nichž třeba řešil různé vztahové problémy vůči rodině svého syna Káji. Už samotné oslovení „milý dědo“ je přitom podezřelé, byť netvrdím, že by nebylo možné, aby babička takto svého otce oslovila, když podobně o svém manželovi mluvila (resp. psala) i prababička Anna. Bez ohledu na to, kdo je autorem dopisu, a nakolik mohl k těmto soudním třenicím v rodině svým chováním přispět sám pradědeček Antonín, je však zřejmě jedno. Poslední rok života Antonína Franka nebyl opravdu nikterak hezký, což jen podtrhuje má předchozí slova o smutném konci historie jeho života.

Trošku smutné ale asi je i to, že rod Frankových, resp. minimálně větev Antonínova, vymřel v generaci jeho dětí tzv. „po meči“, neboť oba potomci Antonína a Anny Frankových byly dcery. Druhá z dcer a babiččina mladší sestra Ludmila se po provdání stala paní Strakovou²⁸, čímž rod Frankových vymizel nejen ze Slatiny, ale de facto úplně z povrchu zemského. Určitě však nevymizely některé vlastnosti dotyčných, které se ještě po několik generací mohou, byť stále v menší a menší míře, promítat do genetické výbavy jejich následovníků, ať už jde tedy o pradědečkovu jistě podivínství, jak to jednou definoval můj tatínek, nebo laskavost prababičky, která byla, resp. stále je očividná v povaze nejen mé babičky, ale určitě též maminky, a která je snad alespoň trošku součástí i moji DNA.

²⁷ Viz již zmiňovaná lékařská zpráva babičky z roku 1979 obsahující stručná zmínka o rodinné anamnéze.

²⁸ Z celé řady informací o babiččině sestře Lídě, které se objevují v dopisech prababičky, snad jen tolik, že sama měla (stejně jako babička Andělka) jisté zdravotní potíže s ledvinami a močovým měchýřem, a dokonce též absolvovala nějakou operaci. K její rodině pak stojí za to uvést, že měla dvě děti, starší dceru Hanku, se kterou měla možná i trošku napjatější vztahy, jak naznačuje prababička, a mladšího syna Vladimíra, kterého, alespoň jak to hodnotila sama prababička, naopak poněkud protežovala. Hanička pak ještě za života Anny porodila dceru Magdičku, takže se Anna dočkala pravnučky. Některé další informace o Lídě Strakové viz též poznámka pod čarou č. 134 na str. 64.

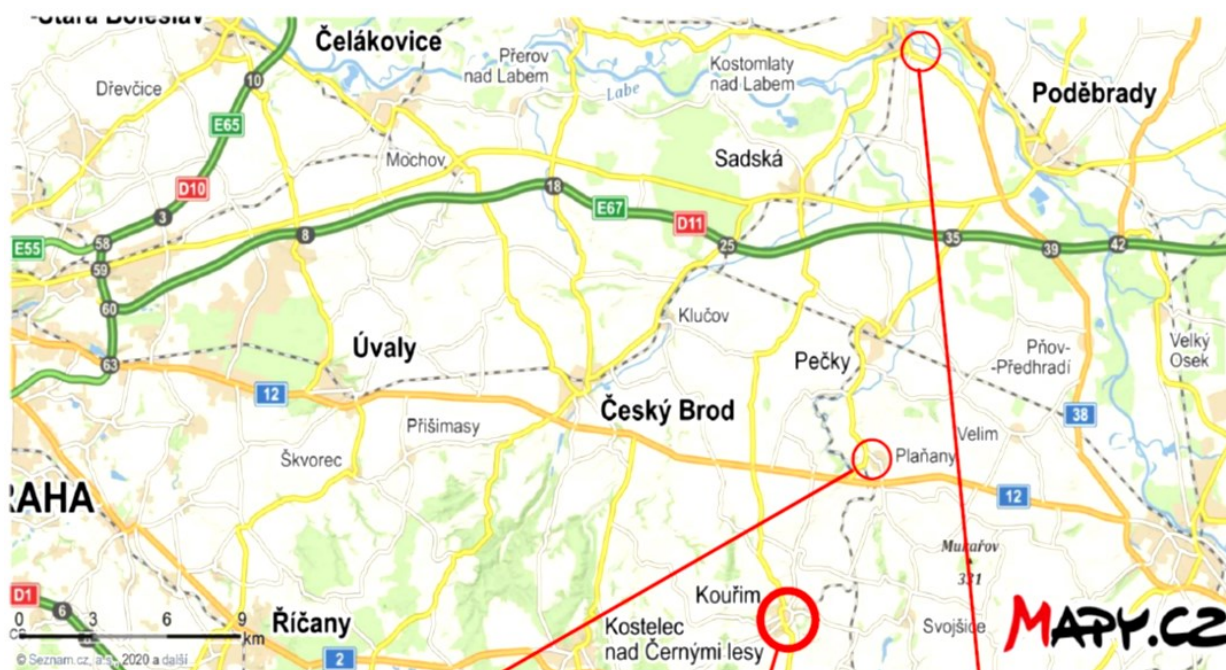
1.3. Rodokmen rodiny Franků (a Zaoralů) ^{29 30}

²⁹ Rodokmen vychází z výzkumu mého tatínka na internetu v matrikách. Pokud jde o základní data o dědečkově mamince, původně jsem vycházel z informace o narození dědečkova otce Josefa, kde je douška o jeho svatbě s Kateřinou v kostele sv. Mikuláše v Krakově dne 11. 2. 1918 s příslušným datem narození. Teprve v roce 2024 se mi pak podařilo dostat ke Sčítacímu listu z roku 1921 (Archiv Kroměříž, fond Okresní úřad Holešov), kde je uvedeno přesné místo narození. Viz zde: <https://www.mza.cz/scitacioperaty/digisada/detail/8096?image=226301010-000008-000000-000000N-000095-01-KM0504-07020.jp2>

³⁰ Díky prohledávacímu nástroji na webu www.myheritage.cz se mi podařilo zjistit, že babičky pradědeček Václav Frank měl vedle syna Františka i dceru Aloisii Frankovou, provdanou Dolejškovou (n. 1853). Stejně tak jsem zde objevil informaci, že Václavův otec Ignác Frank (tedy babiččin prapradědeček) měl rovněž dceru Marii Frankovou, provdanou Slatinovou. Manželka Ignáce Marie by se dle tohoto záznamu měla psát jako Horowniková (tedy v obou případech s „w“).

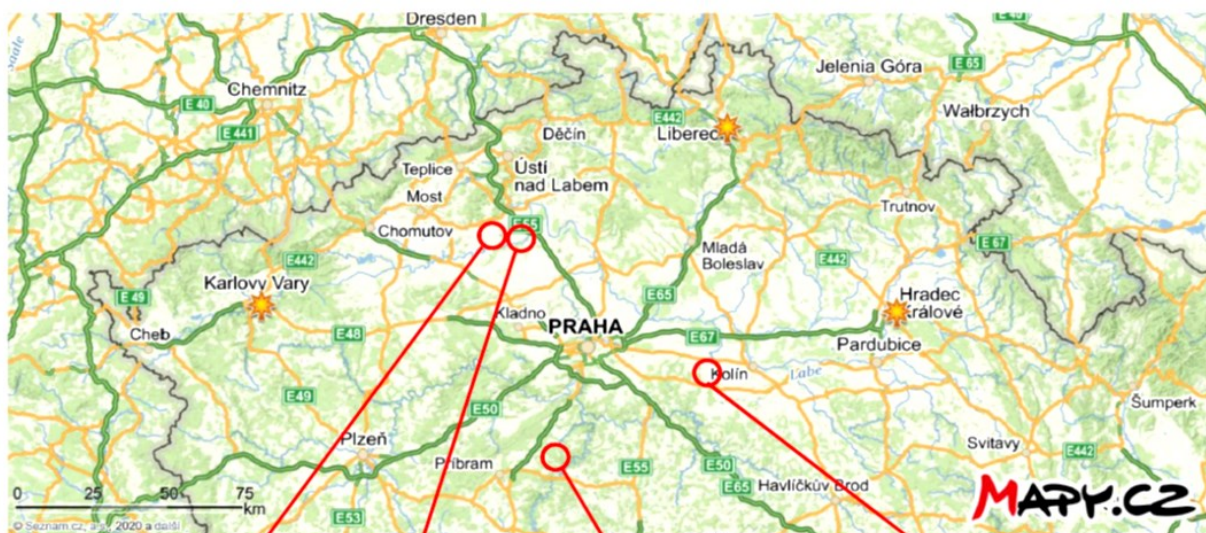
1.4. Mapa důležitých míst spojených s rodem Franků

Kouřim – „rodové sídlo“ rodu Franků

**Plaňany – rodiště matky Antonína Franka
Marie Frankové, roz. Baláčkové**

Kovanice – místo působení Matěje Franka (1651)

**Písty – (část Budyně
n. Ohří) – rodiště
babičky Andělky**

**Prostřední Lhota –
rodiště Anny Frankové
roz. Kvasničkové**

**Kouřim – rodiště
Antonína Franka**

**Slatina – bydliště
rodiny Franků (od
cca 1925-8)**

2. Babička Andělka vypravuje³¹

2.1. Můj život³²

Franková andělka

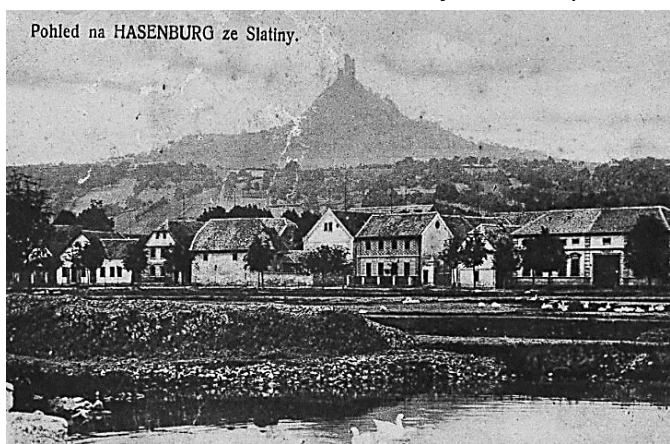

Jak začít? Jak se 14letá holčička ze Slatiny, rozená pod Řípem³³, rozhodla jít do světa. Naše rodina, otec i maminka, byli velcí čtenáři i šachisti, ale i pěstitelé králíků. Žili jsme v docela hezkém domečku, který si rodiče postavili a celý život až do války spláceli hypotéku.

Já jsem chtěla být paní učitelkou, protože jsem k ní každý týden chodila do knihovny půjčovat knihy a ona si mě oblíbila a byla mi vzorem, a spolu s mojí maminkou mě naučila lásce ke knihám a i to, co v nich mám hledat.

A tak jsem se jednou³⁴ dočetla v nějakých novinách o továrně Baťa Zlín, co všechno nabízela svým lidem, kterým dá nejen zaměstnání, ale i možnost studovat. A tak jsem si napsala do Zlína o dotazník. Byla jsem pozvána o Prahy na psychologické zkoušky. Bylo to o prázdninách.

Měla jsem tehdy ukončené vzdělání tříleté „měšťanky“³⁵ a také možnost jít do IV. Měšťanky, která byla nepovinná³⁶. Po prázdninách jsem tedy do ní nastoupila, ale už v únoru těsně po pololetním vysvědčení jsem dostala pozvání do Zlína.

Byla to bomba, pro mě a rodiče, ale také okolí. Nikdo o tom nic nevěděl. 400 km od domova jsem se rozjela po rozloučení s celou třídou na nádraží v Libochovicích. Dnes už 15letá dívka

³¹ Z rodného a křestního listu babičky vyplývá, že její celé jméno bylo Anděla Albína Franková. Daný doklad jí byl vydán patrně z důvodu plánované svatby, neboť nese datum 12. 3. 1940.

³² Převážná část textu (až na drobné redakční úpravy) představuje opis rukopisu krátkých babiččiných vzpomínek datovaných dne 25. 5. 1921 a nazvaných „Můj život“.

³³ Dle veškerých dochovaných dokumentů (např. rodný list, výpis z matriky narozených, domovský list z roku 1937 a 46) se babička narodila 4. 2. 1921 v obci Písty č. p. 14 (dnes součást obce Budyně nad Ohří), což je ve skutečnosti od Řípu cca 20 kilometrů. Možná babička spíš myslela na nedaleký Házmberk. Jinak dle Historického lexikonu obcí existovaly Písty jako samostatná obec v letech 1869–1911 a pak přesně od roku 1921, kdy se babička narodila, do roku 1980 v rámci okresu Roudnice n. Labem, případně později okresu Litoměřice. V katastru nemovitostí lze pak zjistit, že v Pístech č. p. 14 je i dnes rodinný dům, patrně však již mladšího data:

³⁴ S ohledem na datum na „Propouštěcím vysvědčení ze školy měšťanské“ lze vyvodit, že to bylo o prázdninách roku 1935, tedy skutečně v době, kdy bylo babičce 14 let.

³⁵ Na uvedeném vysvědčení tehdy babička dostala 4 dvojky plus pátou z nepovinné němčiny. Dvojku měla třeba z „počtů s jednoduchým účetnictvím“, nebo z „měřičství a rýsování“. Jedničku naopak z předmětů jako „jazyk vyučovací s naukou o písmu.“, zeměpisu, dějepisu či přírodopisu (viz blíže příloha).

³⁶ Podle dochovaného vysvědčení z 1. pololetí je jednalo o „jednoroční učební kurz“ při měšťanské chlapecké škole v Libochovicích. Ve svém posledním vysvědčení před odchodem do Zlína obdržela babička 4 dvojky (jazyk vyučovací, jazyk německý, měřičství a rýsování a kreslení). Kromě povinných předmětů absolvovala babička dva nepovinné předměty (těsnopis a psaní na stroji) což se ji mohlo hodit patrně i v dalším studiu/práci.

s jedním velkým kufrem jela do světa. V Praze ji převedla její tetička z Masarykova nádraží na Wilsonovo, nasadila do vlaku a jelo se.

A tak se stalo, co se mělo stát. Nebylo v tu dobu zvykem, aby 15leté děvče samo jelo tak daleko do světa. Můj život nabral tímto nový směr i změnu, daleko od rodičů.³⁷

Ve Zlíně³⁸ jsem byla ubytována na III. internátu, kde bylo 20 děvčat na pokoji, která byla buď ze Zlína, nebo blízkého okolí. Já sama z daleka jsem si ale mezi nimi brzo zvykla. Začátky v práci jako šička i přísná organizace na internátu byly dost těžké, ale říkala jsem si: „Co jsi holka sama chtěla, to máš. To chce vše překonat, byla by ostuda, kdybys utekla zpátky domů, to nejde,“ přišlo mi mnohokrát na mysl a poplakala si, ale nepřiznala to ani v dopise rodičům. „Přece jim nebudu dělat starosti. A co bych ve Slatině mohla dělat?“

A tak po ½ roce po prázdninách jsem se roku 1937 přihlásila na studia obchodní akademie pro zahraniční obchod při zaměstnání³⁹. Bylo to správné rozhodnutí. „Přeci kvůli této možnosti jsem šla do Zlína!! Teď už to chce jen vytrvat a učit se samostatně pracovat, ale i žít!“⁴⁰

A taky jsem užívala radost ze života. Kupříkladu vzpomínám, jak si mě na tanečních hodinách vybral ze sta děvčat taneční mistr, starý pán, abych s ním předváděla. To bylo první znamenání, že jsem „vystoupila z řady“. Do tanečních hodin chodili i naši spolužáci ze školy, a ne jeden ale dva mně vyznali přízeň. Jožka Morávek a později i Karel Zaoral. Přizvala jsem kamarádku Zdeňku a utvořili jsme partu čtyř.

Byla jsem zaměstnána u firmy Baťa v různých provozech, což bylo podmínkou pro každého, kdo chtěl být v této firmě zaměstnán. Muži v tu dobu museli nastoupit na různá vojenská cvičení, a tím jsme my ženy dostaly příležitost podle svého vzdělání a nadání.

Byla jsem taky vybrána na zájezd do Kanady, kde firma Baťa zakládala novou továrnu. Byl to rok 1938. Já jsem chtěla dokončit studium OŠ, tak jsem se rozhodla odjet až v r. 1939. Ale vypukla válka, v březnu vtrhli Němci a byli jsme Protektorát. A pro nás skončily možnosti, plány výjezdu za hranice.

Ale život šel dál a pro můj ročník 1921 byl rozkaz jít do Německa pracovat. To už jsem se blíže seznámila s K.Z. Ten byl sám bez rodičů a já daleko od rodičů a tak jsme se nakonec

³⁷ Text psaný kurzivou je převzat ze vzpomínkového článku, který byl sepsán pro dětský časopis Penguiník a opětovně uveřejněn po babiččině smrti ve Smíchovském zpravodaji (vydávaném sborem Praha - Smíchov Církev adventistů sedmého dne) ze dne 23. 9. 2000 (tedy jen 2 dny po její smrti – na její památku).

³⁸ Z potvrzení vydaného Policejním úřadem ve Zlíně dne 28. 3. 1940 vyplývá, že babička Andělka bydlela ve Zlíně minimálně od 25. 2. 1936. Z obálky na dopise od dědečka z března 1939 je patrné, že i tehdy žila na zmiňovaném III. Internátu.

³⁹ V babiččině pozůstalosti se dochovala mj. i dvě roční vysvědčení (z 28. 6. 1936 a 18. 6. 1937), z nichž vyplývá, že ještě předtím absolvovala Závodní odbornou školu pro ženská povolání Firmy Baťa a.s. ve Zlíně. Zatímco v 1. ročníku měla předměty jako Domácí hospodářství či Počty a účetnictví, v druhé šití a v obou pak německý jazyk.

⁴⁰ Vysvědčení z 1. ročníku Československé obchodní akademie Tomáše Bati pro zahraniční obchod nám ukazuje, že studium při zaměstnání muselo být náročné. I taková babička, milovnice literatury, jak sama ve vzpomínkách zmiňovala, dostala z „jazyku československého“ trojku. Ale třeba z „obchodní nauky“ měla jedničku, což tedy svědčí, že zdaleka nebyla jen humanitní typ. Studium na veřejné obchodní škole ukončila babička v červnu 1939 a obdržela vysvědčení na odchodnou s prospěchem 7 dvojek a 2 trojky (z němčiny a obchodní korespondence).

domluvili, když se vezmeme, snad bude pro nás lepší. Odpadnou problémy s mým nasazením do říše, a i když bude válka, snad ji lépe ve dvou prožijeme.

A tak se stalo, že r. 1940 jsem se vdala 6. 4. a za rok (8. 5. 1941) se nám narodil náš syn Karel. Měla jsem těžký porod, 6 týdnů trvalo, než jsem se vzpamatovala. A pak jsem už byla žena v domácnosti a starala se o rodinu.⁴¹

Válku jsme prožívali dost těžko, Zlín byl několikrát bombardován, a tak když v roce 1945 válka skončila, bylo ve Zlínu veselo... Byli jsme všichni plni ideálů a plánů, co všechno budeme dělat a jaké možnosti máme před sebou.

Brzo ale nastaly starosti, jak dál!! Dostali jsme možnost odjet do zahraničí, ale rozhodli jsme se jinak. Začalo budování nového státu a nábor lidí na obsazení pohraničí. Manžel v tu dobu nabyt již dostatečné vědomosti o vedení a jako ekonom se rozhodl, že zde spolu se skupinou spolupracovníků bude organizovat jednu velkou továrnu, a to podle vzoru firmy Baťa. Odjel tedy do Teplic, kde nedaleko v Mostě se organizovalo převzetí tzv. Stalinových závodů⁴². Manžel byl jeden z vedoucích téhle organizace a stal se hlavním účetním tohoto závodu⁴³. (30 000 zaměstnanců). Já se přistěhovala do Teplic se synem až později v roce 1946, když nám přidělili byt⁴⁴. Do té doby jsme žili v krásné Baťovské vilce.

Začala další etapa našeho bohatého života, plného práce, ale i politických peripetií. Náš život byl najednou docela jiný než doposud. Teplice bylo krásné město. Blízko hory a lázně s čilým společenským životem poměrně úplně jiným než ve Zlíně.

⁴¹ Po dobu společného pobytu ve Zlíně rodina bydlela v ulici Prostřední 3441 v Lesní čtvrti, přičemž šlo o byt, ve kterém sám dědeček Karel žil již od roku 10. 9. 1937 (viz Potvrzení o pobytu a národnosti za okupace).

⁴² Z pamětí dědečka Karla vyplývá, že šlo o znárodněný podnik Sudetenländische Treibstoffwerke AG (STW) v Záluží u Mostu, což byla velká chemická továrna budovaná od roku 1939 na výrobu syntetického benzínu zkapalňováním hnědého uhlí. Firmě se mimochodem tehdy taky říkala „Hydrák“, což vzniklo na základě toho, že chemička v Záluží byla známa jako Hydrierwerke Brůx neboli Hydrogenační závod Most. Po válce nesl podnik nejprve jméno Československá továrna na motorová paliva a již v roce 1946 byl přejmenován na Stalinovy závody. Tento podnik představoval „komplex asi 100 budov v obrovském areálu, který se táhl asi 3 km od kraje Mostu přes obec Záluží až k okraji města Horní Litvínov...V červenci 1945, kdy jsem do závodu přišel, v něm pracovalo asi 20 000 zaměstnanců,“ vzpomíná dědeček. Základní fakta o historii této továrny se lze dozvědět na webových stránkách společnosti UNIPETROL, která je tedy jakousi nástupnickou společností oněch Stalinových závodů. <https://www.unipetrol.cz/cs/ONas/Stranky/Historie.aspx>.

⁴³ Dědeček ve svých pamětech uvádí, že nabídku zde pracovat dostal celkem náhodou těsně po válce při své návštěvě pražské kanceláře firmy Baťa (ve Washingtonově ulici) od ustaveného nuceného správce Ing. Svitavského. „Telefonicky jsem se domluvil s manželkou a odjel jsem do Litvínova a Záluží u Mostu,“ vzpomíná dědeček.

⁴⁴ Z dědečkových pamětí vyplývá, že ani samotné přestěhování do Teplic nebylo jednoduché: „Ve 3. čtvrtletí 1946 nám podnik obstaral v blízkých Teplicích byt, který byl v Žižkově ulici. Byt v hezké vile by poměrně velký, 1+5. Než jsme se však stačili usadit, po velkých pěti dnech nás vystěhovali Rusové... Byl nám přidělen byt v Čelakovského ulici, ale ještě nějaké dobu si z něho stěhoval věci předchůdce, který tam bydlel.“

V roce 1950 se narodila dcera IVANKA, což bylo radosti. Moc a moc jsem si přála holčičku a ona přišla. Já jsem doposud nebyla zaměstnaná, a tak jsem se jí mohla plně věnovat, ale...

Zachtělo se mi vstoupit do zaměstnání, být doma bylo spíš potupné. Měli jsme dost potíží – „Milostpaní je doma a tak pod.“ A tak se stalo, že Ivanku vozil Kája (11 let) do jeslí a školky a já nastoupila do Komunálního podniku⁴⁵ jako zástupce vedoucí Divadelní kavárny a později vedoucí mzdové účtárny. Práce byla náročná a bylo dost těžké zastat všechny povinnosti, i když jsem měla paní na prádlo a někdy i úklid⁴⁶.

Manželovi nastaly problémy. Byl odvolán pro záporný postoj k politice KSČ⁴⁷ a odešel z podniku pryč a stal se podnikovým hospodářem v poměrně malém podniku Komunální služby města Teplice⁴⁸ za méně než 1/2 platu (z 20 tisíc na 6 tisíc), což byl pro něj neúnosný pád⁴⁹. Co starostí, stresů toto období provázelo se mi dnes už ani vzpomínat nechce. Bylo to jedno z nejhorších období našeho společného života.⁵⁰

⁴⁵ O jaký typ podniku se jednalo, vysvětluje ve svých pamětech dědeček takto: „Častokrát to byly nesourodé útvary složené z různých zestátněných firem...Podnik měl asi 1500 zaměstnanců v různých provozovnách jako hostince, kovo podniky, truhlářství, holiči, plovárny, krejčí a další řemesla.“

⁴⁶ Zajímavý je pohled dědečka Karla na tuto dobu popsáný v jeho pamětech: „Bylo chybou, že jsem nechal jít manželku pracovat jako zástupce vedoucího divadelní kavárny, francouzské jídelny a baru. Vzhledem k tomu, že neměla žádnou praxi, musel jsem jí pomáhat. Proto mezi námi docházelo k častým roztržkám, a její nový ředitel, i když účetnictví nerozuměl, se jí zastával v okamžicích, když jsem jí něco vytýkal.“ Na druhou stranu z Osobního dotazníku babičky z roku 1975 vyplývá, že v roce 1952 obdržela odměnu 5000 Kč za „zlepšovací návrh v oblasti účetní evidence“. Její zaučení do profese šlo tedy evidentně velmi dobře.

⁴⁷ Z dědečkových pamětí to takto úplně nevyplyvá. Vzpomíná však na to, že opakovaně odmítl nabídku vstoupit do komunistické strany s odkazem na Lenina, že nejlepší komunista je ten, co dobře pracuje. Po odvolání z pozice hlavního hospodáře dostal přitom v podniku nabídku zůstat jako podnikový kontrolor nejprve za 16 200, ale nakonec jen za 10 300 Kč, což nakonec odmítl.

⁴⁸ Dle dědečkových pamětí se podnik jmenoval Sdružení komunálního podniku Teplice (SKP), což je patrně přesnější název. K samotnému nástupu mělo dle dědečka dojít k 1. 12. 1951.

⁴⁹ Sám dědeček ale ve svých pamětech píše toto: „V této době to pro mne a naši rodinu byla nejvýhodnější nabídka. Nemuseli jsme se nikam stěhovat a měl jsem jistotu, že nám zůstane byt.“ Faktem ale je, že ani v SKP neměl dědeček o problémy nouzi. Zajímavá je třeba příhoda, kdy se dostal do přímého konfliktu s tehdejšími ředitelem podniku Sedlákem, který na něj při jednání s ministrem národní bezpečnosti Kopřivou neprávem svedl, že může za ztrátu podniku ve výši 250 tisíc Kč, a dědeček si to nedal ale vůbec líbit, velmi otevřeně ministrovi vysvětlil, jak se věci mají.

⁵⁰ Stres byl patrně spojen též s vážnými problémy v manželském soužití mezi babičkou a dědečkem. Dědeček v pamětech vzpomíná, že si objednal stěhování z Teplic do Pardubic i přes babiččin nesouhlas. „Byl jsem rozhodnutý odjet do Pardubic sám s dvěma dětmi s tím, že se manželka k nám na poslední chvíli přidá, nebo za námi přijede později.“ V babiččině pozůstalosti jsem pak narazil na celou řadu dokumentů, které svědčí o tom, že v tomto období jejich vztah směřoval k rozvodu. Jde jednak o (na stroji sepsanou a oběma dotčenými aktéry podepsanou) dohodu mezi manžely Zaoralovými, v níž se mj. hovoří o tom, že „v nejbližších dnech podají oba dohodu o rozvod“ a že „na poručenském soudě bude podepsána dohoda, že dcera Iva zůstává otci a syn Karel matce“. I když zde bylo stanoveno, že formálně se rodina přestěhuje celá do Pardubic, „manžel nebude v Pardubicích ani pracovat ani bydlet. Pracovně bude zaměstnán v jiném městě nejméně 100 km od Pardubic“, upřesnil dědeček později v na stroji napsaném dopise. V pozůstalosti je i několik předvolání ve věci rozvodu manželství. Existují dokonce i 2 dokumenty, které jako by naznačovaly, že k rozvodu skutečně i došlo. Jde jednak o Usnesení Lidového soudu v Teplicích ze dne 7. 10. 1953 („Manželství účastníků Karla Zaoral a Anděly Zaoralové roz. Frankové rozvádí se v souladu účastníků bez vyslovení viny.“) a dále o usnesení téhož

V roce 1953 jsme se (pro častá onemocnění dcerky⁵¹) přestěhovali do Pardubic. Tam jsem nastoupila nejprve do St. Pojišťovny jako sekretářka a později pro svůj literární zájem jsem změnila zaměstnání a pracovala nejprve v prodejně knih, vedla půjčovnu knih⁵² a různě. Celkem jsme tam pobývali 7 let. Já jsem tehdy vážně onemocněla s ledvinami, a jejich léčba vyžádala pozdějších 30–40 let (koliky, operace TBC⁵³). Vzpomínám si, jak Ivance bylo 10 let, a já byla na Bulovce. Kája byl mezitím v internátě Filmové školy v Čimicích 4 roky, a potom byl zaměstnán v Čs. televizi.

I zachtělo se mi dostat rodinu dohromady, a tak muž usiloval dostat zaměstnání v Praze a vyměnit byt, což bylo v tu dobu obtížné získat. Ale podařilo se, tak jsme r. 1960 začali žít společně všichni čtyři v Praze⁵⁴.

Já jsem tu dobu prožila dost těžce, protože to provázelo hodně stresů⁵⁵. Klidu a radosti by bývalo možná bylo víc, kdybych nebyla nemocná⁵⁶. Do doby, než se Ivanka vdala a Kája

soudu z 26. 11. 1953, kterým se potvrzuje výše uvedená dohoda o opatrovnictví obou jejich společných dětí. Proč ale ani po těchto rozhodnutích nebylo soudním řízením konec (viz předvolání k soudu na 29. 1. 1954), těžko říct. Z velmi pěkného dopisu babičky z 8. 12. je patrné, že mezi oběma došlo v mezidobí k uzavření určitého smíru, a tak vzhledem k tomu, co se i psalo v daných předvoláních, totiž že „nedostaví-li se k ústnímu jednání (dne 29. 1. 1954) nikdo z účastníků, nastane klid řízení“, znamenalo to, že rozvodové řízení bylo odloženo tzv. ad acta. Dnes se lze už jen dohadovat, proč vývoj nakonec nabral tento směr. Patrně asi v tom hrály roli babiččiny počínající zdravotní problémy. Ale k jakémusi vzájemnému usmíření určité muselo dojít, jinak by babička v onom dopise dědečkovi nemohla napsat: „Jsem celkem úplně klidná a nepřemýšlím už o ničem. Těším se, že budu dnes klidně spát. Celý můj příští osud. Vkládám do tvých rukou a věř, že bude taky mnoho záležitostí na Tobě, a nejen na mně samotné, abych mohla začít žít a byla aspoň trošku šťastná...“ Daný dopis je jinak šířeji citován v kapitole 6.2 věnované právě jejich vzájemnému komplikovanému vztahu.

⁵¹ Přesný důvod přestěhování babička ve svých vzpomínkách neuvádí, zmiňuje jej však ve svých stručných pracovních životopisech.

⁵² V babiččině pozůstalosti existuje dokument datovaný 15. 6. 1960 obsahující, následující zajímavé vyjádření závodního výboru ROH (odborů): „Svou práci vykonávala svědomitě a s nadšením, vychovávala zvláště děti k lásce ke knize, pořádala s nimi různé besedy o knihách a dokončila s nimi úspěšně soutěž „Vzorný čtenář“.“

⁵³ „Manželka se léčila po prodělaném zánětu ledvin, který primář Jíra označil jako tuberkulózu ledvin. Primář Pačes, který ji léčil předtím, jí naordinoval streptomycin, který tehdy nebyl volně k dostání, a musel jsem ho shánět pod rukou za 1 000 Kč za jedno balení,“ vzpomíná ve svých pamětech na tyto problémy dědeček. Z babiččina pracovního životopisu z druhé poloviny 70. let každopádně vyplývá, že musela postupně absolvovat 2 operace ledvinových kamenů.

⁵⁴ V babiččině pozůstalosti existuje vyjádření Bytového odboru Rady Obvodního národního výboru v Praze 10 z 20. 5. 1960, z něhož vyplývá, že se tímto povoluje trojsměna bytů mezi Karlem Zaoralem (Pardubice, ul. Dukla 2061 – kuchyň a tři pokoje s příslušenstvím), Bedřichem Liškou a Bohumilem Chybou, díky které se celá rodina Zaoralových mohla přestěhovat do ul. Krátká 684/14 v Praha 10-Strašnicích, sestávající z kuchyně a tří pokojů s příslušenstvím. Dědeček v pamětech vzpomíná, že takto vyšel až druhý pokus o stěhování.

⁵⁵ Kromě stresů spojených se samotnou nemocí asi babičce moc na pohodě nepřidal vzájemný spor s dědečkem o tom, zda má jejich syn Karel dále studovat na chemické průmyslovce (ideálně jak si dědeček představoval při zaměstnání na chemické továrně Svit Otrokovice) nebo přejít na filmovou průmyslovku v Čimelicích u Písku, jak si on sám přál. „Maminka ho ovšem nechtěla mít mimo domov...Po dlouhém dohadování a nátlaku obou jsem mu zařídil přestup na tuto školu,“ vzpomíná ve svých pamětech dědeček.

⁵⁶ V babiččině pozůstalosti jsem narazil na dva posudky zdravotního stavu babičky z roků 1963 a 64. V tom prvním se mj. píše: „Jste schopna pracovat ve svém dosavadním zaměstnání nebo jiném přiměřeném za zvláštních ulehčených pracovních podmínek, např. zkrácenou pracovní dobu, a práce bez většího vypětí“ Na základě toho bylo vydáno rozhodnutí z 16. 10. 1963 o snížení invalidního důchodu na 60% jeho dosavadního výše (a to konkrétně na 258 Kč.). O rok později je pak závěr Posudkové komise sociálního zabezpečení Okresního národního výboru Praha 10 tento: „Zjištěním zdravotního stavu jste se nestala nezpůsobilou k soustavnému zaměstnání a můžete vykonávat přiměřené zaměstnání odpovídající Vašimi zkušenostem“ V roce 1966 se proti rozhodnutí odejmout jí výplatu dávek částečného invalidního důchodu dopisem ze dne

oženil, jsem každých 5 let prosila Boha, abych se dožila doby, kdy se děti osamostatní, a tak se i stalo. Já jezdila každý rok do lázní, kde bylo o mě pečováno, a snad i po těch dvou operacích se můj stav stabilizoval natolik, že jsem občas byla i zaměstnána. Třeba jako pokladní v kině Práce a Pilotů nebo dočasně v Mariánských Lázních jako sekretářka u primáře Křížka. Od roku 1990-2000 pak nakonec jako vedoucí Klubu důchodců v Karpatské ulici na Praze 10⁵⁷.

2.2 Jak jsme se dostali k adventistům ⁵⁸

Manžel se již ve svých 15 letech seznámil s jednou rodinou adventistů. Tehdy poznal rozdíly ve výkladu víry adventistické a katolické, jak ji znal z rodiny a jak byl později vychováván v sirotčinci. V té době se ale adventistou nestal, protože tato rodina se z jeho rodiny ztratila.

Náš vstup do církve ASD ovlivnila různá setkání i pozvání. Touha přečíst a poznat Bibli, a hlavně umět se v ní orientovat nás dovedla až do modlitebny CASD. Bratr Hrdinka (tehdejší kazatel Smíchovského sboru), když se o našem zájmu dozvěděl, nabídl nám možnosti jejího studia. V té době se i oba vnuci seznamovali s Biblí, a tak jsme nakonec všichni čtyři začali chodit na hodiny přítomné pravdy. Výklad, podání a porozumění nás na tolik oslovilo, že jsme požádali v roce 1994 o křest a vstup do církve⁵⁹.

5. 9. 1966 babička odvolala s tímto zdůvodněním: „Jsem t.č. po operaci ledvin. Moje pracovní neschopnost trvala cca 1 rok. Nyní pracuji, byl mi však ošetřujícím lékařem MUDr. Uldrichem opět doporučen zkrácený úvazek, a to od 286. 1966 na 6 hod. denně.“ Do invalidního důchodu přešla babička až v roce 1968, a to přesně od 15. 8. 1968, kdy byla Správní posudkovou komisí Praha 10 uznána coby plně invalidní, a to z důvodu, že „pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav jste se stala neschopnou k výkonu jakéhokoliv soustavného výdělečného zaměstnání.“

⁵⁷ V babiččině pozůstalosti je i vůbec první výroční zpráva o činnosti tohoto klubu, kterou zpracovala, a z níž je zřejmé, že ji tato činnost velmi naplňovala, a že se snažila ji dělat velmi svědomitě (viz příloha). Pokud jde o samotnou náplň klubu, tak spočívala zejména v podání zajímavých přednášek o historii, kultuře a cestování (např. promítání diapositivů). Na programu se občas podíleli i žáci z nedaleké ZUŠ Bajkalská, kam jsem chodil do hudebky i já na klavír.

⁵⁸ Převzato z již zmíněného vzpomínkového článku, který byl sepsán pro časopis Penguiník.

⁵⁹ V babiččině pozůstalosti jsou i křestní listy babičky a dědečka, z nichž vyplývá, že křest obou proběhl 17. 6. 1994, a o den později pak přivítání do sboru Praha Smíchov (viz příloha I.9). O tom, že i zde byla babička Andělka poměrně aktivní, svědčí v její pozůstalosti koncept jejího „referátu“ z dovolené seniorů smíchovského sboru, který přednesla na odpolední bohoslužbě v září 1998, kdy vzpomínala na aktivity

3. Babiččin život ve zkratce

3.1. Bydliště a stěhování

Jestli něco rozhodně po babičce nemám, tak je to její schopnost lehce se vyrovnat se změnami, či ty změny dokonce aktivně vyhledávat. Faktem ale je, že málokdo se za svůj život tak často stěhoval a měnil své bydliště jako právě babička. Vzpomínám, že právě na tohle docela často sama vzpomínala (a zmiňovala, pokud si to dobře pamatuji, celkem 9 stěhování – od svatby). Na základě různých dokladů jsem se pokusil o rekonstrukci toho, kde všude asi bydlela.

Písty (1921–24 ?)

- Rodný domek č. p. 14

Slatina (? 1924– 36)

- domek rodičů č. p. 97⁶⁰

Zlín (1936–46)

- od začátku února 1936 dívčí internát
- nejpozději od svatby s dědečkem Karlem vila v ulici Prostřední č. p. 3441 v Lesní čtvrti

Teplice (1946–53)

- nejprve krátce velká vila 5+1 v ulici Žižkova, poté byt 3+1 v ulici Čelakovského 2

Pardubice (1953–60)

- nejpozději od listopadu 1953 v ulici Jungmannova 20⁶¹ v bytě v nevyhovujících podmínkách u starého pardubického vlakového nádraží⁶²,
- nejpozději od ledna 1955 v domku v ulici Gorkého 1783/13 ⁶³
- nakonec byt 3+1 na sídlišti Dukla 2061⁶⁴

jednotlivých oddělení sboru během prázdnin. V babiččině pozůstalosti se nachází též přání k jejím 79. narozeninám, které dostala v únoru 2000 od br. Karla Špinara (viz přílohy II.5 a II.6).

⁶⁰ Jak již jsem uvedl v kapitole 1.2, v babiččině pozůstalosti se nachází ručně psaná kupní smlouva datovaná 19. 8. 1924, dokládající, že za parcelu čk. 86/3 „trhová cena kupující per Kč 4 520 byla zaplacená od kupujícího Antonína Franka prodávajícím manželům Františkovi a Kristině Zemanovým před popisem této smlouvy.“ Lze tedy předpokládat, že někdy po tomto datu se rodina Frankových do Slatiny přestěhovala. Přesné datum přestěhování nelze patrně již zjistit.

⁶¹ Adresa uvedena v Usnesení Lidového soudu v Teplicích ze dne 26. 11. 1953 ve věci schválení dohody manželů Zaoralových o opatrovnictví dětí.

⁶² Ony nevyhovující podmínky zmiňuje babička i v jednom z dopisů svému synovi z období před Vánocemi (patrně v roce 1954, kdy byla poprvé na léčení na Pleši): „*Jak se ti Kájo líbí ten nový byt?...Teď už nám Kájo voda poteče, dokonce i koupelnu budeme mít...Hlavě ty můj zlatý kluku už nebudeš muset lítat do schodů s uhlím a vodou. Budeš mít všechno blizoučko.*“

⁶³ Adresa uvedena v Lékařském návrhu na zavedení zvláštní léčebné péče při tuberkulóze vydaném 24. 1. 1955 pro p. Andělu Zaoralovou a rovněž v Řidičském průkazu Karla Zaorala vydaném 2. 6. 1955. Dle vzpomínky maminky to bylo u nějaké školy.

⁶⁴ V žádném z dochovaných dokladů (Cestovní vkladní knížka Karla Zaorala z roku 1958 a Povolání výměny za byt v Krátké 14 v Praze) přesnější adresa uvedena není. Na daném sídlišti patrně tehdy ještě nebylo zavedeno pojmenování ulic.

Praha (1960–2000)

- od roku 1960 ulice Krátká 684/14 (Praha 10-Strašnice) byt 3+ 1
- od roku 1971 v ulice Ruská 88 (Praha 10-Vršovice) byt 1+ 1
- od roku 1996 ulice Sámova byt 1+1

3.2. Pracovní kariéra

Díky své dlouhodobé nemoci byla babiččina pracovní kariéra často přerušovaná a patrně ani zdaleka nedosáhla všeho, co si v mládí vysnila. Na základě různých dokladů⁶⁵ jsem se pokusil sestavit co nejvěrnější obrázek toho, co všechno babička v životě dělala. A nebylo toho vůbec málo....

1936–1940 – fy. Baťa a.s. dělnice, později úřednice v rozpisovém oddělení

1952–1953 – účetní Komunální podnik Teplice⁶⁶

1954–1955 – sekretářka u Státní Pojišťovny, krajská správa Pardubice⁶⁷

1955–1957 – prodavačka v Národním podniku Kniha, krajská správa Pardubice⁶⁸

1958–1960 – knihovnice v krajské lidové knihovně Pardubice (pobočka Dukla)⁶⁹

1962 a 63–1967 – hospodářka na několika základních školách, ONV Praha 10 odbor školství⁷⁰

⁶⁵ Základní údaje za období do 70 let minulého století převzaty z Návrhu na pověření Výkonu funkce ekonoma ve Filmovém podniku hl. města Prahy z roku 1977.

⁶⁶ Ve svém pracovním životopise z druhé poloviny 70. let i ve svých pozdějších vzpomínkách babička uvádí, že zde pracovala též jako zástupce vedoucí Divadelní kavárny. To potvrzuje ve svých pamětech i dědeček.

⁶⁷ Nástup do zaměstnání 23. 2. 1954 s hrubým platem 734, 40 Kč (viz Sjednání pracovního poměru). Nejméně od počátku roku 1955 však byla babička na nemocenské. Ze zápisu Posudkové komise důchodového zabezpečení v Pardubicích z 3. června 1955 vyplývá, že na základě vyjádření primáře urologie Dr. Jíry neshledává komise zatím u babičky důvody pro přiznání invalidního důchodu a doporučuje prodloužit jí nemocenskou dávku o 3 měsíce.

⁶⁸ Zaměstnána od 15. 9. 1955 do 13. 10. 1957 nejprve za 552 Kč (6 hod. denně) a později (od 1.2. 1956) za 349 Kč (za 4 hod. denně). Později babička v dotazníku uváděla, že vykonávala pozici vedoucí Fakultní prodejny knih. Podle dochovaných dokumentů byl pak 7. 12. 1957 babičce přiznán invalidní důchod ve výši 410 Kč plus výživné na děti ve výši 210 Kč. Daný důvodu přitom tehdy představoval 50% průměrného ročního výdělku.

⁶⁹ Zaměstnána zde byla od 13. 10. 1958 do 11. 6. 1960 na částečný pracovní úvazek 65 hodin měsíčně a platem 245 Kč. Zajímavostí je informace obsažená v Rozhodnutí Odboru pro školství a kulturu KNV Pardubice o přijetí babičky, podle níž ji byla uznána předchozí doba pracovního poměru od dosažení 18 let v délce toliko 6 roků a 4 měsíců. Dle vydaného posudku z roku 1960 babička „*pracovala jak se čtenáři dospělými, tak i dětmi a mládeží. Pracovala k naší plné spokojenosti a můžeme ji pro práci v knihovně plně doporučit.*“ Dle již citovaného Osobního dotazníku z roku 1975 obdržela babička v roce 1960 „*uznání vzorné ved. knihovny a veř. čin. v oblasti kultury.*“

⁷⁰ Babička nejprve vykonávala dočasně pozici hospodáře v ZDŠ Ve stromořadí 200 (od 13. 3. 1962 do 15. 6. 1962 a poté opět od 30. 7. 1962) za plat 1 200 Kč, poté velmi krátce (30. 5. - 30. 6. 1963) jako zástupce vedoucí školní jídelny v ZDŠ Dubčská, od listopadu 1963 pak jako pracovník pro hospodářské a správní věci v ZDŠ Nad Vodojemem (Praha 10-Malešice) s platem 1 100, a nakonec od 30. 6. 1966 do 15. 2. 1967 v ZDŠ V Olšinách jako hospodářsko-administrativní pracovník. V životopise z 26. 6. 1972 babička uvádí, že zde též „*polit. působila jako jednatelka SRPŠ (Sdružení rodičů a přátel školy)*“. Dle již citovaného Osobního dotazníku z roku 1975 obdržela babička v roce 1962 uznání a peněžitou odměnu za organizaci a zařízení nové školy. Odměna ve výši 300 Kč ji byla přiznána v březnu 1964 spolu s „*uznáním za mimořádné vyřízení a pracovišti ve*

1967–1968 – provozní referentka odbytu Strojexport⁷¹

1973 – 1974 – Ministerstvo kultury (brigáda)⁷²

1975 (?) – uvaděčka, Městská divadla pražská⁷³

1975 – 1978 – asistentka, Výzkumný ústav balneologický, Mariánské Lázně⁷⁴

1979 - 1979? – ekonom, Filmový podnik hl. města Prahy

1986–1988 (?) – provozní referent kina (Filmový podnik hl. města Prahy)⁷⁶

1991 – 2000 – vedoucí samosprávy Klubu důchodců Karpatská

škol. roce 1963-64“ K rozvázání pracovního poměru v ZDŠ V Olšínách došlo k 15: 2: 1967 s odůvodněním, že „z organizačních důvodů není možno mě zaměstnat na plnou pracovní dobu 8hodin denně nýbrž pouze na zkrácenou pracovní dobu 6 hodin denně (počet tříd na škole neodpovídá normě pro 8mi hod. pracovní dobu.“

⁷¹ V jejím pracovním životopise, když se ucházela o místo v tomto podniku (datováno 15. 2. 1967), se mj. uvádí: „Protože mi byl snížen pracovní úvazek na 6 hodin (počet tříd neodpovídal normě), hledala jsem místo jinde. Dověděla jsem se o potřebě ve Vašem podniku, tudíž jsem se o místo u Vás ucházela. Jednala jsem se s. Martiňákem, který mě o práci u Vás informoval. Pevně věřím, že se v novém podniku brzo zapracuji a budu potřebou pracovní silou v podniku“. V babiččině pozůstalosti se dochovaly 3 dokumenty spojené s tímto obdobím její pracovní kariéry. Jde jednak o pracovní smlouvu, kde je uvedeno, že její měsíční plat by měl být 1 200, dále doklad datovaný 7. 4. 1967 o změně platu, v němž je uvedeno, že od 1. 4. je babičce přiznán plat ve výši 1250 Kč hrubého a dále pak o výstupní list (k dohodě o rozvázání pracovního poměru), z něhož je zřejmé, že tento její pracovní poměr končí k 11. 10. 1968, a to z důvodu nemoci.

⁷² Viz dohoda o provedení práce na období od 1. 8. do 1. 10. 1972 pro práci v oddělení ekonomických informací týkající se přípravy statistiky kultury za rok 1971 a zpracování pololetí 1971, a dále dohoda o provedení práce na období od 30. 10. do 30. 12. 1972 na stejné místo a opět za účelem přípravy statistické ročenky 1972. Sjednaná odměna pokaždé 2 600 za dané období.

⁷³ Za dochovaných materiálů vyplývá, že babička sice uzavřela v říjnu 1975 pracovní smlouvu (se mzdovým tarifem 9, 75 Kč za přestavení), do zaměstnání však nakonec z důvodu nemoci nemohla nastoupit (resp. měla zde sjednáno neplacené volno). 9.12 1975 byla žádána zaměstnavatelem, aby sdělila „chcete-li vzhledem k svému zdravotnímu stavu prodloužit neplacené volno nebo zrušit svůj pracovní poměr s námi ve zkušební době.“ Další vývoj její práce zde již není nikterak zdokumentován, osobně si však pamatuji, že babička o práci uvaděčky v ABC vyprávěla, z čehož soudím, že zde nakonec přeci jen nastoupila.

⁷⁴ Jednalo se vždy o krátkodobé brigády po dobu jejího pobytu v lázních. V babiččině pozůstalosti lze najít pracovní smlouvy na období dvou měsíců roku 1975 (20. 10. –19.12) a 1976 (od 7. 7. do 7. 9.), jednoho měsíce roku 1977 (11. 10.–11. 11. 1977) s tím, že nakonec zde došlo jinou smlouvou k prodloužení až do konce daného roku, a též na období tří měsíců roku 1978 (1. 9.–31. 12. Sjednaný plat za tento krátkodobý pracovní poměr činil vždy 1 650 Kč.

⁷⁵ V pracovní náplni babičky z roku 1979 je uveden mj. tento popis práce: rozepisování čtvrtletních plánů návštěvnosti pro jednotlivá kina v příslušných produkcích, vyhotovování objednávek zboží a provozní materiál pro potřebu kin od dodavatelů a vedení evidence těchto objednávek, zpracování přehledů o měsíčních, čtvrtletních a ročních hospodářských výsledcích nebo kontrola plnění plánu přestavení návštěvnosti a tržeb jednotlivých produkcí.

⁷⁶ V babiččině pozůstalosti jsou 2 pracovní smlouvy na dobu určitou (první z října 1986, druhá z listopadu 1987), z nichž vyplývá, že minimálně v těchto letech (a především po dobu podzimních měsíců) babička v kině pracovala, a to nejprve 21,5h týdně (plný úvazek), a později 15 hodin týdně (tedy 2/3 úvazku). Ze smlouvy není zřejmé, v jakém kině babička pracovala, protože v té době všechna kina byla spravována oním Filmovým podnikem hl. města Prahy. Dle mých vzpomínek se mělo jednat o kino Pilotů. Ovšem z dokumentu „Dohoda o hmotné odpovědnosti“ z 22. 10. 1986 je zřejmé, že minimálně tehdy pracovala i v kině Sokolovo.

3.3. Babiččiny nemoci

Dokumentů vážících se k babiččiným nemocem se sice dochovalo relativně málo, přesto tohle téma zde vůbec nezmínit by zrovna v jejím případě nebylo spravedlivé. Přeci jen ji ty nemoci (hlavně s ledvinami) hodně potrápily...

dětství – záškrt⁷⁷

1946 – zánět vaječníku⁷⁸

od roku 1946 – počátek urologických potíží (charakteru kolik)⁷⁹

září 1953 – absolvování rentgenového vyšetření ledvin ve Státní fakultní nemocnici v Praze⁸⁰

10. 11. 1954 – léčba na urologickém oddělení Tuberkulosní léčebny na Pleši

od konce prosince 1954 – opětovná léčba na urologickém oddělení Tuberkulosní léčebny na Pleši⁸¹

1966 – 1. operace ledvin (resekce dolního pólu pravé ledviny)

1970 – 2. operace ledvin (pyelotomie vlevo)⁸²

v 70. letech – opakované koliky ledvin a infekce močových cest.⁸³

3.4. Zajímavé letopočty ⁸⁴

1921 – narození

1931 – 10 let

1941 – narození (syna) Káji

1951 – Iva 1 rok Teplice

1961 – Kája 20 let

1971 – II. Operace ledvinových kamenů

⁷⁷ Viz již citovaná lékařská zpráva babičky z roku 1979.

⁷⁸ Informace uvedena v Lékařském návrhu na zavedení zvláštní léčebné péče při tuberkulóze vydaném 24. 1. 1955 pro p. Andělu Zaoralovou Tuberkulosní léčebnou na Pleši.

⁷⁹ Viz již vícekrát citovaná lékařská zpráva babičky z roku 1979.

⁸⁰ Viz dochovaný rentgenový nálezn: „*Stíny ledvin na obvyklém místě přiměřeného tvaru a velikosti, do stínu pravé ledviny, a sice do horního a dolního pólu promítající se skupinky drobných kalcifikačních sytých stínů, několik podobných droboučkových stínů nachází se i v horním pólu levé ledviny.*“

⁸¹ Viz Lékařský návrh na zavedení zvláštní léčebné péče při tuberkulóze vydaný 24. 1. 1955 pro p. Andělu Zaoralovou, kde je coby diagnóza uvedeno následující: „Tbc renia ve stadiu hojení a kalcifikace miliárních ložisek v obou ledvinách“. V lékařské zprávě z roku 1979 zmiňováno, že zde absolvovala antituberkulózní léčbu.

⁸² Viz opět citovaná lékařská zpráva babičky z roku 1979, podle níž byl při tomto zákroku „vyjmut fosfátový konkrement.“. Všimněte si přitom, že datum operace neodpovídá datu, které si později zaznamenala sama babička. Dle slovníku cizích slov je pyelotomie „*chirurgické protěti pánevičky ledvinné*“

⁸³ Lékařská zpráva z roku 1979 zmiňuje mj. „poškození dutého systému ledvin vlevo....bilaterál. zmenšení obou ledvin

⁸⁴ Autentický přepis vlastnoručně babičkou sepsaného shrnutí zajímavých zásadních dat jejího života navázaných na data jejího narození, narození dědečka Karla a jejich následnou svatbu.

1916 – narození Karel

- 1936 – nástup Zlín
- 1946 – stěhování Teplice
- 1956 – stěhování Pardubice
- 1966 – operace ledviny
- 1996 – stěhování Sámova

1940 – svatba

- 1950 – narození (dcery) Ivy
- 1960 – stěhování Pardubice - Praha
- 1970 – svatba Iva

3.5. Osobní záliby⁸⁵

- Knihy, hudba a divadlo
- Zájem o veškerou kulturu a kulturní činnost a cestování

3.6. Babička na cestách

Cestování a navštěvování zajímavých pamětihodností babičku moc bavilo a vzpomínám si, že mi vyprávěla o svých nenaplněných cestovatelských snech. V její pozůstalosti se ale nachází dokument⁸⁶, na základě něhož lze zrekonstruovat ty cestovatelské sny, které se jí naplnit podařilo, a to minimálně do roku 1975.

1948 – Bulharsko (3týdenní rekreace s manželem)

1948 – NDR

1968 – Itálie (zájezd vlakem s Výborem lidové kontroly – v rámci něho navštíveny mj. Benátky)

1971 – Sovětský svaz (28 dní s manželem)

1972 – Polsko (7denní rekreace)

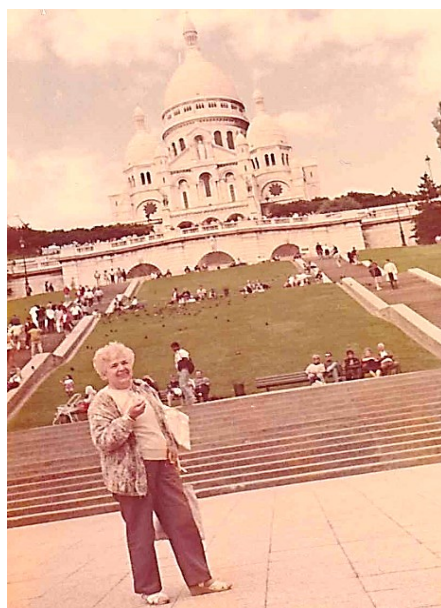
1974 – Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko (14denní rekreace)

⁸⁵ Převzato z dvou Dotazníků k nástupu do zaměstnání z roku 1967 a 1975.

⁸⁶ Viz Dotazník vyplněný dne 10. 10. 1975 v souvislosti s nástupem do zaměstnání.

Babička ale cestovala i v pozdějším věku (po roce 1990). Z fotek a dokumentů lze vysledovat, že byla v Mnichově, navštívila s dědečkem Amsterdam a Paříž a v roce 1994 strávila dokonce týden na dovolené s mojí maminkou v Itálii (u moře v Bibione a rovněž v San Marinu a Ravenně).

3.7. Babiččini přátelé a známí ⁸⁷

1936 ve Zlíně: Rodina Dr. Coufala, Ing. Milcra, sestra manžela Lída, manželé Valentovi, Kučerovi, Cvachovcovi⁸⁸ a další...

1946 Teplice: Čihákovi, Strakovi, sestra Lída

1954 Pardubice: Dáša

Mariánské Lázně: Dr. Křížek se ženou

Praha (až do roku 1990): Tonička Kopicová, Eliška Rozsivalová, Dr. Kocáb, Ing. Stanislav

3.8. Babička kuchařka

V babiččině pozůstalosti jsem nenašel žádný recept, a to přesto, že určitě vařit umět musela. Po válce dokonce absolvovala krátký kurz studené kuchyně⁸⁹, na což, jak si pamatuji, později i ráda vzpomínala. Pokud mě má paměť neklame, tak právě zde se naučila jeden v zásadě jednoduchý recept, který mně ale osobně velmi chutnal, a který mě i později naučila. Díky tomu jsem tak schopný jej zde uvést:

Falešný tatarský biftek

Suroviny: Brambory, cibule, česnek, hořčice, kečup, worcesterová omáčka

Postup: Uvařené brambory najemno nastrouháme. Stejným způsobem nastrouháme cibuli a česnek. Vše smícháme.

⁸⁷ Uvedený soupis babiččin přátel je uveden v její výše citovaných vzpomínkách, jak je napsala v květnu 2000.

⁸⁸ Dle dědečkových pamětí byl p. Cvachovec tajemník ředitele firmy Baťa. „Manželé Cvachovovi byli z velmi bohatých rodin a v mládí byli členy Komunistické strany,“ vzpomíná dědeček.

⁸⁹ V babiččině pozůstalosti existuje vysvědčení o tom, že babička absolvovala daný (patrně jen odpolední) kurz dne 25. 4. 1947 s prospěchem „výtečný“ (tedy stupeň 1). Kurz pořádaly Odborné kurzy studené kuchyně, moučníků a novodobé kuchyně v Praze, Štěpánská ulice 25.

4. Moje nejmilovanější babička aneb Vzpomínky, které nikdy nevyblednou

Mé vlastní vzpomínky na babičku „vršovickou“ jsou poměrně pestrobarevné a mnohohrstevnaté. Z ranějšího dětství se mi vybaví třeba doba, kdy babička s dědečkem ještě pobývali, zejména přes léto, na chalupě u mého strýce a jejich syna Karla v Bělušicích. Vzpomínám, že jsem tam trávil část prázdnin, přičemž to muselo být někdy tak v období mých 12–14 let, protože mi tehdy už babička s dědečkem dovolovali, abych jezdil sám na kole i mimo samotné Bělušice. Třeba si vybavuji, jak jsem dojel až do samotného Kolína a zpátky a byl na sebe docela hrdý, že jsem to zvládl.

Rád vzpomínám třeba na to, jak jsme zde chodili na houby, a hlavně na borůvky, které pak babička použila na kynutý koláč, který sama napekla. Její pekařské umění se sice ani zdaleka nevyrovnalo tomu, jak uměla péct má druhá babička z Libně, koláč s borůvkami mi však od ní vždy moc chutnal.

Největší zábavou, kterou jsme si (nejen tehdy v Bělušicích) jako děti s babičkou užívaly, byly karty, a to konkrétně hlavně „kanasta“ (případně pak „autobus“). Vzpomínám na to, jak jsme často hrávali dlouho do večera, dokud někdo z nás neměl minimálně 5 000 bodů. Mnohdy jsme ale pokračovali až do 10 000, tedy do naprostého maxima. Když dnes hraji kanastu s rodiči a mými vlastními dětmi, tak asi to jediné, co mi u toho chybí, je právě ta „vášeň“ z počítání. Tyhle karetní „souboje“ s babičkou (a mnohdy i dědečkem) byly totiž něco naprosto úžasného, a možná právě toto ve mně vybudilo onu moji vcelku asi pověstnou soutěživost.

Hrát s babičkou karty však někdy nebylo úplně „zadarmo“. Babička totiž vždy myslela na to, abych ani o prázdninách úplně, pokud jde o mou znalost češtiny, „nezakrnl“, a tak mnohdy (zejména koncem prázdnin) trvala na tom, že si kanastu zahrajeme až poté, co mi dá krátký „diktátek“. Pamatuji si, že jsem sice občas protestoval, ale nebylo mi to většinou nic moc platné.

Když babička s dědečkem přestali jezdit do Bělušic, jezdil jsem často k nim na jejich „chatičku“ na Jarově u Prahy, a to někdy dokonce na kole z chaty mých rodičů v Dobřejovicích. I zde jsme se hodně nahráli kanasty a taky hodně povídali: Vzpomínám na to, že jsem spal ve stejném pokoji jako babička, tak jsme často spolu dlouho do noci diskutovali o všem možném, počínaje různými kulturními tématy a politikou konče. Taky mi toho babička docela hodně navyprávěla o svém životě. Dnes dost lituji, že jsem si nepsal z toho všeho nějaké poznámky. Dodneška se mi tak vybavují jen některé nesourodé střípky, třeba když vzpomínala na organizaci různých večírků (ve Zlíně i následně v Teplicích) pro své známé, které přitom byly mnohdy i tematicky laděné či měly podobu různých literárních večerů. Na tyhle její organizační schopnosti si vzpomenu asi vždy, když, jak už jsem psal, něco sám (a s chutí) organizuji.

Později, kdy jsme oba začali chodit k adventistům, se k tématům našich debat přidalo ještě jedno další téma, a tím byla naše společně sdílená víra. Babička byla určitě vždy svým způsobem věřící, o čemž třeba svědčí hezký text modlitby („Můj den“), který si zapsala roku 1991 během svého pobytu ve Františkových Lázních (viz příloha). Taky si vybavuji, jak vždy Boha zmiňovala v souvislosti se svou dlouhodobou nemocí, zejména když vzpomínala na údobí nejistoty, zda se vůbec dožije třeba maturity své dcery a její maminky Ivanky. Za své

zdraví se prý tehdy často a dlouho modlila. Nejprve za to, jak sama vzpomínala, aby se dožila maminciny dospělosti, pak její svatby, pak vnoučků a v posledku roku 2000. To vše se jí nakonec splnilo a jen díky této skutečnosti na ni mohu dnes vlastně takto intenzivně vzpomínat.

Naše debaty s babičkou se ale zdaleka neodehrály jen na Jarově, ale především v jejím bytě v Ruské 88 ve Vršovicích, kam jsem za ní poměrně často chodíval. Měl jsem to k ní totiž vysloveně po cestě z hudební školy v Bajkalské ulici domů do Lužické na Vinohradech, a tak se vysloveně nabízelo ji buď před hudebkou, nebo po ní navštívit. Někdy jsem jí při této příležitosti udělal menší nákup, jindy třeba vyluxoval či dokonce i umyl okna. Chodil jsem tam ale, přiznám se, i s vidinou, že zde dostanu něco dobrého k snědku. Miloval jsem třeba její domácí langoše. Vzpomínám ale třeba i na to, jak mi babička často nabízela „kafíčko“ (meltu).

Docela často jsem u babičky též přespával. Hlavně v období, kdy jsem začal už chodit do smíchovského sboru CASD a babička s dědečkem se pak brzo přidali ke mně. Z té doby moc rád vzpomínám na to, jak jsem k nim chodíval vždy v pátek večer po schůzce mládeže, spolu jsme si podiskutovali nad „úkolem“ sobotní školy a ráno jsme pak společně vyrazili do sboru⁹⁰. Nebýt téhle nové dimenze našeho potkávání, možná by nás vztah nebyl tak hluboký, jakým nakonec byl.

Přespávání u babičky (ať už to bylo kdekoliv) však mělo v sobě ukryto ještě jedno specifické kouzlo. Tím byla, jak už jsem zmínil v úvodu, společná rána, když jsem často za ní zalezl na chvíli do jejího „pelíšku“ (postele). Moc rád na tuhle naši vzájemnou blízkost vzpomínám, a možná že za tu intenzitu mého vztahu k ní může přeci jen především právě ten její „pelíšek“...

Jak už jsem rovněž zmínil úvodem, s babičkou nás k sobě pojila mj. i láska ke kultuře a asi především k vážné hudbě. Ona přede mnou třeba docela často vzpomínala na koncerty, které absolvovala během svých lázeňských pobytů. V této souvislosti si vybavuji například jméno pianisty Garricka Ohlssona, kterého často zmiňovala, a který jí svým tehdejším výkonem evidentně doslova učaroval. Občas jsme „klasiku“ poslouchali s babičkou v Ruské společně z gramofonu, já si u toho většinou „dirigoval“ a ona přitom seděla v křesle a někdy si i pobrukovala. Nejvíce se mi asi vybaví poslech Čajkovského koncertu pro klavír a orchestr b moll.

Nezůstalo však jen u poslechu hudby z gramofonu. Několikrát jsme s babičkou byli společně na opeře. Vzpomínám třeba, jak jsem pro ni a sebe zařídil lístky na docela neznámou Mozartovu operu *La finta giardiniera*⁹¹. Vůbec poprvé si ale vybavuji naši společnou návštěvu opery *Tajemství*, což muselo být ještě někdy v osmdesátých letech. Později (v sezóně 1998–99) jsme dokonce měli jako celá rodina společně předplatné do lodžie ve Státní opeře a viděli spolu opery jako *Faust* a *Markétka*, *Čarostřelec* nebo *Robert Ďábel*. Silným společným zážitkem však pro nás oba třeba bylo i koncertní provedení melodramatu *Zdeňka Fibicha Smrt Hippodamie*.

⁹⁰ Pokud je nevezli autem Bartošovi, rodiče mé spolužačky ze základky a kamarádky Alenky Dvořákové.

⁹¹ Dle wikipedie je doslovný překlad opery *Nepravá zahradnice*, já si ale vybavuji, že se představení jmenovalo *Zahradnice z lásky*.

Společných kulturních zážitků jsme si ale spolu užili mnohem více. V devadesátých letech třeba babička (možná po dohodě s dědečkem) iniciovala, abychom (opět jako celá rodina) měli předplatné do Vinohradského divadla, a za dva roky tohoto předplatného zde viděli řadu výborných kusů jako třeba komedii Jezinky bezinky nebo hru Pavla Kohouta Ubohý vrah s úchvatným Viktorem Preissem. Osobně si myslím, že moje láska k divadlu by se nikdy nemohla tak rozvinout nebýt právě babičky.

Z ranějšího údobí svého dětství se mi pak vybaví ještě jedna v zásadě kulturní vzpomínka, a to když jsem za ní občas docházel do pokladny kina Pilotů, kde nějaký čas dělala pokladní. Bylo to ještě za „toťáku“ (tedy před listopadem '89), kdy nebylo patrně vůbec problém, aby nám díky své pozici pokladní zařídila volný vstup do kina. Stejný benefit jsem ale minimálně jednou využil i v kině Práce, které tehdy sídlilo přímo v Ruské ulici, a kde babička dělala pokladní někdy v dřívější době. Konkrétně si vybavuji, jak jsem sem přišel a s odkazem na to, že jsem vnuk paní Zaoralové, požádal o volný vstup do kina na film Poklad na Stříbrném jezeře.

Babička mi však pomáhala i jinak než jen zajišťováním volného vstupu do kina. Bylo to třeba ona, kdo se v hudební škole zajímal o to, kdo by mohl být pro mě nejlepší vyučující pro moji výuku hry na klavír a kdo, alespoň co si vybavuji, že mi říkala, domluvil, že jsem mohl přestoupit hned po prvním roce od profesorky Fraňkové, u které mě to nebavilo, k naprosto vynikající paní profesorce Věře Svárovské. Moje postupné klavírní krůčky se mnou pak babička vždy intenzivně prožívala a nikdy nesměla chybět ani na tom sebebezvýznamnějším koncertě či přehrávce. Snad jsem jí ten její upřímný zájem o moje muzicírování alespoň trochu oplatil, když jsem jí zahrál jak při obřadě její zlaté svatby s dědečkem na radnici Prahy 10 roce 1990, tak i o deset let později ve sboru u příležitosti její diamantové svatby. Zde jsem jí mohl zahrát vcelku příznačnou skladbu Věrné milování od Bedřicha Smetany.⁹²

Už jsem tu na jiném místě zmiňoval babičku v roli vedoucí klubu důchodců. Mé vzpomínky na ni z tohoto období jsou opět poměrně intenzivní, za což vděčím patrně tomu, že místo, kde babička organizovala důchodce (tedy v ulici Karpatská na Praze 10) bylo „coby kamenem dohodil“ od mojí již zmiňované hudební školy. Docela často jsem se tak mohl za babičkou v klubu zastavit (například když jsem měl pauzu mezi hodinami klavíru a hudební nauky). A jak jsem se teď i zpětně mohl dočíst v jí sepsané výroční zprávě o činnosti Klubu (viz příloha), zjevně jsem zde občas i s něčím babičce vypomohl⁹³. Měl jsem každopádně

⁹² Takto si to aspoň vybavuji já. Babička ve svém deníku píše, že jsem hrál i Poem.

⁹³ V uvedené výroční zprávě se doslova píše, jak během předvánočního programu „student Jan Bezděkovský doprovázel hrou na kytaru naše společné zpívání „pějme píseň dokola““ (celý text viz příloha)

možnost, asi jako málokdo z rodiny, pozorovat, jak srdečně dokázala třeba komunikovat s pozvanými hosty (utkvělo mi zejména jméno Dr. Hrdličky), jakou měla autoritu i vážnost u lidí docházejících do klubu pravidelně, jak dokázala reprezentativně vystupovat a vše s bravurou sobě vlastní organizovat. Vybaví se mi třeba organizace řady autobusových výletů, a to hlavně asi proto, že jsem měl možnost, jak už jsem uvedl jinde, se pár z nich i osobně zúčastnil. Jsem za to babičce vděčný, protože i to určitě napomohlo mé velké zálibě v navštěvování našich kulturních památek (zejména hradů a zámků).

S cestováním mám ale ještě spojenou jednu vzpomínku na babičku, a to na velké množství jejích pohledů, a to včetně řady prázdných, které si podle mě musela koupit při svých různých pobytech, nebo jí je přivezli její přátelé a známí. Když se babička odstěhovala z Ruské, poměrně hodně mi jich tu nechala (řekl bych skoro celou krabici), a já je pak využíval třeba při mých cestách do zahraničí, kdy jsem řadu z nich rozdál s pocitem, že tak dělám pěknou reklamu své zemi. Asi i tohle mě pak naučilo tomu, že jsem si poměrně dlouho z různých svých výletů kupoval vlastní pohledy, a mám tak vlastní slušnou sbírku. A myslím, že jsem tímto sběratelstvím trochu i „nakazil“ své vlastní děti.

Pokud se mám ještě vrátit k babiččinu výbornému veřejnému vystupování, pak určitě si na něj, jak už jsem rovněž zmínil v úvodní kapitole, velmi dobře vzpomínám i z prostředí našeho smíchovského sboru. Babička prostě s vystupováním na veřejnosti neměla nikdy žádný problém. Vždy dokázala mluvit k věci a mnohdy i s humorem. Opět musím zdůraznit, že na ni často myslívám, když sám někde vystupuji, a docela lituji, že mě sama v této roli vlastně nikdy pořádně nezažila. Můj hendikep s mluvením se totiž tak nějak „spravil“ až v pozdější době, kdy už babička nežila a nemohla tak sama vidět, jak ve sboru třeba vyprávím dětské příběhy či dokonce mívám občas kázání. Určitě by na mě, kdyby měla možnost to vidět, byla moc hrdá, a patrně by mě před druhými, způsobem sobě vlastním, začala hned „vychvalovat až do nebes“...

Tenhle její vřelý komunikační styl (plný hřejivých slov, kterými nikdy nešetřila nejen vůči mně, ale řekl bych, že i obecně), a její celkově vysoce pozitivní přístup k životu, byly podle mě i hlavním důvodem, proč byla babička ve svém okolí, alespoň co mohu posoudit, tak oblíbená. Docela se to projevilo i v tom, kolik lidí od nás ze sboru ji, když umřela, přišlo na pohřeb. I dnes se mi ještě občas stává, že ji někteří z těch, kdo si ji ještě vůbec mohou ve sboru pamatovat, sami od sebe přede mnou zmíní, což mě samozřejmě vždy moc potěší.

Když už jsem se tu opět dotknul našeho důležitého styčného bodu z posledních let jejího života, tedy naší společné víry a chození do sboru Církve adventistů sedmého dne na Smíchově, nemohu nevzpomínat na čas, kdy jsem chodil do Ruské kromě jiného i na společné biblické „vyučování“ s bratrem Hrdinkou. Na společné diskuze nad biblí moc rád vzpomínám, neboť babička uměla být vskutku výborná diskutérka. Nedávno mi ale bylo připomenuto i to, jak jsem si onehdy nakonec uhájil to, že budeme mít s babičkou i dědečkem společný křest. Moje tehdejší přítelkyně Martina Oplatková sice na mě tehdy naléhala, abych původně domluvený termín společného křtu změnil, neboť měla v tu dobu jet s rodinou k moři, případně abych odložil aspoň ten svůj vlastní křest. Já se však poté, co mi babička s dědečkem jasně řekli, že sami nic odkládat nechtějí, rozhodl nechat vše, jak bylo původně domluveno, a přizpůsobit se tak nakonec musela Martina. Prostě představa, že bych neměl křest společně se svou milovanou babičkou, nepřicházela vůbec do úvahy.

Náš společný křest s babičkou vnímám jako takový nejhezčí „dárek“, co jsme si mohli vzájemně jeden druhému nadělit. Jinak s dárky jako takovými to babička měla trochu jinak než třeba moje druhá babička z Libně. Moc ji tedy nesedělo nám s Petrem dát nějakou tu „korunu“, ale spíš vždy chtěla, aby to bylo něco osobního od srdce, byť by to byla i naprostá drobnost. Na nějakou tu „korunu“ přesto nakonec taky došlo, třeba když jsem pro babičku s dědečkem něco výjimečného udělal na zahrádce na Jarově (třeba když jsem tam natřel celou střechu, vozil kompost na záhonky nebo hloubil potok před zahrádkou a vybíral z něho kameny).

Na co taky nelze zcela zapomenout, jsou společné oslavy Vánoc i narozenin všech členů naší rodiny, což vždy představovalo takový hezký rodinný „tmel“. Ještě víc než babička asi na rodinu vždy myslíval dědeček Karel, který si hlavně vždy potrpěl na to, aby mu bylo včas popřáno (byť by se jednalo o obyčejný svátek). V případě babičky si ale vzpomínám na to, jak jsme my vnuci (s Petrem) jednou zajistili (z iniciativy dědečka), aby v rádiu zahráli k jejím narozeninám píseň Karla Černocha a Petera Dvorského „Láska prý je jako moře“, kterou jsme pak společně v Ruské poslouchali. Vzpomínám, že ji to tehdy velmi dojalo.

Tím nejcennějším, co mi ale navždy zůstane jako trvalá a veskrze hmatatelná vzpomínka na babičku (ale i dědečka), je byt v Ruské, který jsem po jejich přestěhování v roce 1996 získal. Došlo k tomu díky tomu, že babička získala (patrně díky svému angažmá v Klubu důchodců) nabídku přestěhovat se do Domova se sociální péčí v Sámově ulici. Pamatuji si, že přibližně rok před tím jsem babičce navrhl, zda bych se nemohl k nim do bytu tzv. přihlásit (tj. mít zde zkrátka trvalé bydliště) s tím, že u nich budu víc než doposud přebývat, a hlavně že jim budu ještě více než doposud pomáhat (s nákupy, úklidem v bytě apod.). Tehdy to asi se mnou více řešil, coby hlava rodiny, dědeček, ale myslím si, že poprvé jsem tuto ideu předeslal před babičkou, která s radostí souhlasila. Právě díky tomu, že jsem byl v době stěhování babičky s dědečkem do Sámovy ulice v jejich bytě hlášený, se mi nakonec podařilo získat na byt tzv. dekret. To mi umožnilo s bytem dále nakládat a v čase před mou svatbou pak především dosáhnout výměny tohoto bytu za jiný byt v ulici Mohylová na Lužinách, kde, byť v jiném bytě, bydlím až dodnes. S touto záležitostí jsou spojeny jistě nepříjemnosti v naší širší rodině, což mě samozřejmě dodnes moc mrzí, hlavně proto, že tím hodně trpěla i babička s dědečkem⁹⁴. Nic to však nemění na tom, že jsem zároveň za toto babičce s dědečkem moc vděčný, neboť mi tímto výrazně usnadnili vstup do „dospěláckého“ života.

⁹⁴ Viz její zápis v deníku po setkání s jejich synem Kájou, mým strýcem, kdy se ho snažila pozvat na oslavu jejich diamantové svatby: „*Ten syn náš má tolik zloby v sobě, a to všechno kvůli bytu, že jsme se na ně vykašlali, tak co po nich chceme...*“ (Viz rovněž příloha II. 8)

5. Další vzpomínky

5.1. Vzpomínky dědečka Karla

Asi měsíc před Velikonocemi 1938 jsem šel poprvé se svým kamarádem na oběd do soukromí. V té době začali pro lidi vařit soukromníci. Nevím ani, jak se to stalo, možná že v restauracích vařili špatně stejně jako v obchodním domě Baťa. Kamarád Josef Morávek mne přihlásil na obědy do soukromí v rodině, která se jmenovala Daičarovi. Když jsem přišel na oběd, setkal jsem se tam se slečnou Andělou Frankovou, která

s Morávkem chodila. Anděla se mi zalíbila a na první pohled jsem se do ní zamiloval. Byl jsem ovšem před děvčaty velice nesmělý, a proto jsem si netroufal ji oslovit. On navrhla, abychom udělali určitý čtyřlístek – byla tam ještě se svojí kamarádkou, kterou mi chtěla namluvit. Já jsem se však díval jen na ni. Jednou jsme jeli spolu na výlet do Luhačovic, tancovali jsme spolu, a přesto že jsme seznali teprve čtrnáct dnů, vyznal jsem jí lásku. Byla to romantická láska a myslím, že nebyla zabarvená sexem nejméně tři čtvrtě roku. Naplno jsem se k ní upnul, viděl jsem jen ji a jiných dívek jsem si nevšímal. Nebudu zde rozepisovat detaily, byla to láska, kterou nezažije každý člověk. Neměli jsme to v životě snadné, ale společně jsme překonali všechny problémy.

(převzato z dědečkových pamětí dopsaných patrně v roce 2000)⁹⁵

Vzpomínám si, že než manželka umřela, tak na mě nebyla vůbec hodná. Dva tři roky předtím se vyjadřovala, že si mě nevzala z lásky. Mě to strašně bolelo, protože já se přiznám jedno: Kdyby bývala ona nebyla iniciativní, to znamená, kdyby ona nebyla chtěla... Ona byla hezká, krásná děvčica. Já jsem nikdy na děvčata nebyl. Já jsem se děvčat bál... Takže to není pravda, že mě neměla ráda. Ale ona v poslední době bohužel takto nějak divně přemýšlela. To mě mrzelo...

Dokud jsem měl mamku a měl jsem proč žít, tak jsem byl rád, že tak dlouho žiju. Ale jak jsem ji ztratil, nemám pro koho žít... Já měl maminku, manželku strašně rád. Na jednu stranu to bylo krásné, protože ne každý člověk má někoho tak rád jako já... Takovou lásku jako jsem měl já, se jen tak nepodaří.

(přepsáno z nahrávky na kazetě z 15. 3. 2001 – „Galimatyáš myšlenek“)

⁹⁵ Paměti patrně vznikaly postupně. Větší část věnovanou svému profesnímu životu napsal dědeček patrně již dříve. V úvodní části věnované svému dětství dědeček píše, že mu je 83 (tedy by se jednalo o rok cca 1998–99). V tomto textu o babičce se dědeček dále zmiňuje, že akorát oslavili spolu diamantovou svatbu, z čehož tedy usuzuji čas dokončení těchto svých vzpomínek.

5.2. Vzpomínka dcery Ivy Bezděkovské

Jako malé mi moje maminka, když byla v nemocnici nebo v lázních, moc chyběla. Víím z vyprávění, že jsem byla dost ubrečená holčička. Bratr říkal, že v Teplicích, když mě vozil do jeslí, že jsem pořád brečela. Také mě v Pardubicích otec vozil do týdenních jeslí a tam jsem také brečela. Pan Čihák, známý rodičů z Teplic, mi vždy říkal „cibulko“ i později, když jsme se s ním setkali.

V Pardubicích i vzpomínám na společný pobyt s maminkou v nemocnici. Byla jsem často nemocná, a tak doktoři rozhodli, že mi vytrhnou krční mandle. Nevím proč, ale ve stejnou dobu vytrhli mandle i mamince, takže jsme byly společně v nemocnici, ale ne na stejném pokoji, takže jsem ji chodila navštěvovat. Moje vzpomínka na trhání je ošklivá, měla jsem miskou pod bradou a v krku jsem měla pocit, jako bych měla piliny. Mně se to rychle hojilo, ale mamince hůř.

V místní knihovně v Pardubicích maminka půjčovala knížky a zároveň do té budovy jsem chodila na klavír, tak si myslím, že to zařídila právě maminka.

Po přestěhování do Prahy jsme bydleli v ulici Krátká 14 v třípokojovém bytě. Nad bytem byla rovná střecha a já jsem se často bála, že někdo po střeše skočí na balkon a pak ke mně do pokojíčku. Naši měli ložnici, která se později předělala pro bratra, a tak později spali v obývacím pokoji na rozkládací válendě. Pamatuji, že jsem tam často chtěla s maminkou spát, ale otec mi to nechtěl dovolit.

V Praze jsem začala chodit do 5. třídy a byla to velká změna. Já byla ještě malá holčička a najednou jsem se dovídala od kamarádek věci, o kterých jsem neměla ani ponětí. Mé mamince jsem vše vždy pověděla a ona mi hezkým způsobem vše vysvětlila. Byla mi vždy kamarádkou, které jsem mohla vše říct.⁹⁶

Musím také vzpomenout, že jsem v hudební škole v Bajkalské ulici, kam jsem v Praze začala chodit, hrála na klavír čtyřručně s klukem, jehož otec hrál v České filharmonii na bicí: S maminkou jsme byly párkrát u nich v bytě. Taky jsme několikrát dostaly od nich lístky na koncert do Smetanovy síně do lóže, kam jsme pak šly s maminkou spolu.

Nevím, kdy to bylo, ale jednou se mnou byla maminka na pionýrském táboře. Ona tam asi dělala hospodářku a já jsem za ní občas zašla. Byl to tábor, kde jsme spali ve stanech po dvou a kde jsme zažila i noční hlídky s baterkami.

⁹⁶ Hezký a empatický vztah mojí babičky Andělky ke své dceři Ivance je znát třeba i z dopisu, co jí píše v červnu 1968 z Mariánek do Slatiny: „Ivanko, prosím tě, jestli tě to tam nebaví, tak toho nech, není potřeba dělat za každou cenu. Víš, že tě nikdo nenutí. Zrovna je tak krásně, je to jistě moc únavné. Nikdo ti nic vyčítat nebude. Jednej sama podle svého názoru.“

Jinak jak o dva odstavce níže maminka vzpomíná na to, že babička někdy vykonávala práci hospodářky na táboře, tak jsem zcela náhodou (a v době dokončovacích prací na této knize) našel doklad, že v roce 1963 tomu tak skutečně bylo. Dosvědčuje to doklad z 30.9 1963, v němž Závodní výbor ROH podniku Odbyt strojů a nářadí Praha děkuje za „dobře vykonanou funkci hospodáře letního pionýrského tábora“ pořádaném v Libouchci u Děčína.

V 15ti letech jsem začala chodit do tanečních, musela jsem je ale přerušit, protože jsem byla v nemocnici se slepým střevem. Začalo to velmi rychle, před půlnocí mě bolelo břicho, k ránu už přijel doktor a odvezli mě do nemocnice a hned operovali. Maminka pak zařídila pokračovací taneční, abych se doučila, co jsem zmeškala.

Pokud jde období, kdy jsem začala chodit s mým Láďou, tedy poté co jsme se poznali na plese naší školy a on mě pak pozval do opery na Madame Butterfly, vzpomínám, že maminka byla velmi tolerantní a moc si přála poznat kluka, který mi jinak často nosíval květiny. Tehdy jsem chodila do kurzu na těsnopis a psaní na stroji na Ekonomickou školu jednou týdně. Před školou mě často čekal Láďa s kytkou v ruce a doprovázel domů. Někdy mi zavolal, abych si přišla pro kytku dolů před dům. Když jsem jednou přišla vzápětí nahoru domů, tak mi maminka řekla, že jsem se mohla i déle zdržet. To mě velmi překvapilo.

1. dubna jsem měla 17té narozeniny a mí rodiče mi dovolili je oslavit s kamarádkou Romanou a Láďou. Musel ale jít s námi i můj bratr Kája, aby mého kluka poznal. Poprvé jsem byla v kavárně, kde se i tancovalo. Rodiče mi poté zařídili jazykovou výměnu. O prázdninách k nám přijela stejně stará dívka z Německa a já pak jela s ní do její rodiny. Když jsem se vracela, tak na nádraží čekala maminka, ale také Láďa. Maminka ho pozvala k nám domů, aby ho lépe poznala. Od té doby mohl k nám chodit do bytu a někdy se mi zdálo, že se s ním maminka moc dlouho baví. Moc se jí líbil a velmi si rozuměli.

Vzpomínám si též, že se maminka taky ráda pěkně oblékala, a protože si nemohla moc věci kupovat v tuzexu, tak se pustila do šití. Chodila do kurzu šití, kde byla švadlena, která jí nastříhala, co si chtěla ušít, a pak poradila, jak to dát dohromady. Šila si nejen pro sebe, ale i pro mne a já jsem tam často za ní chodila. Ušila mi všechny šaty do tanečních a dokonce i svatební, taková byla šikulka.

V dospělosti jsem maminku asi nejvíce potřebovala, když se mi narodily děti. Byla mi moc nápomocná jak s vařením, tak s péčí o děti. Také kdykoliv to bylo potřeba, tak přišla a ráda pohlídala vnoučky. Než se narodil Honzík, tak se v našem bytě předělávala elektrina ze 120 na 220 V. Já měla vše pro miminko nakoupené, ale nestihla jsem vše vyprat a vyžehlit, protože se narodil o tři týdny dříve, s čím jsem nepočítala. Byla jsem v nemocnici na kontrole, a tam mi doktor řekl, že musím jít hned na sál, kde se pomocí císařského řezu Honzík narodil. Stihla jsem zavolat jen Láďu, aby mi přinesl nějaké věci do nemocnice. Byl to velký šok pro mě i celou rodinu. Toho doktora mi sehnala maminka, která mu hned volala, aby věděla, co se děje. V nemocnici jsem byla trochu smutná, protože jsem si myslela, že už žádné další dítě nemohu mít, ale maminka mi vysvětlila, že to půjde. Naštěstí jsem musela být v nemocnici asi 10 dní, takže obě babičky měly co dělat. „Libeňská babička“ šila i záclony do okna dětského pokoje. Když jsem přišla domů, tak bylo vše krásně připraveno na přivítání našeho prvorozeného synka.

Když bylo Honzíkovi asi dva a půl roku, zkoušela jsem ho dávat do jeslí, ale moc dlouho tam nechodil, protože onemocněl s anginou, dvakrát za sebou. Musel jít do nemocnice do Krče. Tam se mnou jela i maminka, aby mi pomohla, protože já jsem byla moc nešťastná a brečela jsem a doktor mi pak dokonce i vynadal.

V létě 1978 jsem přišla opět do jiného stavu a v září jsem musela do nemocnice, protože jsem začala krvácet. V té době maminka hlídala Honzíka, protože Láďa byl na vojenském cvičení. Zkoušela jsem dávat Honzíka i do školky, ale evidentně to těžko snášel, tak asi od prosince jsem zůstala doma a on tam pak nemusel chodit. Nejvíce také hlídala našeho mladšího syna Petra v období od září 1981 do března 1982. Honza musel chodit do školky rok před školou a Petr mohl jít do školky, až když mu byly tři roky. Nechtěla jsem ho dávat

do jeslí. Když byl někdo z dětí nemocný, tak jsem byla s nimi doma a na doléčení přišla vždy maminka, aby nemuseli jít hned do školky nebo školy.

V roce 1994 jsme taky byly společně autobusem v Bibione na rekreaci. Moře měla ráda, ale neuměla dobře plavat, tak nechodila do hloubky, kde nedosáhla na dno. Jely jsme zde též na výlet do San Marina, kde se nám oběma moc líbilo.

V červnu roku 2000, když už maminka onemocněla rakovinou, jsem měla jet k moři cvičit jógu, ale kvůli ní jsem nejela. Byly jsme tehdy spolu na rekreaci někde na horách, a moc pěkně jsme si spolu o všem možném povídaly. Začátkem září jsme pak byli s Láďou v Paříži, a když jsme se vrátili, zjistila jsem, že už je na tom moc špatně a otec jí stále nevěří, že je na tom hůř než on. Už to nemohla doma vydržet. Vzali jsme jí k nám na chatu a pak k nám do Butovic. Otec mi volal, že mu kradu manželku a že zavolá na policii, tak hrozné to bylo. Když pak zemřela, tak mi řekl, že jsem to zavinila já...

Pokud bych měla říct, co na mojí mamince asi nejvíc obdivuji, a za co jí děkuji, tak by to bylo to, že to s otcem vydržela. Neměla to s ním totiž jednoduchý. On byl divoch a také hodně žárlil. S maminkou se každopádně dalo mluvit o všem a já jsem jí říkala, v období než jsem se vdala, snad úplně všechno. Nevím, jak by to se mnou dopadlo, kdyby se s otcem rozvedla v době, když jsem byla malá. Myslím, že i po mé svatbě trochu uvažovala o rozvodu, ale vzhledem ke svému zdraví a později i zdraví otce si to rozmyslela. Mám dojem, že jsem si to nedovedla představit a že jsem jí to i rozmlouvala. Ale možná, že by závěr života měla pak asi lepší...

5.3. Vzpomínka vnuka Romana Zaorala⁹⁷

S babičkou jsem bezpochyby strávil nejvíce času ze všech jejích vnuků. Když si na ni vzpomenu, tak se objeví několik témat.

„Čokoládové“ palačinky

To úplně první jsou „čokoládové“ palačinky. Ty mi babička dělala opravdu často. Palačinka s cukrem a kakaem a kouskem másla, kde se výše zmíněné ingredience dávaly ještě na pánvičce na jednu neopečenou stranu a palačinka se smažila pouze z jedné strany, a pak se ještě přehnula na půlku, aby se smíchalo roztopené máslo s cukrem a kakaem, které vytvořily tu „čokoládu“ uvnitř přehnuté palačinky. Moc mi chutnaly. To je naprosto primární vzpomínka na babičku.

Zimý v Harrachově

Hned druhým tématem jsou pobyty na chatě Koruna v Harrachově. Mohlo mi být tak 3 až 4 roky: procházky s Pepíkem a jeho babičkou s masivními dřevěnými sáněmi (půjčenými z chaty), můj první plastový červený bob „Plastimat“ koupený v obchodním domě v Harrachově, bobování na kopcích, první pokusy lyžovat na dětských plastových modrých lyžičkách na Sachrově kopci.

Chata na Jarově

Pobývání na chatě na Jarově, ale tyto vzpomínky (na rozdíl od silně úžasných vzpomínek z Harrachova) jsou méně zalité sluncem... Zejména proto, že nejsilnější zážitek z Jarova mám z doby, kdy mi bylo tak 6 let a můj brácha Martin byl malé miminko. V jeden víkendový den roku 1976, kdy jsme s rodiči navštívili naše prarodiče – tedy babičku Andělu a dědu Karla Zaoralovy na jejich chatě, jsem vozil svého brácha v kočárku na betonové

lávce nad potokem mezi přístupovou cestou a brankou u chaty. Pokud si dobře vzpomínám, tak mne to moc nebavilo... po pár minutách to každopádně nabralo „grády“. Kočárkem (i s bráškou uvnitř) jsem levými koly najel na okraj lávky, levý bok kočárku se „poroučel“ a po své levé straně celý kočárek spadl asi metr hluboko na zatravněný břeh potoka pod lávkou ... a protože jsem kočárek dobře držel, tak mne padající kočárek strhl dolů! Jenže já měl to „štěstí“, že já spadl do studeného potoka pod lávkou! Ne, že by to bylo na utopení, ani nějaké jiné fyzické zranění – spadl jsem metr dolů... Ale rozhodně to byl šok!!! Zprvu jsem vůbec netušil, co se vlastně stalo ... pak jsem ještě pro jistotu dostal „pěkných pár“ facek od

⁹⁷ Sepsáno dne 31.1.2021.

táty ☹. Bráchovi se tehdy nic nestalo, přeci jen byl zabalený v zavinovačce. Ale všichni dospělí tehdy byli děsně vyděšení.

Fantastické pohádkové (Jurkovičovy) Luhačovice

Jeden z nejkrásnějších zážitků s dědou a babičkou mám z doby, kdy mi bylo asi 10 nebo 11 let. Společně jsme strávili jeden fantastický únorový týden na rekreaci ROH v úžasném novém rekreačním zařízení ROH s parádním zábavním programem (dnes se používá termín „animace“) a skvělým jídlem. Řekl bych, že dnes se to jmenuje hotel Harmonie I. (možná Harmonie II.?). V průběhu celého týdenního pobytu byla spousta programů, ze kterých jsme si mohli vybrat a účastnit se jich. Zejména večerní programy po večeři byly naprosto úchvatné – byly to kabarety, dechovka, cimbál, soutěže a hádanky, vyprávění vtipů, pečení ozdob a upomínkových předmětů z tradičního slováckého těsta podobných vlastností jako Modurit, který jsme (kdysi) používali ve školce, a další aktivity, na které si těžko vzpomenu. Skutečně každý večer byla výjimečná společenská organizovaná událost, na které mám ty nejpříjemnější a nejkrásnější vzpomínky. U stolu jsme seděli s manželi z Plzně–Doubravky, se kterými jsem se skamarádil, byli o něco mladší než děda s babičkou, ale rozhodně to byli „velcí“ dospělí (oproti 10–11letému klukovi, kterým jsem byl). Na jejich jména si vzpomínám marně... Ještě několik let po Luhačovicích jsem si s těmito manželi dopisoval. Zde v Luhačovicích jsem se mj. účastnil závodu v běhu na koloběžkách pro děti. Řekl bych, že jsem tu získal svůj první (a také poslední) diplom ze sportovní disciplíny. (Na rozdíl od bráchy Martina, který v dětském věku se sportovními diplomy mohl aspirovat na tapetování WC ☺.) Když jsem pak o pár let později postavil plovoucí dřevěný model rybářské lodi na dálkové (RC) ovládání a měl dát lodi jméno – bylo to jasné – „Luhačovice“. Dodnes loď LUHAČOVICE mám ☺.

„Kamchčije“

Dalším, co mi napadne ... a je to milá vzpomínka – „Kamchčije“. Když mi bylo asi 11 nebo 12 let, tak jsem byl s dědou a babičkou na leteckém zájezdu v Bulharsku. Tedy, zní to fantasticky..., zvláště když uvážíte, že se psal rok 1981/82, ale realita byla mnohem spartánštější ☺. Ubytování jsme byli v takovém obstarožním pionýrském táboře na bulharském pobřeží s klasickými českými chatičkami, kde na 5–6 m² plochy chatky by měli co dělat 2 lidé, ale v chatičce byly palandy, takže v ní mohly přenocovat až 4 děti. No, dospělí sotva... Taková „táborová“ chatička určitě poslouží pro přespání 4 malých dětí, které na pionýrském letním táboře mají celý den program venku a v chatičce stráví pouze noc. Náročnější to je, pokud v tak malém prostoru máte více než přespát. Snad to pionýrský tábor byl nebo ne..., každopádně ten soubor vysloužilých chatiček patřil nějakému československému podniku, který tam posílal zaměstnance na letní rekreaci k moři. To místo na bulharském pobřeží Černého moře se jmenovalo Kamčija, ale z důvodu, že nám z 10ti dnů pobytu asi 6 až 7 dnů přšelo, jsme místo našeho pobytu přejmenovali na „Kamchčije“. V moři jsme se párkrát také vykoupli, dokonce jsme byli na jednodenním autokarovém výletě na Zlatých Pískách, ale výraznou část dovolené/prázdnin zde v Bulharsku jsme trávili v „chatičce“, protože, aspoň co si vzpomínám, tak tam jakékoliv zázemí (mimo veřejných záchodů a sprch) chybělo... Tam jsme si s babičkou dost povídali. Děda myslím dost četl.

„Mariánky“

Ti z Vás, kdo znáte příběh seznámení mého táty s mou mámou, si možná na chvíli pomyslíte, že se tu jdu „rozplývat“ nad tou šťastnou náhodou, že si ti dva na schodech kostela v Mariánských Lázních potkali, seznámili, a pak se několik let nepravidelně potkávali... Tedy, že můžu blahořečit osudu, že k tomu setkání došlo a díky čemuž jsem se

o pár let později (jako neplánované dítě) narodil... Protože jsem ale v roli „Boženy Němcové“ a snažím se zaznamenat své vzpomínky na „Babičku“, tak výše zmíněné berte jen jako exkurs do toho, kdo jsem a „odkud jsem přišel“!

Babičku mám silně spojenou také s tím, že byla dlouhodobě nemocná, resp. že se soustavně léčila, jezdila do lázní. Jsem si jist, že jezdila do Balneologického ústavu v Mariánských Lázních. Jezdila do lázní moc ráda a určitě si to tam užívala. Do Mariánských Lázní jezdila babička vždy sama, bez dědy. A co si vzpomínám, tak mne tam vzala asi dvakrát. Poprvé v zimě, mohlo to být v roce 1985. Byli jsme ubytovaní na „privátě“ – tedy v pokoji bytu známé babičky v činžovním domě na hlavní třídě města. Myslím, že jsem si tam, na ten týden „jarních“ prázdnin na konci února, vzal lyže. Ale moc jsem tam toho nenalyžoval. Přesto se mi v „Mariánkách“ líbilo. Dokonce natolik, že jsem tam s babičkou strávil asi dva týdny o letních prázdninách roku 1987. Chodil jsem se dívat na golf, který mě velmi nadchnul. V Mariánkách jsem s babičkou chodil na procházky po promenádě, po městě, do kaváren, do galerií, s dcerou Alice (Vlasty) Chimbault – Andreou jsem byl asi dvakrát na diskotéce, kde mj. hráli Voyage, voyage... od Desireless ☺. Určitě nejsilnějším zážitkem mimo celkové pohody a buržoazního půvabu (stále ještě v reálném socialismu) tohoto pěkného lázeňského města byla nově zprovozněná „zpívající“ fontána na promenádě. Dodnes si na to jasně vzpomínám, jak jsme téměř každý večer chodili s babičkou na osvětlenou fontánu. Tato venkovní místní atrakce hrála jinou skladbu každou celou, možná každou druhou celou hodinu během dne, samozřejmě kompozice různě se měnících pramínek tryskající vody a jejich výška se měnily podle skladby, kterou fontána právě hrála. Nejkrásnější samozřejmě bylo osvětlené představení v noci – to mohlo být v 9 nebo 10 hodin večer. (V létě se přeci jen stmívá později.) Dodnes si občas Hudbu pro fontánu od Petra Hapky pustím na youtube.

Domov důchodců v Sámově ulici a Grébovka

Další vzpomínkou je samozřejmě ubytování dědy a babičky v Domově důchodců v Sámově ulici v Praze–Vršovcích. Pavlačový dům s mini-bytečky. Přestože je to na dohled od mé oblíbené Grébovky a Viničního altánu, tak to samotné místo bylo dost nehostinné a smutné. Nebo minimálně vzpomínky na dědu a babičku, v souvislosti s tímto místem, jsou smutné.

Když jsme u té Grébovky... na tu, v souvislosti s babičkou, mám také jednu mikro-vzpomínku. Nevím, kolik mi bylo, ale snad 13 let, ale co vím 100% jistě, že to bylo 30. června. Den, kdy jsem dostal vysvědčení ... S babičkou jsme šli k tetě Ivě, kde jsme vyzvedli buď pouze bratrance Honzu nebo bratrance oba, tedy Honzu i Petra – to si ale nevzpomínám. Co si ale vzpomínám jasně, že jsme s ním / s nimi a babičkou šli na procházku na dětské hřiště do parku Grébovka. Tam jsem jako docela velký kluk „blbnul“ na prolézačkách pro děti. A protože jsem opravdu „blbnul“, tak jsem spadl a měl celé následující prázdniny půlku obličeje jeden velký strup. Nic hrozného se nestalo, pád jsem „zabrzdl ksichtem“ v písku, kdy tíhu mého těla neudržely mé nohy ... Babička z tohoto incidentu byla dost vyděšená. Mně, mimo zakrváceného obličeje, nic nebylo. Byla to klukovina – moje blbost ☺.

Návštěvy obrazových galerií

S babičkou mám také spojené návštěvy obrazových galerií. Sám jsem dlouho maloval, vytvářel grafiky z linorytů, kovorytů a keramiky v rámci lekcí výtvarné výchovy na Lidové škole umění ve Strašnicích. Ty výstavy, které si pamatuji, jsou určitě z galerie v Luhačovicích – to mi bylo asi 17 let. Ale i dříve jsme s babičkou chodili na výstavy obrazů. Nejvíce se mi líbila výstava obrazů Theodora Pištěka. Na svých obrazech měl hodně aut. Pro 12letého kluka úžasná podívaná. Také jsme s babičkou byli na nějaké specializované výstavě miniatur mistrů asi z 19. století v Národní galerii na Hradčanech. Vzpomínám si na přístup babičky k výstavám obrazů. Říkala, že na každé výstavě si vybere obraz, který se jí líbí nejvíce, bez

ohledu na to, zda byl na prodej nebo ne, nebo zda by na něj měla peníze nebo ne. Tato „hra“ mne bavila. Na každé výstavě si do dneška vybírám ten „svůj“ nebo spíše ty „své“ obrazy. Obrazy a návštěvy galerií s babičkou mne bavily. S nikým jiným, mimo rande se slečnami o mnoho let později, jsem na výstavě obrazů do galerií nechodil.

Dosud popsané vzpomínky spojené s babičkou se zdají být více či méně spojené s různými místy, kde jsem s babičkou strávil nějaký čas...

Asi to tak bude. Ale minimálně v případě Harrachova a tamních mnoha zimních pobytů je to hlubší vliv, než by se na první pohled mohlo zdát.

To, co mne OPRAVDU činí šťastným

Jak jsem zmiňoval, do Harrachova jsem začal jezdit už asi mnohem dřív, než co si pamatuji... asi od dvou let. Motivem pro zimní pobyty v Harrachově byly mé potíže s průduškami a doporučení lékařky, abych trávil zimu mimo smog Prahy – ideálně na horách. Pokud si to pamatuji správně, tak několik zimních týdnů jsem trávil v Harrachově od dvou do sedmi let věku buď s tátou, nebo s babičkou a dědou. To nejúžasnější na Harrachově bylo, že se mi tam ten přítomný dospělý věnoval CELÝ DEN! Po dobu několika týdnů. Na Harrachov mám nejen jedny z nejhezčích vzpomínek na babičku s dědou, ale i na tátu, který tam se mnou také pobýval. Maminka byla v Harrachově málo. Jako Slovenka pracující na dohodu o pracovní činnosti se musela starat o to být v práci v Praze co nejvíce, aby získala trvalou práci na pracovní smlouvu s dobou neurčitou.

Na střední škole jsem se stal součástí party, která poměrně pravidelně jezdila na víkendy lyžovat. To mne neuvěřitelně bavilo ... a netušil jsem vlastně proč? Teprve krátce před svými čtyřicátými narozeninami jsem si uvědomil, jak mne zimní pobyt na horách dobíjí energii a těší mne. Výrazně jsem investoval do lyžařského (i snowboardového) vybavení a snažím se trávit alespoň tři týdny ročně a k tomu ještě dalších několik víkendů v zimě na horách. Ty nejkrásnější chvíle a chvilky s mými dětmi – Filipem (nar. 2004) i Denisem (nar. 2007) mám spojené se zimním pobytem na horách ☺. Pohled na krásnou sněhobílou čistou krajinu, zasněžené jehličnaté stromy a křupající sníh pod nohama nebo lyžemi mi podvědomě připomínají tu bezstarostnou dobu mého útlého dětství v zimním Harrachově. A mohu přitom být ve Špindlerově Mlýně, na Mísečkách, na Benecku, v Říčkách v Orlických horách, v Madonně di Campiglio, Gasteinském údolí nebo Stubaii.

Pohádky o „Bugatce“

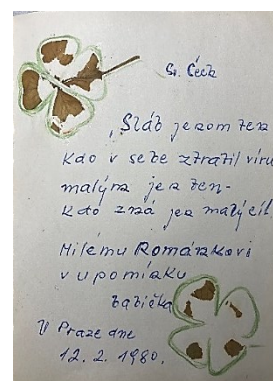
Další velmi milou vzpomínkou na babičku jsou pohádky o Bugatce (Bugatti). Nevím, jestli babička tyto pohádky „recyklovala“, tedy zda tyto jí vymyšlené pohádky vyprávěla i svým dalším vnukům...? (Myslím, že jednou to babička zmínila, že ano...) Pohádky o Bugatce rozhodně nemám konkrétně spojené s místem, i když asi nejvíc jsem jich od babičky vyslechl na chatě na Jarově (to není podstatné). Důležité je to, že děda nebo babička mi koupili plastový model (tuším v měřítku 1:43?) starého Bugatti okolo roku 1920. Bylo to takové červené subtilní dvoumístné „autíčko“ s otevřenou střechou – kabriolet. Možná to byl Bugatti Type 23 Brescia Tourer? Ale kdo ví? Každopádně to bylo mimořádné auto. Auta mne vždy velmi zajímala, ale pouze ta novodobá – Mercedesy!, Volva, Simky, Chyslery, Austiny atd. Toto bylo starodávne auto. Přesto mne „okouzlo“. Nevím, jak to babičku napadlo, ale mé „okouzlení“ Bugatkou inspirovalo babičku k tomu, aby mi vyprávěla pohádky, co Bugatka zažila ... Těch příběhů mohlo být několik desítek – některé byly o tom, co zažívala Bugatka s ostatními auty, jiné byly o tom, co zažíval její řidič. Obrovská škoda, že jsme ty babičkou vyprávěné pohádky nezaznamenali na „magnetofon“, neřkuli na nějaký diktafon. O pár let později mi můj nejlepší kamarád ze základní školy – Milan půjčil knihu Autopohádky od Jiřího Marka. To bylo „ONO“! Babička vyprávěla minimálně stejně poutavě

příběhy o charakterech různých aut, se kterými se Bugatka na silnici, v garáži nebo na prázdninách potkávala ☺. Obrovská škoda, že jsme babičkou vymyšlené pohádky o Bugatce nezaznamenali ...

Památníček

Vše, co se mi vybavilo při vzpomínce na babičku, mne nějak ovlivnilo.

Ten asi nejzásadnější vliv (mimo vášeň pro zimu, sníh a lyžování ☺) ale měla babička svým zápisem do mého památníčku. Zde asi náleží objasnit, co to je (nebo spíš byl) památníček. Byla to taková stuhou opentlená, na okraji vazby brožovaná knížička s čistými listy formátu mezi A5 a A6, kterou jste jako dítě (v reálně-socialistickém Československu) půjčili svým kamarádům a spolužákům zejména mezi 1.

a 4. třídou základní školy, aby Vám do památníčku něco namalovali (nebo napsali) na památku. Jako premiant a navíc introvert jsem stránek s kresbami měl pomálu, ale byl tam jeden důležitý vzkaz od babičky. Byl to citát Svatopluka Čecha: „*Sláb jenom ten, kdo v sebe ztratil víru, a malý jen ten, kdo zná jen malý cíl!*“ Ten památníček dodnes mám ... A těch pár slov se stalo mým životním mottem ♥.

P. S.

Abych nekončil pateticky ... Harrachov v zimě pro mne byl důležitý. Jak jsem zmiňoval, s babičkou a se mnou tam byli i Pepík se svou babičkou. Byla to babiččina kamarádka – paní Sedloňová ... a Pepík byl/je Josef Sedloň. O mnoho let později, když mi bylo asi 24 – 25 let, tak jsem diskžokeje (DJ) Pepu Sedloně navštívil v klubu 007 na vysokoškolských kolejích na pražském Strahově a snažil se mu vysvětlit, že jsme společně – když nám byly asi 3 roky – jezdili na sáních v Harrachově... ☺

Zažil jsem jednu z nejtrapnějších situací ve svém životě ... Pepovi chyběla být i jen špetka pochopení pro mé melancholické vzpomínky z útlého dětství stráveného společně v Harrachově a měl mě (asi?) za buzeranta, který se ho snaží „sbalit“. (Přeci jen v letech 1990 až 1994/5, kdy jsem ho mohl navštívit, se na diskotékách mohly dít vskutku bizarní věci :- O ... ale to je dnešní pohled, kterým se snažím reakci Pepy sám sobě s odstupem racionálně vysvětlit ☺.)

... a když už jsem u těch trapných situací ... Podobně trapnou situaci jsem zažil, když jsem letěl ze služební cesty z Moskvy, Kyjeva nebo Varšavy (?) a ohlásili, že kapitánem letadla je Pavel Zaoral a přeje nám šťastný let ... Napadlo mne, že Zaoralů v České republice je asi 18 (mimořádně přibližně stejný počet jich žije také v celých Spojených státech ☺), takže bych se s kapitánem rád pozdravil. Letuška můj vzkaz vyřídila, ale odpověď od kapitána byla, že o setkání se mnou nestojí. Vzpomínám si zcela zřetelně, že jsem se cítil stejně mizerně (a trapně) jako tehdy před lety v klubu 007 před Pepou Sedloněm.

Jsem celkem spokojen. Konečně jsem zapsal pár stránek vzpomínek na babičku, které po mně bratranec Honza žádá už přes dva měsíce ... Jdu se odměnit – udělám si kávu a do ní si kápnu vaječný koňak... ale pozor! „Alžír“ mne vlastně naučila kdysi pít babička!!!

Je překvapivé si uvědomit, jaký vliv na Vás mohli mít Vaši předci, ať už v oblasti genetiky, tak i v oblasti výchovy a okny poznání, které s Vámi v dětství otvírali.

5.4. Krátká vzpomínka vnuka Martina Zaorala

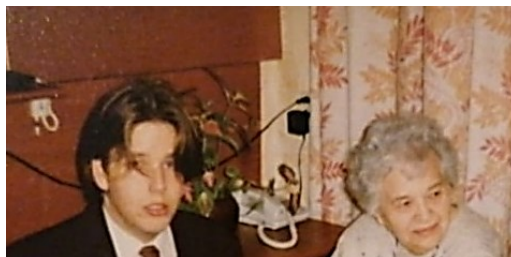
Vzpomínám si na společný pobyt s babičkou v Mariánských Lázních, který byl super. Taky si pamatuju, že jsem si jednou vyhlédl porcelánovou kočičku, kterou měla doma, a dala mi ji na památku. Dodneška ji mám a vždycky když se na ni dívám, tak si na babičku vzpomenu.

S babičkou jsem hrával kanastu, kterou mě při návštěvách u ní naučila. Celkově jsem u ní jinak obdivoval všeobecný přehled a takovou žoviálnost a společenskost. Měla ráda, když se kolem ní něco dělo.

5.5. Vzpomínkový rozhovor s vnukem Petrem Bezděkovským

Můj bratr Petr není určitě moc typ člověka, který by rád něco psal a formuloval. Má však poměrně „sloní paměť“. Tak jsem si ho dovolil vyzpovídat alespoň ústně, vše si nahrát a poté poctivě přepsat. Taky je celý vzpomínkový rozhovor:

Jaká je tvá nejranější vzpomínka na babičku?

Nejranější vzpomínka je samozřejmě spojená s tím, jak jsi mě v útlém dětství „zmrzačil“. To znamená, jak tě s dědečkem poslali klečet do kouta poté, co jsi mi rozbil hlavu, a mně pak babička posypala hlubokou tržnou ránu na čele sypkým framykoinem, za což jsme ale dostali v Motole hrozně vynadáno. Vzhledem k tomu, že mi tehdy mohly být tak 2–3 roky, je toto opravdu má nejranější vzpomínka.

Jak vzpomínáš na čas trávený u babičky v bytě v Ruské? Co jsi tam s ní asi tak nejvíc dělal a vůbec, co tě tam nejvíce fascinovalo?

Z Ruské si toho pamatuju poměrně dost. Taková rodinná „klasika“ u Zaoralů byly samozřejmě karty. Ať už to byla kanasta nebo autobus. Ale pamatuju si, že když se babička potřebovala uklidnit, tak si vykládala Pasiáns. Velmi často po nějaké hádce s dědečkem a vykouřené cigaretě na záchodě, kde si navzájem s dědečkem schovávali cigarety. A každý zvlášť si tam chodili kouřit. Pamatuju si, že byla dokonce asi doba, kdy babička kouřila v podstatě víc než dědeček. To bylo v době, kdy to na záchodě bylo už vymalováno žlutě a potom co si to babička sama vymalovala Balakrylem.

Když už zmiňuješ malování Balakrylem, vzpomínáš na takovou tu babiččinu „lidovou tvořivost“, pokud šlo o její domácnost?

Pověstné bylo její tvoření pomocí provázků a hřebíků, kterými se dala vytvořit, zejména v předsíni, různá skrytá zákoutí pomocí závětů, které ale držely jenom na těch provázkách a hřebíčcích. Tohle bylo opravdu ojedinělé a myslím si, že poté, co se byt rekonstruoval, tak těchhle hřebíčků tam muselo být neuvěřitelně. Její „tvořivost“ provázky byla skutečně neuvěřitelná. Vzhledem k tomu, že dědeček nebyl domácí kutil, tak jí ale asi moc ani nezbývalo.

Když bychom se ale ještě vrátili k tvým vzpomínkám na Ruskou, co se ti ještě vybaví?

Pamatuju si na spoustu věcí. Hrozně rád jsem si u babičky třeba prohlížel všechny její pohledy. Oni totiž žili vcelku v čilém korespondenčním ruchu, takže měli stovky, možná tisíce různých pohledů, a mně se ty pohledy moc líbily, protože to byly pohledy od nějakých padesátých, ale možná i čtyřicátých let, a vím, že nějaký jsem si od ní určitě odnesl domů.⁹⁸

Jinak musím říct, že celý ten byt v Ruský byl takový hrozně zajímavý. Nejvtipnější místnost byl takový čtvercový balkonek, který byl neuvěřitelného plný, takže se na něj ani nedalo dostat. Co mě taky vždycky fascinovalo, bylo nika nad dědovou postelí, která byla v kuchyni mezi dvěma peříňákama. A v té nice byla spousta keramiky nebo kameniny. Byla tam třeba „slavná“ mísa s rozbitou keramickou pokličkou, kvůli níž maminka od dědečka dostala ne za to, že ji rozbila, ale protože lhala.

Pak si pamatuju, jak se to v kuchyni změnilo, že tam původně byla stará kuchyně, kterou asi někdy kolem roku 1985 babička vyměnila za tehdejší hypermoderní kuchyňskou linku s dřezem, ke kterému ale nevedla voda, protože voda byla přivedená jen do spižírny, kde ale byla špatně fungující plynová trouba. Ta se zapínala tak, že tam byla vařečka opřená do zdi nebo do zavřených dveří... V dřezu kuchyňské linky byla remoska, ve které se peklo. Tehdy v kuchyni byla taky taková lavice stejně fialové barvy jako dědečkův ušák, a z toho se když tak dala udělat i postel. V té době měla babička taky ještě postel jinde než později. Když se vešlo do jejího pokoje, tak byla postel nalevo a napravo byla skříň. A právě, když došlo k instalaci té nové kuchyňské linky, tak proběhla i ta změna v babiččině pokoji, kdy se přehodila postel a skříň. Babička totiž poměrně hodně a ráda měnila v bytě věci. Z tohohle „stěhování“ si pamatuji, že měla postel podloženou knihami, aby ta postel byla výš. A měla tam knížky, které byly ještě psané švabachem. Jak o tom tak babička s dědečkem vyprávěli, byli to nějaké knížky z války. Skoro mi přišlo, jestli to nejsou knížky, ke kterým se dostali při těch jejich stěhováních a obsazováních různých nemovitostí po Němcích v Teplicích. Na Ruskou mám taky ještě jednu takovou osobitou vzpomínku s televizí Toshiba, ale tu třeba ještě rozvedu někdy později.

Jinak ještě bych zavzpomínal na to, že v Ruský bylo spousta „pokladů“, třeba její hrací auto, úplně fascinující. Vůbec celá ta vitrína plná různých pěkných věcí, například různých suvenýrů z jejích cest. Vybavuje se mi třeba bílá soška z Paříže (s bazilikou Sacré Coeur). Já jsem byl jako malý celkově takový hodně zvědavý člověk, takže jsem to tam tak hodně

⁹⁸ U rodičů v Butovicích jsem narazil na ohledy spíše ze 70. – 90. let. Až na výjimku jsou všechny adresovány Boženě Demlové (bytem Tř. S.N.B později Vršovická 95). Ze 17. 4. 1969 je zde pohled z Havaje (již adresovaný babičce a dědečkovi po přestěhování do bytu v Ruské 88.

prolézal. A vždycky jsem tam něco zajímavého objevil. Pamatuji si taky na jednu hračku. Obecně v Ruské moc hraček nebylo. Přesto babička s dědečkem tam měli takový železný, plechový traktůrek na natahování, asi po Kájovi z padesátých let. Jako dítě jsem si pak taky dost hrál s takovými věcmi jako třeba staré dřevěné pravítko, v němž byla z každé strany drážka různé barvy. Nesmím zapomenout na fascinující psací stroj značky CONSUL béžové barvy.

Jak vzpomínáš na babičku coby domácí „paní učitelku“?

Pamatuji si na babičku, že měla utkvělou představu, že svoje vnoučata naučí češtinu. Myslím si, že jsme snad všichni psali povinně spoustu diktátů, a řekl bych, že i řada z nás absolvovala nějaké testy nebo přípravu k maturitě z českého jazyka. Nevím, jak s tebou Honzo, ale se mnou se zas moc literaturu (kromě diktátů) neučila, protože jsem ji vždy tvrdil, že literatura je to jediné, co k maturitě umím. Takže když ke mně přišla babička na svatý týden ve středu, a říkala, že musí vědět, jestli tu češtinu k té maturitě umím, tak mě vyzkoušela z nějakých dvou maturitních otázek a já jsem je skutečně uměl, jak jsem jí tvrdil, že je ovládám a že se nehodlám to už vůbec učit. Nakonec jsem dostal u maturity z češtiny za dvě, což byl pro mě úspěch.

Přesto těch „obchodů“ typu 5 až 10 vět diktátů za kanastu do 5 nebo 10 tisíc, těch bylo skutečně hodně. Tak jak nás dědeček všechny „trápil“ s matematikou, tak babička s češtinou a diktáty. Dokonce si pamatuju jeden diktát (nebo možná částečně i sloh) v osmé třídě s babičkou v Ruské, který byl na téma, čím budu. Víím, že jsem tam odpovídal, něco o historii, obchodě a počítačích. A třetina z toho se splnila.

A co babička jako kuchařka?

Nemyslím si, že kuchyně bylo nějaké její hobby, spíš vařila tak trošku z donucení. Přesto si pamatuju na několik věcí. Myslím si, že to nejlepší, co jsem u babičky měl, byl její štrůdl z lístkového těsta. Ona si dělala lístkové těsto sama doma, skutečně tak jak se má. To znamená, že prokládala ty jednotlivé pláty těsta přes sebe, křížila je, rozválela a zase přidala další plát, aby to hezky „lístkovalo“. Byl to teda docela zdoluhavý proces.

Poté si pamatuju, že si kromě remosky koupila horkovzdušnou troubu, a víím, že v tom dělala na Vánoce či Velikonoce takovou hvězdu. Takový proplétaný koláč, jakoby vánočka ale do kruhu, vypadalo to hrozně zajímavě a bylo to takové asi kynuté těsto.

Co se týče vaření, tak teda za mě jasně vyhrává kuře s nádivkou. Pak si pamatuju ještě na jednu věc, a to byla její rýže jako příloha, kterou dělala s proužky cibule a ještě do toho dávala hřebíček. Od té doby jsem něco takového nikde nejedl, až dnes s Bárou jsme začali takhle rýži dělat.

Další klasika byly ty její různé pomazánky, neznámější asi „falešnej biftek“ z vařených brambor. Obecně asi studenou kuchyň ona uměla víc než tu teplou. Babička taky byla z mého pohledu taková „pohárová“. Takže dělala hodně sladké poháry, dolů s piškotem a rumem, pak s nějakým ovocem a nahoru s klasickým pudinkem či pudinkem z vody. Taky babička dělala nepečený dort s piškoty, jablky a pudinkem, což vnímám, že dělávala vcelku hodně.

Z mého pohledu nedělala moc dobrý polévky. Víím, že dělala polévky typu pórková a potom třeba květáková, kterou jsem fakt neměl rád a přiznám se, že od té doby nemám rád muškátový květ, kterého do ní babička dávala fakt hodně.

Co si ještě pamatuju, že babička měla ráda vaječný koňak a dělala si ho sama..

No, a ještě jedno babiččino jídlo si vybavím, protože jsem ho měl rád, a to byl buřt guláš, který dělala třeba často, když jsme byli na chatě na Jarově.

Na Jarov si pamatuješ jak?

Na Jarově jsem byl nejdřív jako hodně malý, pak babička s dědečkem pobývali nějakou dobu docela hodně v Bělušicích na chalupě, kde jsem byl s nimi snad dvakrát, z toho jednou týden asi i s tebou.

Co mě ale na Jarově fascinovalo, byl ten zadní pokoj, což byla kuchyně, ale byla tu i postel, kde jsem i sám někdy spal. Byl jsem mladší, takže jsem logicky musel jít spát dříve. Oni mi tam zatáhli a sami se ještě koukali na starou „ruskou“ černobílou televizi.

Jarov, to pro mě jinak hodně představují sousedi Svobodovi, kteří byli někde z Modřan. Měli syna, který špatně slyšel, měl naslouchátko, a pak se mnou chodil do stejné budovy na střední školu, byt na úplně jiný obor. V dobách, kdy dědeček netvořil „dusno“, tak jsme měli se Svobodovými docela hezký vztahy. Víím, že jsme k nim chodili domů na promítání filmů, které natáčeli na filmovou kameru. Pamatuju na jeden film, jak se společně plavili na nějaké lodi (a mám pocit, že i pluli na Labi do Německa).

Zajímavý je, že jsme na Jarově nikdy nechodili na procházky, snad jen jednou jsme byli s dědečkem kousek na houbách. Ale nikdy jsme třeba nevyšli až nahoru na takovou tu pláň, a když jsem tam byl letos s dětmi, tak jsem koukal, protože to je takový hezký přírodní útvar.

Jarov byla hlavně spousta práce. Fascinující byla půda s tím přístřeškem, kde bylo všechno to nářadí, samozřejmě všechno v katastrofickém stavu, protože dědeček a nářadí to moc nešlo dohromady. Všechno bylo hodně zrezlý a polorozpadající se.

Jak si pamatuješ na babičku u nás doma?

Co si pamatuju, tak babička hodně pomáhala u nás doma. A byla taková „žehlící“ babička... A když jsme byli nemocní, tak nás určitě hlídala i ona. Ale když měl někdo jen tak pohlídat, když jsme přišli ze školy, tak to přišel spíš dědeček, ale to bylo i tím, že babička v té době ještě docela pracovala.

Pracovala, co víím, v několika v kinech jako pokladní a kromě „standardních kin“ Pilotů a Práce, co si určitě nepamatuješ, tak pracovala i v kině Sokolovská, dnešním Atlasu. A podle mě tam v té době dělal Roman promítače, pokud se nepletu. Když babička pracovala v Pilotů, tak jsem často chodil ze školy do tohoto kina s ní. Někdy to bylo i tak, že mě odváděla ze školy v Karmelitské a šli jsme pak přímo do kina. Pamatuju si, že jsem seděl u ní v pokladně kina a hrál si se sešity na lístky.

Co babička, dědeček a ty? Osobně si pamatuji, žeš jim mnohdy dělal takového prostředníka, když měli nějaký spor. Jak vzpomínáš na tohle svou roli?

Tak ona to byla spíš metoda, jak s nimi po hádce přežít. Byla to prostě taková nutnost. Myslím, že žádné dítě nemá rádo, když se dospělí kolem něho hádají, tak se prostě snaží, aby se to nějak ukončilo. A jak jinak to udělat, než že člověk dělá mezi dotýčnými jakéhosi mediátora. Že si člověk prostě vyslechne jednoho, pak druhého a pak na základě těchto informací staví „mosty“ mezi nimi. A nakonec se mi většinou povedlo, že mezi těmi dvěma oddělenými světy otevřely „dveře“...

Je asi fakt, že mi to dalo do života nějakou základní dovednost zvládat konflikty. Když se člověk naučí zvládat konflikty doma, tak asi zvládne i jiný konflikt.

Máš nějakou zajímavou osobní vzpomínku s babičkou? Před chvílí jsi už něco „nakousl“ ohledně televize Toshiba...

S tou televizí to je takový můj dětský „průšvih“, který jsem udělal, ač vlastně zcela nevědomky a nerad. Někdy po roce 85 se babička s dědečkem rozhodli, že si pořídí v Tuzexu barevný televizor, protože měli po mne z neznámých důvodů docela dost „bonů“. Vybrali si nakonec nějaký typ od značky Toshiba a babička ji měla dva až tři dny doma, ale pak přišla k nám domů na návštěvu, a řekla mi, že chce jinou a že to náš táta musí zařídit. No, já si pamatuju, že jsem to otcovi „nabonzoval“ a on byl hrozně naštvaný, že babička neví, co chce. Což ji tedy asi obecně dost vystihuje... No a já pak tehdy nakonec dostal vynadáno vlastně ze všech stran, od maminky, tatínka i babičky. Ale nakonec se ta televize přeci jen šla vyměnit za jinou Toshiba, která měla už tehdy dálkové ovládání. Každopádně můj průšvih na celé té kauze s výměnou televize byl v tom, že jsem, ve snaze vyřešit babiččinu nespokojenost, to vyřídil doma s komentáři, které nebyly vhodné, což jsem tehdy ve svých asi šesti letech prostě nedokázal odhadnout.

Už jsi tu naznačil něco o tom, jaká babička vlastně byla. Jaké by tedy bylo takové tvé celkové hodnocení její osobnosti?

Myslím, že babička byla extrémně společenský člověk a hráč, který to prostě s lidmi uměl. Všichni, kdo budeme hodnotit babičku, jí vlastně nemáme moc co vytnout. Samozřejmě je ale otázka, co všechno je pravda, hlavně pokud jde o jejich vztah s dědečkem. Tohle vnímám jako hrozně tenký led... Rozhodně jsem měl babičku moc rád, a kdybych si měl vybrat ze všech svých prarodičů někoho, kdo mi byl nejbližší, tak by to byla určitě babička Andělka. Ale uvědomuju si, že toho o ní vím vlastně hrozně málo, i když jsme toho spolu prožili ze všech prarodičů asi nejvíce času a hodně mi toho třeba o sobě vyprávěla. Ale znám jenom tu historii, kterou mi chtěla sama říct... Podle mě to ale není úplně nezabarvené vnímání její osobnosti. Nemohl jsem ji totiž poznat úplně nezávisle. Přesto z toho, jak jsem ji poznal, patří rozhodně mezi mé nejoblíbenější prarodiče. Hluboce bych se ale třeba nerad pouštěl do soudů, komentářů a hodnocení vztahů babičky s dědečkem, do kterého ve finále nevidíme nikdo.

Přesto co jsi tu teď řekl, se nemohu nezeptat, zda jsi s babičkou neměl nějaký alespoň jakýsi mini konflikt?

Určitě by se něco našlo kvůli škole, a asi kvůli tomu, že jsem měl jít k odvodu na vojnu, ale nešel jsem...Že o tomto, jako ale i ostatní, říkala třeba našemu tehdejšímu kazateli Radkovi Jonczymu. Ale jinak mě asi nic konkrétního nenapadá.

Sám docela rád vzpomínám na Silvestry trávené u babičky s dědečkem v Ruské. Trávil jsi tam taky nějakého Silvestra?

Určitě ano, ale spíš později, když jsem byl už starší. Dřív to totiž bylo tak, že nás rodiče rozdělovali, a já jsem byl častěji v Libni a ty častěji ve Vršovicích. Když už jsme byli starší, tak jsme několik Silvestrů trávili společně ve Vršovicích.

Ještě mě taky docela zajímá, zda jsi taky byl někdy s babičkou na nějakém výletě, nebo třeba i jen někde tady Praze? A máš z toho případně nějaký konkrétní zážitek?

Později, když babička vedla Klub důchodců, si určitě vybavuji, že se s ní jezdilo na několik výletů, třeba na safari ve Dvoře Králové, nebo na Kuks či zámek v Hrádku u Nechanic. Před tím si ale moc výlety nepamatuju. Rozhodně jsem s ní nikde nebyl sám.

Jako malého mě babička, jak už jsem vzpomínal, vyzvedávala ze školy v Karmelitské, a vzpomínám si tehdy, že mi říkala, ať se na ní nevěším, že není věšák. A já jsem ji zas říkal, babičko, ty nejsi věšák, ty jsi moje pohovka. Takže buď jsem se jí držel za ruku, a to byla věšák, nebo jsem měl o ni opřenou hlavu, a to byla pohovka. Pak si taky vybavuju, že babička ukázala takhle dva prsty (palec a ukazováček do tvaru V) a řekla: „Víš, na co to je?“ A vždycky mě chtěla těmi dvěma prsty chytit pod krkem. Což dnes úspěšně praktikuju na své děti...

Co se týče chození někam s babičkou, málem bych úplně zapomněl, že jsem chodil s ní na její tzv. „babince“ (tj setkání s jejími kamarádkami a známými). Ty bylo vždy ve středu. A to bylo podle mě v době, kdy jsem byl ještě „školkovéj“. A to jsme chodili často k „Myšákovi“, což je slavná cukrárna ve Vodičkově ulici. A když jsme nechodili k Myšákovi, tak jsme chodili přes ulici do cukrárny v prvním patře. A já jsem z toho měl vždy nějaký sladký úplatek, že jsem tam s ní byl. Vždycky mě tam ty babičky chválily, jak jsem hodnej, jak poslušně tam sedím, nic nedělám a nezlobím. Což se tedy vyplatilo... Pamatuju si, že jsem tam měl jejich slavný pohár „Myšák“ nebo jsem měl nějaký ovocný řez se želatinou.

Když tak na tohle vzpomínáš, tak se mi hned vybavuje, že babička uměla docela hodně chválit, že já na ni právě vzpomínám, jak mě často za něco chválila. Taky na to vzpomínáš?

Já myslím, že to máš spojený s tím, že jsi byl její „národní umělec“ v hraní na klavír, tak tě všude chválila, jak krásně hraješ. Tebe prostě chválila nad míru... Mě nebylo za co. Já jediné, co jsem uměl, bylo provokovat tebe a zlobit rodiče, takže mě nebylo za co chválit, já na nic nehrál, snad jen na nervy...

Už tu zaznělo, že ani babička ani dědeček nebyli nějak moc technicky nadaní. Vzpomínáš, že bys jim, zejména v těch pozdějších letech, nějak více pomáhal, něco zařizoval apod.?

Jako určitě ano, hlavně když se vrtalo a montovalo v Sámově ulici po přestěhování z Ruské, tak jsem tu montoval nábytek, jako např. předsíňovou stěnu. Ale nebylo toho zas moc... Ale třeba ještě zase vzpomínám na dělání nákupů v Ruské. Ona samotná Ruská byla sice velká

ulice, velká třída, ale obchod zde nebyl pořádně žádný. Oni měli na rohu „Včelu“, což byl malý obchod, tak se chodilo až na do Bělocerkevskou, kde byla velká samoobsluha, ale pak se muselo jít takovým táhlým kopcem nahoru. Nebo ještě tam byl jeden obchod spíš na kraji Ruské ulice u zastávky autobusu č. 135. Ale vzpomínám taky na takovou tu zvláštní dobu začátkem devadesátých let, když se hodně kupovaly minerálky ve skle. Kupovaly se ldy, Mattoni, ale bylo taky období kupování vod s CO₂, „Oázy“. Takže se nakupovaly tašky plné vod Oáz, pár piv a něco k jídlu.

A jak ještě třeba vzpomínáš na babičku z doby, kdy začala chodit k adventistům do sboru na Smíchov?

Přiznám se, že tohle není asi můj nejsilnější zážitek s babičkou... Určitě k celé řadě seniorů ve sboru měl pak člověk vztah právě proto, že oni měli vztah s ní a že na babičku později rádi vzpomínali. Ale asi nějakou specifickou vzpomínku na babičku přes sbor nemám. Asi je to i díky tomu, že jsem byl „ušetřen“ společného biblickému vyučování a vlastně jsem byl vyučován málo (s Hrdinkou jsem byl maximálně na nějakých 3–4 biblických hodinách), tak na to nemám nic extra vzpomínky.

Na závěr pojďme ještě k tomu nejsmutnějšímu, k období, kdy babička vážně onemocněla a nakonec zemřela. Jakou máš s tímto obdobím spojenou vzpomínku?

Asi bych zmínil jeden z posledních rozhovorů s babičkou v naší rodině, který jsem měl, když jsem byl s maminkou u babičky v den, kdy ji odvezli do nemocnice v Obloukové. Říkal jsem ji tehdy: „Babičko, co se děje?“, „Nezlob a doufám, že se nám zas brzo vrátíš.“ Víím, že jsem to trochu i zlehčoval, že „nemá zlobit“, a tohle byly asi poslední věty, se kterými jsme se spolu loučili. A ona zas jako říkala, že to nedělá naschvál, a tak... A pak už si jen pamatuju, že jsem byl druhý den v práci a že mi rodiče volali, že babička umřela a že by bylo dobře, aby tam někdo jel. Já jsem tedy řekl v práci, že mi umřela babička, a že jsme se domluvili s maminkou, že není ve stavu, aby tam mohla jet, a tak jsme se domluvili, že tam pojedou já.

Ale nakonec jsme se tam stejně asi s maminkou potkali. Sestřička nám pak o babičce říkala, že umřela ve spánku a že byla dobromyslná... Že měla na pokoji paní, co hodně mluvila, či křičela, a babička si zavolala sestru s tím, že by chtěla klid, aby už mohla spát. Ta sestřička na to ale hezky vzpomínala, že to babičce sice vadilo, ale byla taková milá a říkala: „Sestři, a neměli byste tady aspoň někde nějakou volnou koupelnu s vanou? Já si raději půjdu lehnout do té vany.“ A babička pak tedy nakonec usnula a už se nezbudila... Tak tohle je má poslední vzpomínka na babičku a první vzpomínka na den bez babičky

5.5. Krátká vzpomínka Lídy Jeřábkové⁹⁹

Můj manžel Míra studoval s Láďou na vysoké škole a občas jsme šli společně i s Láďovou Ivankou do divadla nebo na popovídání u skleničky. Přišly prázdniny a my jsme chtěli sjet na kánoích horní část Vltavy. Tehdy si nás všechny pozvala k sobě Ivy maminka, aby nás poznala. Přišla nám otevřít příjemná a sympatická paní. Vzpomínám, že jsme si povídali o kultuře a o životě, co jsme prožili.

⁹⁹ Lída Jeřábková byla manželkou tatínkova celoživotního nejlepšího kamaráda Mirka Jeřábka. Moc krásné vzpomínky na ni mám z období, kdy jsme k nim jako děti jezdily s rodiči na chalupu do Sepekova (k rybníku Chobot) u Tábora v jižních Čechách.

Od té doby jsme se potkávali při různých příležitostech. Měla zdravý pohled na život a určitě ovlivnila můj život. Bezvýhradně milovala svou rodinu a byla velkorysá. I později, kdy překonávala nemoc, si udržela pozitivní postoj k životu. Ráda na ni vzpomínám.

5.6. Vzpomínka kazatele Josefa Hrdinky ¹⁰⁰

Nějakou dobu poté, co jsem na podzim roku 1989¹⁰¹ začal působit jako kazatel ve sboru Smíchov, jsem dostal kontakt na vaši babičku a dědu v Ruské ulici (už nevzpomenu od koho). Ještě dnes si vzpomínám, jak jsem hledal ten dům, jak jsem poprvé zazvonil a čekal, kdo otevře dveře. Byl jsem mile překvapen, když mne pozvala do bytu dál jedna příjemná, inteligentní a hovorná dáma. Nabídla mi čaj, sušenky a posadili jsme se v pokoji k rozhovoru. Seznámila mne se svým manželem a pak mi vyprávěli o svých rodinách, o tom, jak se poznali, co dělali, a nakonec mi řekli i o tom, že k nim chodívá vnuk, který se také zajímá o Pána Boha.

Babička byla milá, inteligentní a pohostinná dáma, která měla široký obecný přehled, a byla to ona, kdo svoji rodinu "duchovně vedl." Děda byl takový svérázný pán, někdy ubručený, možná i kritičtější¹⁰². Oba projevíli zájem o Boží pravdy – ale byla to zvláště babička, kdo vedl duchovní rozhovory, děda často hovořil spíše o své práci. Začal jsem k nim přicházet pravidelně jednou týdně a studovali jsme Bibli, vedl jsem je k osobnímu vztahu k Pánu Bohu, učil, jak se mohou modlit a prožívat společenství s Bohem. Po nějaké době jsem je pozval do sboru, kam začali přicházet.

Kromě jiného vzpomínáme s manželkou, že jsme babičku a dědu Zaoralovy navštívili na zahradě, na chatě – bylo to někde u Vltavy (zastávka Jarov?). Snažili jsme se s nimi prohlubovat přátelství. Ukázali nám chatku i zahrádku a byly to skvělé návštěvy.

Vaše babička byla skvělá žena, která dokázala několik věcí: "Držela pohromadě manželství" s dědečkem, které patrně nebylo zvláště šťastné. Když poznala Pána Boha, byla to ona, kdo rodinu vedl duchovně k Pánu Bohu. Záleželo jí na Vás vnucích, abyste také mohli poznat Pána Boha a dělala pro to všechno. Byla to skvělá žena, která mi v mnohém, co dělala, svojí laskavou důsledností, moudrým plánováním, ženskou diplomacií a tím, že ve víře šla poznanou cestou, připomínala moji maminku. Setkání s nimi a zvláště s ní mne vždycky hodně obohatila. I když z mých vzpomínek čas už vyvanul mnoho detailů, rád na ně vzpomínám.

¹⁰⁰ Josef Hrdinka byl kazatelem sboru CASD Praha-Smíchov v období, kdy babička s dědečkem začali spolu se mnou chodit k adventistům, a který nás s babičkou také společně křtil.

¹⁰¹ Vzhledem, k tomu, že to setkání nemohlo proběhnout dříve, než jsem adventisty poznal osobně já sám, je zřejmé, že k němu došlo až někdy na podzim 1992, tedy ne zas tak krátce po roce 1989.

¹⁰² Přes toto hodnocení stojí za pozornost připomenout, že od br. Hrdinky dostal dědeček v prosinci 1992 k narozeninám Bibli s tímto hezkým věnováním: „*S přáním radosti, pevného zdraví, optimismu a Božího požehnání panu Karlovi Zaoralovi k jeho 76. narozeninám přeji to, co nabízí Bůh – vedení a sílu. Kéž Vás provází Vaším životem a slovem*“. Tuto bibli mám dodnes stále u sebe.

5.7. Krátká vzpomínka Aleny Dvořákové¹⁰³

Když tenkrát babička přišla poprvé do sboru, byla velice zasažená a maminka se jí věnovala a vysvětlovala. Začala pak i s dědečkem chodit k nám na návštěvy domů a zatoužila také po křtu. Když pak maminka kontaktovala br. Hrdinku, začal je oba vyučovat biblickou pravdu, a maminka tam chodila na ty biblické hodiny často také. Nějaký čas je můj tatínek pak vozil do sboru na Smíchov, ale když pak rodiče přešli do sboru na Vinohrady a tatínek onemocněl, kontakt se přerušil. Babička byla veselá, a i když měli s dědou stálé třenice, byli to fajn lidé.

5.8. Vzpomínka kazatele Radomíra Jonczyho¹⁰⁴

Za svůj už vcelku dlouhý život jsem žen tohoto jména nepotkal mnoho, ale všechny ty Andělky stály za to. Před několika týdny zemřela moje téměř devadesátiletá maminka Andělka. Před několika dny se narodila moje nejmladší vnučka Andělka a v únoru 2021 by se sto let dožila Andělka Zaoralová, žena, která na mne před léty, když jsem byl ještě kazatelem ve sboru Církve adventistů v Praze na Smíchově, udělala velice silný dojem.

Navzdory svému tehdy už pokročilému věku byla Andělka Zaoralová ženou velmi pohlednou, elegantní, temperamentní, inteligentní, a hlavně milou a přátelskou. Její manžel Karel by vám mohl vyprávět o tom, jak silnou byla osobností. Vůbec nebylo snadné se vedle ní prosadit. Ona sama přitom zůstávala člověkem pokorným a skromným. Obětavě sloužila svému manželovi a žila a dýchala pro svou dceru, zetě i vnuky. Oni zas milovali a dodnes milují ji.

Andělka s Karlem měli v mládí tu čest osobně poznat pana Baťu. Několik let žili, coby jeho zaměstnanci, ve Zlíně, kde jako mladí manželé pracovali v jeho skvělé firmě. Do smrti zůstali jeho nadšenými fanoušky. Vyprávěli o něm vždy s láskou a zaujetím. Byl pro ně zdrojem inspirace. Zvláště Andělka nikdy nelenila a byla velmi pracovitou a činorodou ženou.

Ve sboru na Smíchově v době mého působení skvěle fungovala parta seniorů. Pravidelně jsme se setkávali na schůzkách a společně každý rok v létě jezdili na týdenní letní dovolené. Andělka patřila k těm, kteří svým vlivem na těchto akcích vytvářeli nezapomenutelnou atmosféru. Byla spontánní, veselá, akční, uměla skvěle vyprávět a sama často organizovala společenské hry, či jiné aktivity podobného typu.

Andělka s Karlem se pro mne stali ztělesněním vztahu, který může i po létech, bez velkého sentimentu a romantiky plnit svůj účel. Jelikož podobných vzorů nikdy není dost, navrhnul jsem jim tenkrát, aby své společné šedesátiny oslavili bohoslužbou diamantové svatby. Andělka nadšeně souhlasila a Karel se nakonec ještě rád musel podvolit 😊.

¹⁰³ Alenka Dvořáková, za svobodna Bartošová, byla má spolužačka ze základní školy, která de facto může za to, že jsem poznal adventisty, když mě pozvala v roce 1992 na svůj křest.

¹⁰⁴ Radomír Jonczy byl kazatelem sboru Praha Smíchov v období od roku 1995 do roku 2002 a kromě toho je můj dlouholetý moc dobrý kamarád a dalo by se dnes už říct i rodinným přítelem.

Dodnes si vzpomínám, jak spolu elegantně oděni usedli do první lavice modlitebny na Malvazinkách a pozorně naslouchali poselství Bible šitému jim na míru. Byl bych rád, kdybyste si udělali čas a naslouchali spolu s nimi (viz příloha II. 7, str. 70). Třeba vás Boží slovo inspiruje stejně, jako Andělku a Karla tenkrát. Zemřeli nedlouho poté, nejprve Andělka a krátce na to Karel. Nikdy však na ně nezapomenu a těším se na shledanou s nimi v Božím království. Čest jejich památce.

S láskou vzpomínal Radek Jonczy

5.9. Krátká vzpomínka Věry Voženíkové¹⁰⁵

Tvoje babička, Honzíku, byla moc bezvadná a moc ráda na ni vzpomínám, i když už je to hodně dávno, takže moc konkrétního si toho nevybavuji. Snad jen to, že mi věnovala několik svých bot.

Byla hodně komunikativní a na společných dovolených se smíchovskými seniory jsme si docela dlouho podívali. Pamatuju si, že vykládala třeba o úrazu, co měl tvůj dědeček, a taky hodně o tobě. Třeba si vybavuji, že říkala, že máš obavu, že si nenajdeš žádnou holku a „zůstaneš na ocet“.

¹⁰⁵ Věra Voženíková je jedna z posledních žijících seniorů ze sboru Praha-Smíchov z doby, kdy sem chodila moje babička s dědečkem. Tuto vzpomínku jsem sepsal dle našeho telefonického hovoru.

5.10. Krátká vzpomínka Anežky Kinské¹⁰⁶

S tvojí babičkou jsme, Honzíku, byli moc zadobře, měli jsme se rádi a rozuměli si. Blíž jsme se seznámili během společné dovolené seniorů na Rezku. Vzpomínám taky, že jsme jako celá skupina seniorů vystupovali ve sboru během besídky a řekla bych, že tu tvoje babička recitovala.

5.11. Vzpomínka Nadi Charvátové¹⁰⁷

Andělka a Karel Zaoralovi. Tak jsem je poznala, patřili k sobě a tak moje vzpomínka se bude částečně týkat obou.

Andělka byla elegantní empatická žena s velkým srdcem, ochotná trpělivě naslouchat a poradit. Tak jsme trávili společné chvíle na našich „seniorských dovolených“, ve vzájemném souznění, na které většinou nebyl v běžném roce čas.

Jednou jsme byli na dovolené na Rezku, kde s námi byla poprvé sestra Mařenka, která byla velmi chudá, ale ráda se dělila i o to poslední, co měla. A tak v pondělí ráno jsme se sešli u snídani, kam každý donesl zbytky zásob „na cestu“. Také Mařenka donesla svoje zásoby, skleničky marmelády a dala je „do placu“ šťastná, že i ona může někomu něco nabídnout. Sedli jsme u velkých stolů asi po 6 lidech, takže tam seděla kromě Mařenky a mě i Andělka s Karlem. Bohatě jsme si mazali marmeládu na chleba a Mařenka šťastná to komentovala, jak je to moc dobré, že... A my ji chválili, že ano... Do chvíle, než Mařenka řekla: To se až divíte, co lidi všechno do těch popelnic vyhodí. Ve mně by se krve nedořezal, ale Andělka s noblesou jí vlastní jedla a chválila dál. Taková byla...

Druhá vzpomínka, o kterou bych se ráda podělila, se týká dovolené v penzionu Vodník na Lipně. Původně jsme měli jet do kláštera, kde, když po prvním vyspání všichni ždímalí noční košile, jaké tam bylo vlhko, rozhodl Radek, že najde v okolí jiné ubytování, což se mu díky jeho známostem podařilo celkem rychle. Problém byl trochu v tom, že penzion fungoval jako ubytovna pro Poláky a Ukrajince, kteří v okolí pracovali, a na víkend za nimi jezdily jejich ženy. Majitel všechny tyto ubožáky vyhodil a ubytoval po různých svých známých, ale vyhradil si, že v sobotu tam budou moci přijet s těmi svými ženami. Nám to bylo jedno, v neděli ráno naše dovolená tak jako tak končila. Týden jsme prožili krásný, i když zpětně nechápu, jak jsem vaření v místnosti cca 4 m² zvládla, ale Andělka a Anežka (Kinská) i druhá Andělka (Jonczyová) mi pomáhaly a všichni byli spokojení. V sobotu večer jsem šla brzy spát, ráno se balila kuchyň, uklízelo a ještě jsem fungovala jako taxikářka. Jenže to jsem přišla o zážitky. Ráno už všichni na nohou, na chodbách čilá diskuse, tak jsem začala pátrat, co se děje. Andělka mi trpělivě a opět s vekou noblesou do nejmenších detailů popsala, co se v noci dělo. Já spala jinde, takže jsem nic neslyšela, ale všichni ti ubytovaní sezonní dělníci i jejich ženy se opili téměř do němoty, zpívali, křičeli a hádali se a ještě prostě všechno všude, na chodbě. Majitel sice přijel udělat pořádek, ale jen co odjel, situace se opakovala... Chudáci naši senioři se tak vůbec nevyspali!

Poslední vzpomínka je smutná, to už byla Andělka hodně nemocná a telefonoval mi dědeček Karel, že by potřeboval odvézt něco z chaty, jestli bych byla tak hodná a odvezla jsem ho tam. Samozřejmě jsem mu vyhověla. Po cestě mi vyprávěl, že potřebuje z chatičky

¹⁰⁶ Anežka Kinská se rovněž s babičkou znala ze sboru. Vzpomínám, že o ní babička mluvila vždy s velkým obdivem. I tuto vzpomínku jsem sepsal dle našeho telefonického hovoru.

¹⁰⁷ Naďa Charvátová, maminka mojí kamarádky Lenky ze smíchovské mládeže, členka smíchovského sboru CASD a hlavně vždy ochotný spolupracovník Radka Jonczyho (v roli kuchařky), ať už se jednalo o kongresy mládeže, dětské tábory či právě letní dovolené se seniory, kde taky poznala moji babičku.

nutně odvézt nějaký cenný obraz, aby ho mohl prodat, a mohl koupit nějaké léky, které by Andělce pomohly, aby s ním zůstala.

A Andělko, stejně jsi byla lepší kuchařka než já! Ty tvoje dobrůtky, které jsi nosila na seniorské agape, bych fakticky nikdy nezvládla!

5.12 Vzpomínka Martiny Oplatkové¹⁰⁸

Babičku a dědečka Honzy Bezděkovského si ze sboru pamatuji velmi dobře. Vždy na mne působili jako velice sympatický pár starších lidí, kteří se mají rádi a drží spolu. Pamatuji se, že „babička Andělka“ mívala „modré vlasy“, tedy jen takový lehce namodralý přeliv na šedinách, podle kterého si ji někteří mládežníci dobře zapamatovali. Bývala vždycky velice příjemná a milá, ráda si s námi povídala, měla pro nás pokaždé úsměv a projevovala o nás nelíčený zájem.

Pamatuji si dobře i její křest. Byl to snad jediný případ v církvi, kdy jsem viděla společný křest babičky s vnukem. Babička si tenkrát na hlavu nasadila barevnou gumovou čepici, bylo to takové příjemné odlehčení vážné situace. Společně s nimi měl být pokřtěný i dědeček, který měl ale zdravotní problémy, takže do bazénu nemohl a byl přijat pouze podáním ruky. Vybavuji si také, jak účinkovala v různých programech pro seniory, které se ve sboru za Radka Jonczyho často pořádaly – zpívali na nich, recitovali básně a vzpomínali.

Moje asi poslední vzpomínka je na den, kdy jsme s mojí nejlepší kamarádkou Lenkou Charvátovou jely ze sboru autobusem, a až po usednutí jsme si všimly, že je tam i Honzova babička, a zamávaly jsme na ni. Ona na nás začala hned mluvit a říkala: „Víte co, já si sednu k vám!“ Jenže sotva se zvedla, autobus se rozjel, takže kvůli nám málem spadla... Naštěstí se jí nic nestalo, přisedla si k nám na příští stanici. Od téže Lenky Charvátové jsem se myslím o pár měsíců později dozvěděla: „Víš, že umřela Andělka?“ Moc mě to zarmoutilo, vůbec jsem netušila, že je tak vážně nemocná...

Těší mě, že jsem si na ni teď mohla zavzpomínat při korekturách této knížky a dozvědět se o ní řadu dalších věcí. I když ne vždy byly veselé, ale i tak to v životě chodí.

¹⁰⁸ V roce 1994 jsem s Martinou Oplatkovou chodil a dodnes jsme dobří přátelé. Má vystudovanou Filmovou vědu a živí se coby novinářka. I proto, když jsem hledal člověka pro korekturu mé práce, ona byla jasná volba.

6. Co odhalily dopisy aneb výťah z babiččiny korespondence

6.1. Milá Anděl

Kdykoliv mi babička v dětství vyprávěla o začátcích svého vztahu s dědečkem, nikdy neopomněla zmínit to, co ostatně napsala i do svých krátkých vzpomínek (viz kapitola 2.1), totiž, že to bylo ze začátku s nimi takové komplikovanější, neboť se jí nedvořil jen on, ale i jakýsi Jožka Morávek. Díky pár dochovaným dopisům dědečka z června a července 1938 i později z doby, kdy byl na vojně, je ale možné maličko nahlédnout pod pokličku oněch „srdečných záležitostí“ mezi oběma a udělat si tak i bližší představu, jak to s těmi počátky jejich vztahu vlastně bylo.

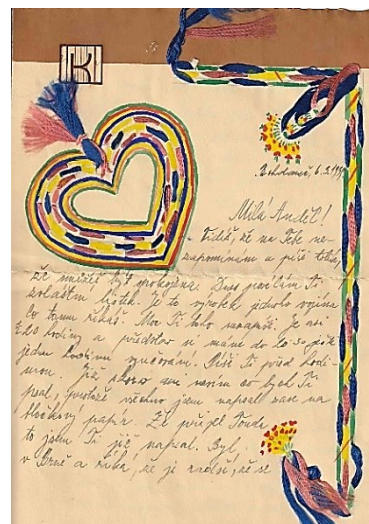

V prvním z těchto dopisů dědeček popisuje své „myšlenky“ ze společné návštěvy nějakého filmu. Není si sice jistý, zda to od něj není poněkud pošetilé, vychází však z toho, že babička Andělka „byla neméně dojatá jako já.“ A ptá se: „*Nemyslíte, že se budeme muset snažit, aby to v našem případě neskončilo nějak podobně jako v tom filmu?*“ Následně zmiňuje část textu jedné písně o tom, že „*láska je jako krůpěj rosy, sotva se zrodí, hned umírá,*“ a nastiňuje, jak by byl zoufalý, kdyby babička začala chodit s „M“.

Oním „M“ byl jistě Jožka Morávek. Co mě však trochu mate je to, kdo byl „Engel“, který babičce napsal velmi rozsáhlý dopis (skoro jakousi reportáž) datovaný 10.-11. června 1938. O nikom třetím se babička nikdy nezmiňovala, tak nelze vyloučit, že to byla třeba i nějaká Morávkova přezdívka. Byť je otázkou, zda by Morávek tehdy ještě babičce vykal. Že by tedy přeci jen byl ještě někdo třetí? „*Doposud jsem si vždy namlouval, že nemohu chodit s děvčetem, že jdu na vojnu, že jsem morous, ale teď to musí být se mnou zlé. Anděl nemohu za to, ale – mám Vás rád – víte to tak dobře, jako já i myslím, že kdybyste tady byla, že...?*“ Co dotyčný myslel oním otazníkem, si lze snad i domyslet. Ze samotného dopisu lze ale dovodit i to, co byl dotyčný „Engel“ vlastně zač. Měl, na rozdíl od mého dědečka Karla, stále ještě maminku, která žila v Kroměříži, pracoval stejně jako má babička v „továrně“, kde měli několik společných známých včetně paní Daičarové, do jejíž rodiny dědeček Karel, jak sám vzpomínal, chodil a kde se poprvé potkal s babičkou. „Engel“ měl taky velmi rád muziku a byl i velký romantik. „*Jen měsíc na nebi bude mou lásku znát a hvězdy neřeknou koho,*“ cituje v dopise text jedné tehdy patrně známé písničky.

Ať už to s oním „Engelem“ bylo jakkoliv, v červenci se na scéně objevuje opět dědeček Karel, aby v dopise, o němž si tehdy asi myslel, že je „poslední“, mé babičce vylíčil svůj rozhovor s Morávkem, z něhož je velmi zklamaný. Setkal se s ním v klubovně poté, co, jak přepokládal, babička Andělka hovořila právě s Morávkem a dozvěděl se od něj, jak se s mou babičkou ti dva domluvili: „*Anděl mi řekla, že bude nadále chodit se mnou, ale že můžeme zase chodit spolu pohromadě, jestli chceš, ale nesmíš doufat, že něčeho dosáhneš,*“ cituje dědeček, co mu měl Morávek tehdy říct a píše dál: „*Dal jsem mu slovo, že když rozhodnete se pro něj, odejdu, co teď plním.*“ Přes tato slova v závěru ještě zdůrazňuje, že „*kdybyste snad někdy myslela, že my dva bychom si lépe porozuměli, bude čekat dále.*“

Jak dlouho to čekání trvalo, přesně nevíme. Další dochované dědečkovy dopisy mojí babičce (psané mnohdy jako takový deník) jsou až z doby těsně před válkou¹⁰⁹, kdy vojákoval v Bohdanči u Pardubic. Z těch dopisů se člověk něco dozví mj. i o napjaté a těžké době, kterou tehdy všichni prožívali, včetně začátku okupace Československa¹¹⁰. Najdeme zde však i jeden velmi romanticky vyvedený dopis, z něhož se čtenář může dozvědět, jak tehdy stále velmi zamilovaný dědeček Karel s babičkou Andělkou komunikovali. Z dopisů není pochyb o tom, že spolu ti dva už tehdy skutečně chodili. Dědeček babičce nejen tyká, ale při pohledu na její fotku ji klade i velmi osobní otázky: *Nejsem ti Anděli lhostejný? Co asi tak cítíš – či ti je vše jedno? Máš mě stále ráda? Nebyl to jen zvyk?* Uznává, že je to možná až nepatřičné se takto ptát, on však chce být upřímný, a tak to prostě prý takto napsat musel. Za tou upřímností přitom bylo patrné i to, že mu babička neodepisovala tak často jak by si představoval. Několikrát si na to v dopisech i stěžuje. *„Příště pošlu dopis, teprve až Ty mi odepišeš. Nesmíš mě přece nechat tak dlouho čekat,“* zdůrazňuje. Sám je přitom romantik, a tak své milé píše: *„Když podívám se na nebe, vzpomenu si na tebe“* a děkuje jí za prstýnek, který nosívá stále na levé ruce, *„a tak si nemohu splést levou a pravou stranu.“*

To vše končí, jak správně asi tušíte, brzy po onom nešťastném a temném patnáctém březnu 1939. Za něco málo víc než rok, jak už víte z babiččiných vzpomínek v kapitole 2.1., si ti dva, tedy Andělka Franková a Karel Zaoral, řekli své ano a vstoupili spolu na více než 60letou společnou životní cestu.

6.2. Milý Karloušku, drahoušku, taťko

V kapitole 2.1. (resp. v poznámce pod čarou 50 na str. 20-21) jsem už trochu nastínil, jak komplikovaný vztah mezi sebou moje babička s dědečkem patrně měli, a že v roce 1953 nechybělo mnoho, aby se jejich manželství rozpadlo. Dosvědčují to trochu i některé vzpomínky z kapitoly 5. Přesto by asi nebylo úplně spravedlivé ze všeho vinit jen dědečka, dělat z něj „démona“ a z babičky naopak „světici“. V manželství to tak chodí málokdy. Většinou je, alespoň částečně, vina na obou stranách. To lze ostatně vysledovat i při čtení některých babiččiných dopisů dědečkovi, kterých se překvapivě dochovalo mnohem více než těch dědečkových babičce.

¹⁰⁹ Z jednoho dědečkova dopisu je zřejmé, že na vojnu nastoupil až 24. února 1939, tedy necelé 3 týdne před začátkem okupace.

¹¹⁰ Zajímavý je jeho dopis ze samotného 15. 3. obsahující dědečkovu velmi autentickou výpověď: *„Píši Ti a pláču při tom. Nepsal bych Ti nebýt na vojně – u Vás to asi to jinak asi taky není. Nemohu ani psát. Nevím, kdy se uvidíme. Vidiš, co my z toho života máme. Čekáme příchod německých vojsk. Kdybychom se snad už neviděli, přeji Ti v životě všechno nejlepší. Ať aspoň v pozdější době se máš dobře. Že Tě mám rád, to jistě dobře víš... My nevíme nic. Bude-li to osud, loučím se s Tebou, snad tyto řádky dostaneš.“*

Za zmínku třeba stojí dopis patrně z roku 1957¹¹¹, v němž babička přiznává, že je se sebou nespokojená. „*Spíš je mi líto, že jsem ti v životě ublížila a mám strach, že všeho toho je a bylo už na Tvá bedra mnoho,*“ píše a slibuje, že chce „*vštěpovat i dětem do mysli, jak velký, upřímný a poctivý je jejich táta.*“ V jiném dopise ze stejného období pak dědečkovi zdůrazňuje, že „*i když už nejsem tak sebevědomá, přeci jen trochu hrdosti mi ještě zbylo, vydržovat bych se nenechala.*“ „*Myslím, že to jsme si už vysvětlili,*“ připomíná a my sice nevíme, co přesně a kdy si spolu oba vysvětlovali, lze však se domnívat, že to nějak souvisí s tím složitým obdobím před stěhováním z Teplic do Pardubic roku 1953, kdy jejich manželství viselo doslova na vlásku.

S tímto obdobím je třeba spojen i hodně smutný dopis babičky z 8. 11. 1953. Svému muži jej píše s vědomím, že „*Tvé city ke mně jsou úplně poslapány*“. Žádá jej však, aby bral ohled aspoň na malou Ivanku, o kterou by nerada úplně přišla: „*Jen ona mi může dát trochu světla,*“ píše a apeluje na něj: „*Nemůžeš být tak sobecký, abys to nechtěl pochopit, nechceš-li mi život zkazit docela.*“ Připomeňme, že v té době probíhalo zrovna rozvodové řízení a hrálo se mj. i to, kdo se bude o jejich společnou dcerku Ivu starat, a že dědeček usiloval o to, aby ji získal do péče právě on. „*Nesmíš zapomenout, že jsem jí dala život a mám právo se z něj také trochu radovat... Nebyl bys člověkem soudným, kdybys to nepochopil.*“ Tahle smutná slova možná ukazují nejen na to, jak zoufalá moje babička asi tehdy musela být, ale snad jsou i dalším střípkem do odpovědi na otázku, proč se nakonec to jejich manželství nerozpadlo.

Téměř na den po měsíci, a překvapivě jen pár dní po vydání usnesení Lidového soudu v Teplicích potvrzující dohodu manželů Zaoralových o opatrovnictví obou jejich společných dětí po zamýšleném rozvodu manželství, už píše babička poněkud jiným tónem: „*Karle, jednej poctivě a tak jak jsme si slíbili, každý úskok nebo chytristika by se nám jen vymstila v příštím životě.*“ Co vše si oba slíbili, nevíme, byť z dopisu by se dalo třeba vysledovat, že do úvahy tehdy připadalo i opětovné stěhování do Teplic¹¹², kde to měla babička patrně moc ráda. Jejich hovor však musel být velmi upřímný. „*Já byla k Tobě velmi upřímná, nemusela jsem Ti nic vykládat. Své city a názory jsem Ti poctivě řekla, ale je to naše soukromí, na to nezapomínej a nikdy to nezneužij,*“ apeluje na něj.

Přesto to následné období jejich postupného sbližování asi nebylo úplně jednoduché. A těžko říct, zda jim víc pomohlo či uškodilo to, že byli díky babiččině nemoci a jejím častým pobytům v lázních často odloučení a odkázání vedle vzájemné korespondence jen na občasné návštěvy. „*Máš pravdu, že jsme takoví začátečníci, no prostě opravdu se vzájemně*

¹¹¹ Dedukuji tak podle toho, že v tomto dopise babička píše dědečkovi, který se tehdy chystal i s dcerou Ivankou do Zlína, že „*je tomu již dlouhých 17 let, co jsme spolu zde začínali...*“

¹¹² V dopise datovaném 7. XII. 1953 píše jak syn Kája, tak i moje babička Andělka ohledně možnosti opětovného stěhování do Teplic. „*Hlasujeme všema 10. Budeme poslouchat jako hodiny. Hned jak jsi odjel, říkal jsi o Teplicích, že prý můžeš jej výměnou získat. Udělej to co nejrychleji,*“ naléhá na svého otce syn Kája. Moje babička pak k tomuto píše delší vysvětlení: „*Přišla jsem z nádraží a říkala, že bychom se mohli stěhovat do Teplic, že jsi říkal, že máš možnost výměny s tím Jílkem*“. Z toho lze soudit, že v tu dobu již rodina bydlela v Pardubicích, patrně ve zcela nevyhovujících podmínkách. Proč k realizaci daného záměru nakonec nedošlo, se už ale asi nikdy nedozvíme...

oťukáváme,” píše dědečkovi po jedné z jeho návštěv a ještě dodává: „Jistě jsi viděl, že jsem měla velkou radost, že jsem byla chvíli zas šťastná.“¹¹³

Nakolik dědečka tahle slova uspokojila, těžko říct. V jednom z mála svým dopisů, co se dochovaly, ji každopádně v říjnu 1955 nabádá, aby *„zůstala milá a ne stále podrážděná.“* Má přitom poměrně jasnou představu, jak by se jako jeho žena měla chovat: *„Žena má být trpělivá, prostě má tlumit veškeré výstřelky v domácnosti.“* Proto mu vadí, že když on zakřičí na svého syna Káju, tak že ona místo toho, aby reagovala stylem *„Karloušku nezlob se“*, objala ho a dala mu pusku, to celé komentuje slovy: *„To je hrozné, to nesnesu.“* S odkazem na „zlaté pravidlo bible“¹¹⁴ ji tedy radí: *„Chceš-li mít milého manžela, musíš ty sama být na něj milá.“*

Z dopisů mé babičky z lázní domů pak také plyne, že dědeček na ni patrně dosti žárlil a často jí i dával najevo, že ji nevěří, že ho má ještě ráda. *„Ty můj nevěřící Tomáši,“* reaguje na jednu z mnoha žárlivých scén, tentokrát v telefonátu,¹¹⁵ a uznává přitom, že to celé *„způsobila jen Tvá láska ke mně a obava, abych něco nepokazila.“* O tom, jak může být nedůvěra ve vztahu toxická, asi babička moc dobře věděla, a tak dědečkovi píše: *„Nedůvěra to může tak otrávit, že si pak říkám, že opravdu je vše marné a jak mě zbytečně rozladuješ a přivádíš tam, kam nechceš.“* Od dědečka však patrně stále chodily různé dopisy, jeden hezký střídal další plný výčitek¹¹⁶, tak babičce asi nezbylo, než se vrátit k neslavné historii jejich manželství: *„Byla jsem blázen, že jsem dopustila, aby bylo naše soužití tak narušeno. Budu mít asi do konce života co činit, abych to odčinila,“* píše sebekriticky. Jindy ale zas dědečka za jeho dopis chválí a říká: *„Ty jsi můj filosof a mudrlant, já takhle psát neumím.“¹¹⁷*

Co babička Andělka neuměla zcela určitě, bylo vzpomínat na to, *„co dříve kazilo naše vztahy“*. V tom se s dědečkem tedy určitě hodně mýjeli. Dědečkovu filosofování *„co bylo – nebylo, by bývalo bylo“* ji evidentně začalo už dost zmáhat, a tak mu radí, aby toho zanechal.¹¹⁸ *„Já když vzpomínám na minulost, tak vidím jen ty nejhezčí chvíle. Vůbec celý můj život vidím jen hezky a bylo-li něco co třeba nebylo tak pěkné, to jsem prostě všechno zapoměla,“* vysvětluje svému muži svou životní filosofii. Za velkou jeho chybu, jak píše

¹¹³ Kdy přesně to bylo, nevím. V jednom jiném dopise se však zmiňuje o hezkém jarním odpoledni na Pleši již v roce 1955.

¹¹⁴ Ono „zlaté biblické pravidlo“ dědeček zmiňuje takto: *„Říká se: ‘Co nechceš, aby Ti jiní činili, nečiň ty jim’. Ale ono také platí: ‘Co chceš, aby Ti jiní činili – čiň napřed Ty jim.’“*

¹¹⁵ Z informací v dopise těžko úplně soudit, kdy přesně byl napsán, snad jen tolik že to bylo ještě v čase, kdy rodina bydlela v Pardubicích. V jeho úvodu však babička píše, že než napsala tento list, *„napřed jsem se musela jít projít, abych se vzpamatovala z Tvých zlých slov.“* O dvě stránky dále však přiznává, že na vině byla trochu i ona, tím, že dědečkovi včas nenapsala.

¹¹⁶ *„Nemysli si a nevykládej si nic špatně, ale zatím jsem opravdu potěšena jen s jedním dopisem, ten už jsem četla aspoň 10x, čtu ho před spaním. Byl moc hezký celý. Ty ostatní jsou hezké, snad i zajímavější, ale tak trochu vyčítavé,“* uvádí babička v jednom z dopisů.

¹¹⁷ Ve stejném dopise ještě babička uvádí: *„Píšeš opravdu moc a moc hezky. Je to úplná filosofie... Píšu ti, jak jsem nikdy nepsala.“*

¹¹⁸ V citovaném dopise babička doslova píše: *„Zanech už jednou po vždy té filosofie, co bylo – nebylo, by bývalo bylo. Já věřím, že už bude brzo vše v pořádku, jen co budu zdráva, bych ti mohla už to konečně předvést.“*

v jiném dopise¹¹⁹, pak pokládá, že mu chybí víc optimismu. „Kde je Tvá víra, Tvé předpoklady,“ ptá se jej trochu nechápavě, jako by naznačovala, že v tomto směru se oni dva asi hodně lišili¹²⁰.

Možná i tenhle babiččin optimistický přístup k životu může za to, že v čase, kdy její dcerka Ivanka byla v Říčanech (tedy stále někdy koncem 50. let¹²¹) se jejich vztah snad už konečně dostal do těch lepších kolejí. Dokumentují to roztomile řádky v jednom dalším babiččině dopise: „Já tě asi umačkám, až tě dostanu do mých osidel. Již se na to připrav, že budeš trpět. Šetři se, budeš potřebovat hodně sil k obraně. Kdybych Tě zde teď měla, to bys zkusil, ó je.“ Zdá se tak, že jejich vztah tehdy procházel skutečně tím lepším údobím.

Nakolik tomu napomohlo to, že si vzal dědeček k srdci babiččin apel „buď na mě něžný a milý“¹²² z jednoho z dřívějších dopisů z nemocnice na Pleši, s určitostí nic říct nemůžeme. K dispozici však je patrně jeden z nejvroucnějších babiččiných dopisů, z něhož si dovolím poněkud delší citaci: „Stejně tatko, Ty jsi úžasný. Jsi pořád mladý, svěží a neúnavný. Chtěla bych, abys měl tuhle svěžest hodně dlouho. Dnes jsi byl kouzelnější a milejší než kdy předtím. Já vím, že řekneš: ‘Já jsem pořád stejný. ‘ Ale mně si se zdál v neděli milejší. Byl jsi kouzelným milencem, báječným manželem a slovným tatíčkem. Tatko, na ten den snad nikdy nezapomenu... Tatíčku, drahoušku miluji Tě moc a moc. Jsem tak šťastná, že Tě mám.“

Pěkný tón ale zjevně uměl nasadit i dědeček, jak je vidět třeba z jeho dopisu na stroji z 16. 3. 1965: „Prosím Tě, opravdu nešetři a měj se hezky. Nemá to význam – být na dovolené a uskromňovat se. Zajed' si taky někde, třeba do KV nebo FL. Prostě měj se hezky a aspoň na chvíli zapomeň na starosti. Člověk toho má po celý rok stejně dost. Obdivuj zasněženou přírodu a získej sílu pro další rok.“

¹¹⁹ V tomto dopise se babička opět musí vypořádat s celou řadou dědečkových pochybností, přičemž naznačuje, že za to může dědečkův pobyt u příbuzných ve Zlíně: „Nevím, jak bych Ti to vysvětlila, ale pokládám, že jsme si již všechno vysvětlili, rozebrali a že je nám všem jasné... Mám takový dojem, že Ti zase tvoji důvěru ve Zlíně zviklali. Já chápu, že mohou mít jiný názor a postoj vůči mně... Jestli Tě už mrzí, co jsi tenkrát pro nás udělal, a lituješ, že ses tenkrát nerozhodl jinak, to je jiná situace... Jestli mi pořád nedůvěřuješ, je to zlé, a musí být mojí snahou Tě přesvědčit.“

¹²⁰ O babiččině sebevědomí svědčí třeba jedna docela vtipná hláška v jednom dopise, v němž se mj. snaží na dědečka apelovat, aby řešil otázku umístění dcery Ivanky na nějaký dvouměsíční léčebný pobyt kvůli slabé váze, o čemž by měla rozhodnout nějaká komise. „Jedno je jisté, že jsem tam měla jít a osobně je přesvědčit a svým sexappealem na ně zapůsobit.“

¹²¹ V dopise si babička stěžuje, že nedostala dopis od svého syna a mého strýce Káji, tedy to bylo patrně někdy, kdy už dotyčný začal studovat a žil mimo domov. Maminka si pobyt v Říčanech nepamatuje, takže to muselo být spíše, když ještě byla menší.

¹²² A v dopise dále pokračuje „Jinak jsi po všech stránkách vzorný muž a já pro sebe, abych ti mohla dělat všechno, jak Ty bys sis přál, potřebuji k tomu tvoji něhu a pozornost.“

Žel ten jejich vztah byl i nadále asi stále takové to „nahoru dolů“. Snad zde dokonce byly na straně babičky i jisté opětovné úvahy o rozvodu.¹²³ Každopádně v období počátku 70. let¹²⁴ třeba babička v dopise dědečkovi do Harrachova píše: „Moc si, a čím dál víc, uvědomuji, že Tě nesmím nechávat samotného a chci se o tebe starat víc než kdy před tím.... Tak ráda bych ti dokázala, že to ještě umím jako dříve, že Tě oceňuji víc, než Ti třeba přiznám... Ale nechci a nebudu Ti nic slíbovat, to musíš poznat sám, že skutky a ne slovy Ti dokážu, abys byl doma rád a spokojen.“¹²⁵ V jiném dopise ze stejného pobytu v lázních pak zdůrazňuje dědečkovi, že na něj myslí a že mu vše vynahradí. „Mám Tě moc ráda, a chci, abys na mě také hezky vzpomínal, chci Tě tedy potěšit a chci být aspoň tímto dopisem s tebou,“ ujišťuje jej. Moc hezky se čtou i tato slova z dalšího lázeňského dopisu: „Potřebuji Tě jako ryba vodu, nechci být už stále tak sama... Toužím po Tobě a vím, že mě máš ještě rád, jen Ti to nesmím kazit mými experimenty a výbuchy nálady.“ Z doby, kdy už babička v lázních pobývala nejen jako pacient, ale částečně i pracovala jako asistentka primáře, zas stojí zato připomenout tato její slova: „Čím víc poznávám lidi a čím víc jsem od Tebe, tak poznávám Tvoji kvalitu. Doma vidím jen to, že jsi třeba mrzutý, nebo se zlobíš na něco, co jsem neudělala, nebo že už nemám peníze. Ale tady mám možnost pozorovat lidi ze všech možných pohledů... a nakonec si musím říct, co je kvalita a co ne. Já jsem byla poslední dobou odtržena od života a neměla jsem možnost tak poznat lidi jako je poznávám tady. A tak přicházím k tomu, že jsem ani nevěděla, co mám doma.“

Vztah mých prarodičů byl zcela jistě komplikovaný a zůstal takovým až do posledních dní mé babičky¹²⁶. Přesto snad z tohoto krátkého exkurzu do její korespondence, který by mi snad neměla za zlé, vyplývá, že asi oba učinili správné rozhodnutí se v těch padesátých letech nerozvést. Už jen proto, že právě tomu vlastně vděčím za to, že jsem s nimi mohl společně tolik pěkného zažít.

6.3. Z lázeňských a nemocničních pobytů

Když tak pročítám tu poměrně obstojnou várku babiččiných dopisů, říkám si, že to v životě skutečně neměla, pokud jde o zdravotní stránku, vůbec jednoduché. Kdy přesně to vše začalo těžko soudit, patrně ale již v době jejich pobytu v Teplicích. To nejhorší však evidentně nastalo po přestěhování do Pardubic. Kolik přesně času musela (zcela určitě již od roku 1954)¹²⁷ pobývat nejen v Mariánských Lázních, ale třeba i v Nemocnici na Pleši, nacházející se v Nové Vsi pod Pleší na Dobříšsku ve středních Čechách, z dopisů přesně říct

¹²³ Viz třeba vzpomínka maminky v kapitole 5.2.

¹²⁴ V dopise je zmínka o tom, že před tím byla na horách babička s vnukem (mým bratrancem) Romanem, tak z toho soudím přibližnou dataci dopisu.

¹²⁵ Tento dopis končí slovy „Posílám Ti velkou pusu“, a na dopise se dodneška dochoval otisk babiččiných rtů (rtěnkou).

¹²⁶ Svědčí o tom i její deník, který si psala posledních pár měsíců života, a v něm třeba tyto docela smutné zápisy: „Nic se u nás nepřejde v klidu bez křiku a já tím strašně trpím... Pořád na mě křičí, a já už to nemohu vydržet.... Kdybych měla kam, tak uteču.“ (viz též příloha II.8.)

¹²⁷ Jeden z nemnoha přesně datovaných dopisů nese datum 5. 4. 1954.

nelze. Právě ve zmiňované Pleši ale byla každopádně nucena strávit třeba i jeden Silvestr a začátek nového roku 1955.

Co na těchto pobytech muselo být určitě nejtěžší, bylo právě ono časté odloučení od rodiny. „*Večer mi bylo moc a moc smutno,*“ píše z Mariánských Lázní a je jasné, že se tento smutek musel nějak celkově promítnout do její celkové psychiky. „*Já jsem úplně jiná, vážněji,*“ upozorňuje mého dědečka v jednom z mnoha dopisů. Cítila přitom i jakousi bezmoc, že to rodina musí v těchto těžkých časech vydržet bez ní. „*Jsem moc zvědavá, jak jsi hospodařil, jestli se Ti líbilo být sám nebo se těšíš, až přijedu,*“ píše svému tehdy patrně již téměř patnáctiletému synovi Kájovi. Svého muže pak instruuje, aby se mu v tomto čase věnoval, neboť možná je to jeho poslední rok s rodinou. „*S Ivuškou prosím Tě to nějak vydrž,*“ nabádá jej dále. Zároveň má však postupem času obavu, zda svého muže nepřeceňuje, a jak sama píše, hlavně strach, zda „*nenakládáme toho na tebe moc.*“ Všechny ty pocity osamocení se musely zcela logicky promítnout i do jejích snů. „*Hnedle každý den mi zdá o Tobě a o Ivance. Ty se na mě ve snu vždycky pro něco zlobíš a Ivanka pláče a chce maminku,*“ hlásí zas v jednom z dopisů a je tak skoro s podivem, že ji přitom neopouští optimismus a víra, že zas bude dobře.

Z babiččiných dopisů se lze taky něco málo dozvědět o tom, jak asi převážně probíhala její vyšetření a co jinak dělala. „*Včera jsem měla koupele, inhalace,*“ píše v jednom z nich. Vodoléčba jí evidentně dělala docela dobře. „*Cítím se po ní o 10 let mladší,*“ píše optimisticky v době, kdy asi ještě netušila, že ty potíže se jí budou spíš ještě zhoršovat. Ve volném čase měla občas možnost se podívat do blízkého okolí (např. do Karlových Varů), a po večerech pak hodně pletla. Zajímavostí možná je, že právě během jednoho z lázeňských pobytů se, jak píše, naučila hrát „anglické žolíky“ neboli kanastu, kterou s námi vnuky pak tak často a ráda hrávala. Jinak byla též v čilém kontaktu se svou známou Boženkou¹²⁸. Přesto ale, jak sama přiznává, ji tehdy „*vůbec nějaké společenskosti netáhnou.*“ „*Je to možná příznak mého stáří, ale v každém případě je to vyrovnanost a rozum,*“ přemýšlí, a ona slova „vyrovnanost“ a „rozum“ si přitom sama podtrhává.

Pokud však v něčem babičce její pobyty v lázních určitě svědčily (možná až moc), tak to vedle oné zmiňované vyrovnanosti byla i chuť k jídlu. „*K obědu jsme měli slepici, knedlíky, moučník a kávu a taky pomeranč. Jsem tak nacpaná, že sotva dýchám. Snědla jsem 6 knedlíků. Nechtěla bych už tolik jíst, abych tak neztloustla, ale když mi tolik chutná, a tak si nechci dělat násilí,*“ píše s dávkou trochy ironie. Ten dobrý apetit se nakonec skutečně na její váze promítl. Nejprve se v dopise z března 1954 zmiňuje, že přibrala a váží 70 kilo¹²⁹, později (v čase pobytu dcery Ivanky v Říčanech) se „*spravila*“ ještě víc a vážila tak 75 kg. „*Když to tak půjde dál, tak nepřijdu, ale přikulím se,*“ píše s humorem sobě vlastním ještě v čase, když vážila jen těch 70 kilo. Patrně proto si později čas od

¹²⁸ Mohlo se jednat o Boženu Štencovou (a možná později Demlovou), jejíž pohledy jsou ve sbírce pohledů u rodičů.

¹²⁹ Ve výše citovaném dopise píše: „*Bude mi dělat potíže to moje břicho. Sotva se ohnu...*“

času naordinovala „ovocný den“ nebo se, pokud ji to nemocné ledviny dovolily, snažila i trochu cvičit.

Do „Mariánek“ (a nejen tam) jezdila babička Andělka i v pozdějších letech. A někdy, jako třeba v červnu 1968, vzala s sebou i dědečka¹³⁰. Ke stáří patrně ještě více „zmoudřela“, a tak jak píše v jednom dopise (odhadem někdy ze 70. let), stále méně ji to zde bavilo. *„Je to konvenčnost, jen aby se neřeklo. Člověk se nutí do řeči a to není ono,“* vysvětluje svému muži důvod, proč už raději spí na pokoji sama (a ne se svoji známou Boženkou z dob začátků jejich společných lázeňských pobytů). Trošku překvapivě tak zní babiččin „nářek“ nad tím, že se ve společnosti „ještě ani nezasmála“, i její prosba, aby ji příště dědeček zastavil, kdyby zas chtěla jet na tak dlouho do lázní. Přesto zas patrně do lázní ještě později jezdila. Sám si třeba pamatuji, že jsem za ní byl v roce 1991 v Luhačovicích.

6.4. Dramatický srpen 1968

Číst osobní korespondence běžných lidí, jakými byli i moje babička s dědečkem, bývá obzvláště zajímavé, když do života dotčených vstupují tak dramatické události, jako třeba když dědeček psal z vojny v den nacistické okupace Československa v březnu 1938. Obdobně dramatická musela ale být pro běžného občana i okupace sovětských vojsk v srpnu 1968. Velmi mě tak nadchlo, když jsem v babiččině pozůstalosti našel i dva její dopisy z těchto dramatických dní.

Z dopisů je zřejmé, že v inkriminovanou dobu byla i se svým manželem na rekreaci v Harrachově, konkrétně na chatě Koruna, zatímco jejich dcera a moje maminka Ivanka, jak už sama vzpomínala na jiném místě této knihy, byla tehdy u svých prarodičů ve Slatině.

V prvním ze zachovalých dopisů tak babička píše právě sem, aby na svou dceru hlavně apelovala, že nesmí nikam jezdit a má zůstat u babičky: *„Ivanečko, neměj strach, u babičky je ti určitě lépe než doma, neměla bys ani co jíst, doma nic není a všude jsou velké fronty,“* píše jí a klade poté na srdce: *„Sama jet nesmíš! Až se to uklidní, přijedeme pro tebe nebo jistě i Láďa.“* V tom druhém, jak už víme ze vzpomínky mé maminky, se babička tedy nemýlila. V čem její odhad ale tak správný již nebyl, aniž by to ovšem bylo jakkoliv překvapivé, byl odhad toho, co se bude v zemi dít: *„Všude je vojsko. Ono to snad ale nebude dlouho trvat.“* Za dané situace je každopádně babička Andělka hlavně moc vděčná svým rodičům, že se starají o Ivanku: *„Babičko, děkuji Vám za vše,“* píše, a nás snad vzhledem k tehdejšímu zvyklostem ani nepřekvapí, že své mamince ještě vyká.

Z obou babiččiných dopisů můžeme i vytušit, jaká byla v dané oblasti vlastně situace. *„Cesty jsou zataraseny,“* sděluje do Slatiny a vysvětluje to přitom tím, že přes Harrachov vede hlavní silnice a *„po ní jely kolony vojsk“*. To mé babičce s dědečkem poměrně výrazně komplikovalo jakékoliv plány, pokud jde o zpáteční cestu do Prahy (ať už přímou či přes Pardubice). Když se proto z rozhlasu dozvěděli, že autobusy do Prahy pořádně nejezdí, rozhodli se vydat kam jinam než do Slatiny za svou dcerou. Tehdy však nastala velká komplikace v podobě dědečkovy srdeční příhody, kvůli níž museli nakonec do nemocnice v Jilemnici. *„Včera, tj. v sobotu mu udělali EKG, a tak nám řekli, že to infarkt asi nebude, že*

¹³⁰ Viz dopis, který psala do Slatiny, v němž třeba popisuje společné výlety na zámek Kynžvart, do Karlových Varů či Františkových Lázní. V tomto dopise se babička omlouvá rodičům, že si svůj pobyt z důvodu, že se jí neudělalo moc dobře, o týden prodloužila: *„Dělala jsem si výčitky, že jsem Vás tam nechala, když zrovna máte tolik práce oba dva. Ale znovu jste mě v telefonu ujistili, že si nemám dělat starosti, a tak doufám, že se beze mne ten týden obejdete.“*

je to nervové, ale musíme ještě počkat v pondělí na rentgen,“ informuje babička své obě děti a uklidňuje je, že *„tatškovi je už lépe, ráno jsme spolu chodili po parku v nemocnici a bolest ustupuje.“* I na samotnou babičku to ale celé muselo samozřejmě silně doléhat, a tak píše: *„Já se zatím držím, i když nervově jsem vyčerpaná, ale snažím se psychologicky zvládat svůj stav.“* Co bylo v dané chvíli velmi složité, byla jakákoliv rychlá komunikace s okolím. *„Včera jsem chtěla telefonovat, ale telefon ani telegraf Prahu nepřijímá. A tak chci tento dopis poslat po někom.“*¹³¹ Zda tím „někým“ byl jakýsi pan Zdeněk Frejtar z „Barrandova“, jak babička v dopise naznačuje, netušíme, a vlastně kdo ví, zda se jí dopis nakonec vůbec podařilo odeslat, když se dochoval právě v babiččině pozůstalosti.

Každopádně je to výborný dokument o tehdejší době. Ukončeme tak tuhle kapitolku ještě jednou citací z onoho dopisu: *„Zprávy žádné nemáme, nemám rádio, nic, žádné známé, jen místní rozhlas na ulici hlásí zprávy týkající se místních poměrů. Je to strašné, ale musíme vydržet, co se dá dělat, než jen čekat, jak se to všechno vyřeší.“*

6.5. Dopis do porodnice

Jsou dopisy, které mají speciální význam hlavně pro toho, komu jsou adresovány nebo také pro toho, o kom se v nich píše. V tomto případě si dovolím zařadit do této „knížky“ dopis, který babička adresovala své dceři po narození mé maličkosti.

Z dopisu je zřejmé, že mé narození proběhlo vcelku nečekaně. *„Vrátili jsme se (s mým bratrancem Romanem, kterého babička tehdy hlídala) včera dopoledne a asi 5x jsem ti volala. Nakonec mi už něco říkalo, neměla jsem už klid, jestli si tě nenechali v porodnici. Asi v půl třetí mně volal Láďa, že Ti tam veze věci, že tam zůstáváš na pozorování. To víš, byla jsem překvapená a rozrušená,*“ popisuje babička dobu těsně před mým narozením. Události pak ale nabraly rychlý směr, protože už asi za hodinu poté, jak líčí babička v tomto dopise, ji volala *„maminka Bezděkovská, že máme Honzíka,*“ že váží 3,05 kg a že porod byl císařským řezem. *„To víš, obě jsme si poplakaly, ale hned zase domlouvaly, jak to budeme dělat, abys našla doma vše připravené a v pořádku.“*

Na dalších řádcích dopisu pak už babička Andělka svou dceru ujišťuje, že si nemá dělat o nic starost (*„Vždyť jsme si všechno vlastně už řekly, jen pošleš notýsek, klíče a už se o nic nestarej.“*) a také na ni apeluje, aby v souvislosti s tím, že porod proběhl nestandardně, nad ničím moc „nemudrovala“: *„Bud’ hlavně šťastná, že máš zdravého kluka, ty sama jsi v nejlepším opatrování, tak vesele a odvázně do nového života.“* Připomíná i přitom zkušenost jedné své známé, že porod císařským řezem někdy může být lehčí než nějaký standardní porod s těžším průběhem.

V posledním odstavci dopisu se pak může jeho čtenář dozvědět, jak babička Andělka s malým „Románkem“ Zaoralem přivítala moje narození: *„Až ti budu vyprávět, jak jsme*

¹³¹ V dopise do Slatiny babička žádá svou dceru mj. i o telefonní číslo „Bezděkovských“, tedy na rodiče mého tatínka, aby se s nimi mohla spojit. Je tedy zřejmé, že už v tomto čase se s nimi osobně znala.

přivítali Honzíka na svět, tak se tomu i nasměješ. Chlebem a solí a červeným vínem. Románek měl hlad, kousal z celého bochníku, a jak mu chutnalo. Moc se těší na bratráčka.“

132

6.6. Sourozenecká anabáze

Dokud má babička žila, mluvila o své sestře Ludmile jen málo. Vlastně si pamatuji především to, jak vzpomínala na velký věkový rozdíl mezi ní a jejím pozdějším o poznání mladším partnerem Petrem. Poprvé a žel i naposledy jsem „tetu“ Lídu mohl potkat až na babiččině pohřbu. Pamatuji si, že mi přišlo až neuvěřitelné, jak si byly obě sestry podobné. Hodně dlouho jsem si kladl otázku, jak je možné, že se ty dvě za mého života téměř nevidaly, a i když jsem cítil, že tam musí být nějaký citelný šrám z dávné minulosti, neměl jsem nejmenší tušení, co by to mohlo být.

Nejprve jsem v její pozůstalosti četl nějaké její dopisy babičce z šedesátých let, z nichž se zdá, že měly tehdy ještě k sobě obě sestry docela blízko. „*Děkuji ti Anděli za 2 dopisy, je vidět, že mě máš ráda,*“ píše Lída v jednom z nich, a v dalším třeba přiznává, že ji „*první 2 dny po Vašem odjezdu bylo smutno, moc jsme vzpomínali.*“ Jindy zas své sestře píše: „*Že se na tebe těším, nemusím ti zdůrazňovat. Alespoň si popovídáme, a hlavně nasmějeme.*“ V dopisech jí vypráví o svých různých starostech v rodině s dětmi¹³³ i partnery¹³⁴, stejně jako o problémech zdravotních (zejména s ledvinami). Díky tomu tak měla má babička od ní vše tzv. z první ruky, a nemusela se spoléhat jen na to, co se o své sestře jinak dozvídala z dopisů své maminky Anny.

Právě po její smrti se ale asi něco mezi sestrami stalo, co jejich vztah trvale poškodilo. Svědčí o tom dopis, na který mě teprve zcela nedávno upozornila moje maminka, a který jsem již zmiňoval v kapitole 1.2. Po jeho přečtení už každopádně asi chápu, o co za šrám se asi jednalo.

Onen poněkud „záhadný“ dopis (pokud jde o jeho skutečného autora) totiž víc než na „dědu“ Franka útočí právě na babiččinu sestru¹³⁵. Viní ji třeba z toho, že spolu se svým zmiňovaným partnerem Petrem popichují pradědečka proti jeho dceři Anděle s manželem

¹³² Kromě samotného dopisu se zachoval i roztomilý obrázek auta a kytičky, který Roman nakreslil pro mě a moji mamku. „Já večer namaluju kytičku pro Ivanku a auto pro Honzíka,“ měl dle babiččina líčení tehdy říct můj bratranec (viz obrázek na předchozí stránce).

¹³³ V jednom dopise si třeba stěžuje: „*S Hankou se zlobím víc, s Vláďou vůbec ne. Kdyby to věděla babička, tak by se zlobila, že mu nadřžuji. Ale já se opravdu minimálně s ním dohaduji. Hanička je moc chytrá, my všichni hloupí, nic ji nedopřejeme, ani každý večer tancovat nebo chodit ven.*“

¹³⁴ Několikrát se třeba zmiňuje o nějakém Vaškovi Tichém, se kterým patrně udržovala po rozvodu s manželem Vladimírem Strakou poměr, on se však odmítl rozvést, a tak se s ním rozešla a zakázala mu přístup do bytu (viz dopis z 11. 1. 1964). On však se s tím nechtěl ani po roce smířit: „*Vašek je vytrvalý a doufá, že se to změní v jeho prospěch*“ (viz dopis z 18. 3. 1965). Z dalšího dopisu je vidět, že onoho Vaška znala i sama babička a Lída to zajímavě komentuje: „*Moc tě pozdravuje a Vás vůbec všechny a myslím, že Vám to oběma brzo zatrhnu. To nikdy nebývalo. Já jsem tě vylíčila jako velkou moralistku, a on se tě bál. A najednou takové chvály. Ale přes to jsem ráda, že si spolu rozumíte a že se máme všichni rádi.*“

¹³⁵ Právě paní Lída také babičce v roce 1997 opis daného dopisu poslala s tím, že mu jej ještě před smrtí předal sám pradědeček Antonín a ona na něj narazila po letech trošku i náhodou.

Karlem, zmiňuje se o údajném podvodu, kterého se měla Lída vůči své sestře Anděлке spolu se svým předchozím manželem Vladimírem dopustit, či třeba o tom, jak měla Lída údajně zapříčinit zlomeninu nohy svého otce. V dopise je též poukazováno na to, že zatímco moje babička je invalida, „ona (Lída) dělat může.“ A vrcholem všeho je asi následující tvrzení: *„Lída a Hanička k Vám jezdily potud, pokud věděly, že něco mohou odvést. A když jste potřebovali pomoci, tak se u Vás neukázaly.“* Ani se paní Lídě nedivím, že si, jak píše své sestře v dopise z roku 1997, řekla, že *„už Vás nechci do smrti vidět.“* *„Takovou zlobu a nenávisť vůči mně, která Vám ani slovem natož činem neublížila,“* jak píše, prostě mohla jen stěží chápat.

Přiznám se, že i mně bylo po přečtení celého zmiňovaného dopisu adresovaném mému pradědečkovi Antonínovi nějak smutno. Vůbec se mi nechce věřit, že by babička mohla něco takového napsat. A přikláním se tak k vysvětlení, že to napsal dědeček, a ona to „jen“ pod tlakem svého muže a ve snaze, aby byl doma klid, prostě podepsala. Ale kdo ví...

Každopádně mě moc těší, že se babičce patně podařilo se svou sestrou ještě před svou smrtí nějak usmířit. Doklad v podobě nějakého hezkého dopisu nemám, ale soudím tak třeba podle toho, že za svou sestrou babička zajela jen pár měsíců před smrtí během své cesty do „rodného kraje“, na které ji doprovázela moje maminka. Soudím tak v konečně i z toho, že „teta“ Lída přijela na pohřeb své „sestřičky“. Tuhle poněkud bolestnou kapitolku tak ukončím právě jejími slovy, která na jaře 2001 v dopise adresovala mému dědečkovi: *„Netrap se něčím, co bylo, je pryč a nic z toho se nevrátí... Něco připomínat nebo vyčítat v tomto věku, kdy jsme oba na konci života, by bylo neslušné... chovala jsme se vždy tak aby*

Jan Bezděkovský (ed.) © 2021

Vydáno u příležitosti 100. výročí od narození Anděly Zaoralové

www.babicka-andelka.webnode.cz